

Dene wü ngü te Wü Mürü Tima ka Yesu ngbü mere sidi nga Yesu

Masere si-ngü

Buku ne, Luka ba kpah me-ye. Engu ba züka tofo ngü teka Yesu ne kpah me-ye. Ngü de gbü buku ne, ah ka-ye fi bü du tofo ngü, de te Luka ba teka ngü ka Yesu ne. Ah kpo te gogo ka Yesu agbü kpî, anü akoro te wü ngü te wü *mürü tima ka Yesu du ngbü mere sidi nga Yesu ne. Angü *Nzila Wazi Me to ta wazi fü ewü, fü ewü akpo da endoro, da emala ngü ka Yesu fü wü kpara. Wüh kpo de ngü la agbü Yerüsalema, anü akoro di agbü *Yudaya bete *Samarîya. Fü ewü andoro akoro te adu sü füh kotö ne 'buru (Wü Mürü Tima 1:8).

Luka de te ba buku ne, ah ta de kpara, te ewü ngbü endoro de wü Pawülü. Dela si-ngü te nih ngbü etanga gbü wü gara sü, te Luka ngbü emala ngü teka wü Pawülü la, ah mala de, gü ba, “Wüh mere bane,” amba, ah ngbü emala, gü ba, “A mere ngü bane, anga bala,” (Wü Mürü Tima 16:10-17; 20:5–21:18 bete 27:1–28:16). Luka ngbü emala ngü la da eto te-ye gbügbü. Kükürü de, angü engu ta ladü de wü Pawülü, gbü lakî te ngü la ngbü emere te-ye tete. Ah ge baka te Luka di ta ladü ake Pawülü, fü engu angbü ele ta-ngü te Pawülü gbü wü lakî te Pawülü di tete na gbü ku agbü *Rüma ne, zalü anü akoro gbü sikpî te wüh mörö Pawülü tete na (2 Timoteyo 4:11).

Wü ngü te mü ena amaka gbü buku ka wü Mürü Tima, wüh dene.

Sapita 1 Wü mürü tima ka Yesu reke te-wü teka amala ngari Yesu

Sapita 2:1-8:3 Wü mürü tima ka Yesu mala ngari Yesu gbü Yerüsalema

Sapita 8:4-12:25 Wü mürü tima ka Yesu mala ngari Yesu agbü nga nzö sü ka Yudaya ake Samariya

Sapita 13-28 Pawülü mala ngari Yesu agbü mere bi wü nga nzö sü füh kotö ne

Sapita 13-14 Gina ndondoro ka Pawülü teka amala ngari Yesu

Sapita 15:1-35 Ngü ka mabiti ka wü mürü tima ka Yesu agbü Yerüsalema

Sapita 15:36-18:22 E'ba'basu ndondoro ka Pawülü teka amala ngari Yesu

Sapita 18:23-21:16 Ebabata ndondoro ka Pawülü teka amala ngari Yesu

Sapita 21:17-28:31 Ngü ka Pawülü te wüh i engu agbü ku

¹ Wayi bala, enga wüna Teyofile, ngü ta te ma ba gbü gina köcökpa ka-ra ne, ah de nga ngü ta te Yesu kpo de tima ka-ye, da erī wü kpara di,

² zalü koro gbü sīkpī te engu go tete agbü kpī. Amba, o engu go agbü kpī la de, ah to riri fū wü *mürü tima ka-ye ta te engu fe ewü la, gbü wazi ka *Nzila Wazi Me, teka tima te ewü ena amere sidi nga ye. ³ Angü fütanga kpi kaka-na, engu ngbü ekoro da esere te-ye fū wü mürü tima ka-ye la teka sīkpī teke 'basu, teka fū ewü awu,

gü ba, ni zükü gbü kpi eyi fanü. Ah ngbü kpah da erī ewü de ngari Me.

⁴ Gbü gara sīkpī, o wü Yesu ngbü eyi tundu de wü kpara ka-ye la, fü engu ayia ato riri fü ewü, gü ba, “Yi mere e ayia agbü Yerüsalema sene de. Ah le fü yi angbü sene, aci nga ngü ta te Wüba gü ba, ni ena ato fü yi ne. Ah de Nzila Wazi Me, ba e te ma mala nganga na fü yi, gü ba dene, ⁵ ‘*Yüwane to ta *babatiza fü yi de ngu kükürü, amba sidi ne, Me ena ato babatiza fü yi, fü ah ato kpah wazi ka Nzila Wazi ye fü yi.’ Ngü la ena amere te-ye fanü fütanga sīkpī mba cükü'daye.”

Dene ngü te Yesu mala fü wü kpara ka-ye,

teka tima te ewü ena amere sidi nga ye

Marako 16:19-20; Luka 24:50-53

⁶ Fütanga ngü la, fü wü *kpara ka Yesu abiti te-wü edede, ayi-tata, gü ba, “Mere kpara, sīkpī te ye ena ato wazi fü ani, wü di engu *Yisaraye, teka fü ani aliki wü vügü ka-ani tete, ah ena adi elaye?” ⁷ Fü Yesu alügü ngü fü ewü, gü ba, “Ngü ka sīkpī la, ah de ngü ka-yi nda de. Kükürü de, angü ngü la, ah ka-ye de ngü ka Wüba, angü ah wu ngü ka sīkpī engu la ka-ye me-ye. ⁸ Amba nda-yi, sidi nga sīkpī mba cükü'daye, yi ena amaka wazi ka *Nzila Wazi Me, te ena akoro angbü gbü nzö yi. Ah ena ato wazi fü yi teka adi emala nga ra di fü wü kpara. Yi ena akpo de ngü la gbü Yerüsalema sene, kpah agbü nga nzö sü ka *Yudaya, *Samarīya, zalü koro di agbü adu sü füh kotö ne 'buru.”

⁹ Te Yesu mala ngü la fü wü kpara ka-ye nza tete, 'duwa fü Me adu aza engu gbü jia ewü, ago di kpaka ye agbü kpī. Wüh du wu engu tine de, ka sangu te koro gba engu gbü jia ewü. ¹⁰ O wüh ngbü la fi bü eceka kpī agbü kpī, fü ewü agü jia wü, gbo! te wü kpara 'basu, de bu bongo te wü. ¹¹ Fü wü kpara la amala ngü fü ewü, gü ba, "De-yi wü kpara ka *Galilaya, yi ngbü erü fi bü da eceka kpī agbü kpī de bala, teka ngü ka Yesu, de te Me za engu, gō di agbü kpī ne? Fanü fanü, te gara, engu ena adu akoro füh kotō ne kpah bala."

¹² Dela ngü te mere te-ye kpa füh da de iri ye Olive ne.

Dene ngü ka kpara te za tima gbü nga Yuda Keriyota

Fütanga gogo ka Yesu agbü kpī ne, fü wü kpara ka Yesu ayia kpa füh da la, adu agbü Yerüsalema, angü sü la ka-ye gbamari ede mere kötī la. ¹³ Te wüh du koro agbü Yerüsalema, fü ewü anü arī kpa esambü te di ga füh kiri ye, angü ah de kambü te ewü ngbü gbügbü na. Wüh ta de wü Petero, *Yüwane, *Yakobo, Anderiya, *FİLİPO, Toma, Batülümayo, Matayo, *Yakobo ye Alofaya, bete Sīmüna* be kpah te *Yuda ye Yakobo. ¹⁴ Gbü wü sīkpī 'buru, wüh ngbü ta ebiti te-wü, da eku gba fü Me de maguma wü biringbö. Wü di enga ni ye Yesu kpah ladü de ewü kpala, bete *Mariya ni ye Yesu, de wü gara würüse, ta te ewü ngbü endoro de ewü.

* **1:13** 1:13 Sīmüna engu la, ah de kpara ta te mere gü teka tö ka-wü ne.

15 Gbü gara sīkpī, fū wü *kpara ka Yesu ayia abiti te-wü baka wü kpara kama biri teke biri (120). Fū Petero ayia esūka ewü, amala ngü fū ewü, gü ba, ¹⁶⁻¹⁷ “Wü di enga wüna, ma ele amala gara ngü fū yi teka ngü ka *Yuda Keriyota, angü ah le de nih fe gara kpara dada na. Yi wu siti ngü kaka kpo. Angü ah ta de biri kpara esūka nih, te Yesu fe engu ta teka tima kpah baka nih. Fū ah adu afü te-ye vügü ka Yesu, agü tatamu, fū wü marajümüya azoro. Te di bala, ah le de nih fe gara kpara dada, baka ngü ta te wüh ba gbü *Ngari Me tekaka. Angü *Nzila Wazi Me mala ngü kaka ta eyi gügü gömö Miri *Davidi.”

¹⁸⁻¹⁹ Petero mala bala, angü wü kpara agbü Yerüsalema je eyi 'buru, ga, Keriyota kpi eyi teka siti ngü ka-ye. Wüh to ta jiasse fefe teka ngü ka Yesu. Te engu kpi tete, fū ewü aza jiasse la, ase sü di, teka adi eti wü kpara gbügbü na. Amba engu ta de gina kpara te nzönzö tī gbü sü engu la, angü ah kpi, fū bubu na asü, fū nzanza na akoro etanü 'daaa. Tekka ngü la, fū ewü agü iri sü la gbü mö ka-wü, gü ba, “Akela damu”, baka e te wüh gü ba, “Sü ka ngüte”.

²⁰ Fū Petero adu amala gara ngü fū ewü, gü ba, “Angü Davidi ba ngü teka Keriyota gbü gara ci ka-ye, gü ba, ‘Ah le fū sü kaka afü te-ye ndama, biri kpara mere e angbü kpala kpo fi de.’† Gara gü ba, ‘Ah le fū gara kpara aza tima dada na.’‡
²¹⁻²² Te di bala, wü di enga wüna, ah le de ngü la mere te-ye fanü. Ah le fū ani afe gara kpara

† **1:20** 1:20 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 69:25.

‡ **1:20** 1:20 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 109:8.

da Keriyota, teka ale ta-ngü te ani gbü tima ka-ani, da emala nga züzükü ka Miri Yesu ne fü wü kpara. Ah le kpara de te ani ngbü ta endoro de wü Yesu tundu de ewü, o Yesu ngbü ta la endoro de tima ka-ye füh kotö sene ne, akpo gbü sikipi te *Yüwane to babatiza tete fefe, zalü koro di gbü sikipi te engu yia tete esüka ani, go agbü kpi.”

²³ Te wüh je ngü la bala, fü ewü afe wü kpara 'basu, *Yüsefa Barasaba,§ ake Matatiya. ²⁴ Fü ewü ayia ayi-ta Me, gü ba, “Ako Me, mü wu ngü te di emagama wü kpara 'buru. Esüka wü kpara de 'basu ne, ah ti fü mü agü tamu mene kpara te mü fe engu eyi, ²⁵ teka fü engu aza tima da Keriyota, teka amala ngari mü, angü Keriyota kpi ce tima la eyi.”

²⁶ Esüka iri wü kpara 'basu de te wüh fe ewü ne, fü ewü aza iri kpara te Me fe eyi esüka ewü. Fü iri Matatiya akoro bü me-ye. Fü engu eri esüka wü *mürü tima ka Yesu nzükpa de füh ye biri ne.

2

Dene ngü te Nzila Wazi Me to wazi tete fü wü kpara ka Yesu

¹ Te koro gbü sikipi teke 'basu de füh ye nzükpa (50), fütanga sikipi te Yesu zükü tete gbü kpi, sikipi la, ah ka-ye de mere sikipi ka karama ka wü *Yisaraye, te wüh ngbü ei *Petekosita ne. Fü wü *kpara ka Yesu abiti te-wü 'buru, kpah ba e te ewü ngbü emere gügü ne. ² Wüh te

§ 1:23 1:23 Gara iri Yüsefa la de Yüsito.

eje de, fü giri e angbü ewü gbu gbu gbu gbu bane, baka mere wege. Fü giri e la awü gbü mere kambü, de te ewü ngbü gbügbü na ne 'buru. ³ Fü ewü awu e te ngbü eci aci ba mi-wa, te koro baya esüka ewü, ngbü kpah gbü nzö ewü biri biri 'buru. ⁴ Fü *Nzila Wazi Me asi emaguma ewü 'buru. Fü ewü akpo da emala ngari Me fü wü kpara, gbü wü gara ganzi mö, te ewü je gügü la de, angü Nzila Wazi Me to wazi la fü ewü meye.

⁵ Gbü sikipi la, mere bi wü kpara koro ta ngbü agbü Yerüsalema, teka karama la. Wüh de wü gara wü di enga Yisarayeale, te ewü yia gbü nga nzö sü füh kotö ne 'buru, teka aku gba fü Me agbü Yerüsalema. ⁶ Te wüh je giri e la bala, fü mere bi wü kpara la aci, akpe akoro gbü sü la, teka awu ngü, te ngbü emere teye de kpala. Fü ngü la aga gbü jia ewü afa sü, angü wüh ngbü eje ngü de te wü kpara ka Yesu ngbü emala la, gbü wü mö ka-ewü biri biri 'buru. ⁷⁻¹¹ Fü komö ewü agu ka ngü la 'duwa agu. Angü wü kpara la koro te nga nzö sü füh kotö ne 'buru. Gara ewü ka-wü cu wü di enga Yisarayeale, gara ewü de *ganzi kpara, te ewü le adi emere gele ka wü Yisarayeale. Wü gara kpara yia agbü Parutiya, gara gbü Madayi, gara gbü Elama, gara gbü Mesopotamiya. Gara ewü de wü kpara ka *Yudaya, gara yia gbü Kapadokiya, gara gbü Potiyü, gara gbü Asiya. Gara koro agbü Firigiya, gara gbü Pafilüya, gara gbü *Ezepeto, gara gbü Libiya, gbamari ede Kurene. Gara ewü de wü kpara ka *Rüma, gara ewü de wü kpara ka Kürete bete wü kpara te ewü koro gbü sü ka

wü Arabi. Fū ewü akpo da eyi-ta tete-wü, gü ba, “Apa! De bane neh ene ngü ne? Wü kpara, te ewü ngbü emala ngü la, wüh 'buru de wü kpara ka *Galilaya. Amba ah mere baye, te ani ngbü eje wü kpeke ngü ka Me de gömö ewü la, zu bü cu gbü wü mö ka-ani kpikpi ye kpikpi ye ne?”

¹² Fū ngü la aga te nga jia wü kpara la 'buru. Fū ewü angbü tīne bü de yitangü gömö ewü bü 'daaa, gü ba, “Apa! Mene ngü de bala ne ngbü egü tīne fe? Si-ngü la ena adi baye? Ah de wazi ka Me de? Me mere ngü la me-ye de?”

Dene ngü te Petero mala fū wü kpara la, gü ba,

Yesu de kpara te Me tima teka aküwa ani

¹³ Esüka wü kpara te ewü je ngü la, wü gara kpara ngbü efala wü *kpara ka Yesu la nda-wü afala, gü ba, “Ho! Wü kpara la ngbü eküya kawü aküya de fi de?”

¹⁴ Petero, fū yi ayia te nga yi nzükpa de fūh ye 'basu ne le 'buru tikpi. Fū mü akpo emala ngü fū mere bi wü kpara la, de mere ri mü kpa tikpi, gü ba dene, “De-yi, wü di enga wüna, wü di enga Yisaraye, ngü de te ma ele amala fū yi ne, ah le fū yi aje si-ngü la, awu mbi mbi mbi. ¹⁵ Yi ngbü efi nda-yi, gü ba, wü kpara ne küya aküya de fi? A'a, ah bala nda de, angü dene la bü lö-ra menewa ka kpurutokokpi. Wüh ngbü eküya gügü kpurutokokpi bala aküya fanü? ¹⁶ Ngü de te a ngbü emere ne, a maka wazi ka *Nzila Wazi Me, kpaah baka ngü ta te Me mala nganga na gügü, gömö *mürü dofo Yüwele, ¹⁷ gü ba, ‘Dene ngü te ni, Me, ena amere gbü sīkpi, te ni ena atima kpara ka-ni fūh kotö ne tete. Gbü sīkpi la,

ni ena ato wazi ka Nzila Wazi ni fü wü kpara ka-ni 'buru. Wü jaji komoko de wü jaji würüse, wüh ena angbü emala ngari ni fü wü kpara de wazi ka Nzila Wazi ni la, baka wü mürü dofo ka Me. Nzila Wazi ni ena angbü esere ngari ni fü wü ka'dörö de wü kovo gbü roto. ¹⁸ Ni ena ato wazi ka Nzila Wazi ni fü wü kpara ka tima ka-ni, wü komoko de wü würüse 'buru, teka fü ewü angbü emala ngari ni fü wü bu wü di. ¹⁹ Gbü sikipi la, ni ena amere wü lara ngü gbe, gara kpa tikpi agbü kpi kpala, gara füh kotö kpakine. Wüh ena awu e ba ngüte, de wa, bete nguwa te gba sü kpuuu! ²⁰ Ra ena afü te-ye ba biti. Fe ena afü te-ye kpah afü didiki baka ngüte la. Fütanga ngü la, ni ena akoro füh kotö ne ba Mere Miri. ²¹ Te di bala, mene wü kpara te ewü ena aku gba fü ni, de ni küwa ani, wüh ena aküwa 'duwa me-wü.'* Dela ngü ta te Me mala gömö mürü dofo Yüwele, teka wazi ka Nzila Wazi Me, ba e te yi wu de enatikine.”

²² Ffü Petero adu amala kpah gara ngü fü wü kpara la, gü ba dene, “Wü di enga wüna, yi je la ngü de te ma le amala fü yi ne. Kpara te Me tima fü yi, teka aküwa yi, ah ka-ye de Yesu.† Ah le ta de yi wu ngü la mbi, angü Me to ta wazi fefe, teka aküwa wü mürü keke, kpah da emere mere bi wü gara kpeke wü ngü di. Ah mere wü ngü la cu gbü jia yi, gbü Yerüsalema sene. Ngü la ri gbü nzö yi la de? ²³ Me tima Yesu eyi fü yi, fü yi aza nda-yi engu, ato fü wü siti kpara, teka fü ewü abere engu, amörö füh *rü gbegete. Dela

* **2:21** 2:21 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Yüwele 2:28-32.

† **2:22** 2:22 Yesu de kpara ka Nazareta.

'buru kaje te Me fe ta me-ye, reke eyi gügü baka fingangü ka-ye. ²⁴ Amba Me le de engu ngbü esa wazi ka kpi nda de, fü ah ayia azükü engu gbü kpi la asidi.

²⁵⁻³⁰ Miri *Davidi mala ngü ka züzükü ka Yesu la ta eyi gügü. Angü Nzila Wazi Me gü tamu ngü la eyi fefe me-ye, gü ba, 'Me ena atima Mere Miri füh kotö ne teka aküwa wü kpara.' Angü Me kina kina fefe ta eyi, gü ba, 'Te gara, ni, Me, ena aza gara kundu kundu ye, ao engu Mere Miri baka ye.' Te di bala, Davidi ba ngü teka Yesu gbü gara ci ka-ye, gü ba dene,

'Wüba Me, ma wu eyi, gü ba, mü ladü ake ra.

Mü ti ace ra nda-mü de.

Gbü wü sikpi 'buru, mü ngbü eto wazi fere.

Ma ngbü de mere tadu teka ngü ka-mü.

Ma gbo nga iri mü, de ci de koko mini.

Te ma ena akpi, ma ti akpe cürü kpah de.

Angü mü le ra de maguma mü 'buru.

Mü ti ace ra gbü kpi nda-mü de.

Küte ra ti azi gbü tö kpah de.

Mü mala ngü la eyi fere, gü ba, "Mü ena azükü ra gbü kpi."

Mü ena aza ra, ago di kpaka mü agbü kpi kpala.

Fü nih angbü de nih ma de mere tadu fi mere badi. †

Dela ngü ta te Davidi ba gbü *Ngari Me, teka ngü ka Yesu."

Fü Petero adu amala kpah gara ngü fü wü kpara la, gü ba dene, "Wü di enga wüna, yi wu cu me-yi, gü ba, kundu nih Davidi ne

† **2:25-30** 2:25-30 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 16:8-11.

kpi ta eyi gügü, fü ewü ati engu gbü mbükü. Zalü akoro enatikine dene, mbümbükü fi bü ladü esüka nih sene. Ah zükü gbü kpi nda de. ³¹ Te ah bala, ngü te engu mala, gü ba, 'Me ti ace ni gbü kpi de ne,' si-ngü gbü ngü la neh baye? Davidi mala ngü la teka ngü ka-ye nda de. Ah mala neh teka da? Ah mala ngü la de wazi ka Nzila Wazi Me, teka ngü ka *Kurisito, Mere Miri te Me ena atima sidi nga ye. Me gü tamu ngü ka Mere Miri la fefe eyi gügü, fü engu amala ngü kaka la, gü ba, 'Me ti ace engu gbü kpi de. Küküte ti azi gbü tö kpah de.' ³² Mere Miri la, ah ka-ye de Yesu, angü biri kpara te Me zükü engu gbü kpi, ah ka-ye duu Yesu kpikpi ye. Yesu zükü gbü kpi fanü, angü a wu ngü la cu de jia a.

³³ Fütanga ngü la, fü Me aza Yesu, anü di, ao ba Mere Miri gbü kokpa ka-ye agbü kpí kpala. Fü engu ato wazi ka Nzila Wazi ye fefe, kpah ba e te engu mala. Enatikine, Yesu tima Nzila Wazi ye eyi gbü nzö a dene. Fü a amaka wazi gbü ngü la, teka amala ngü kaka fü yi gbü mö ka-yi biri biri 'buru, kpah ba e te yi ngbü eceka enatikine ne. ³⁴⁻³⁵ Angü Davidi ba ta kpah gara ngü, te Nzila Wazi Me sere fefe, gü ba,

'Me mala ngü fü Miri ka-ni, gü ba dene,

"Ye ngbü gbü kokpa ka-ni sene.

Angü ni fe ye, o eyi Mere Miri.

Te di bala, ye ena angbü gbü nzö wü kpara 'buru!

Angü ni ena ao wü vügü ka-ye 'buru esa lö ye!" '§

§ 2:34-35 2:34-35 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 110:1.

Yi efi nda-yi, gü ba, Davidi de kpara te Me za, go di agbü kpī? A'a. Ah bala de. Amba ah mala ta ngü la teka Yesu.

³⁶ De-yi, wü di engä wüna, wü *Yisarayelee, dela ngü te ma le amala fü yi enatikine. Yesu ka-ye de kpara te Me tima engu teka aküwa nih. Nda-yi, yi mörö engu, amba Me ce engu gbü kpi la nda de! Ah o engu kpah eyi Mere Miri gbü nzö wü kpara füh kotö ne 'buru."

³⁷ Te mere bi wü kpara la je ngü te Petero mala de bala, fü maguma ewü akolo 'duwa tuu! Fü ewü ayi-ta Petero de wü gara wü bu ye la, gü ba, "Apa! Wü di engä wüna, kpara ena amere tîne dene neh baye?" ³⁸ Petero, fü mü ayia amala ngü fü ewü, gü ba, "Yi fü maguma yi efü, adu ale ngü ka Yesu Kurisito, de yi za *babatiza te iiri na. Fü Me aboro *siti ngü ka-yi, ato Nzila Wazi ye fü yi. ³⁹ Angü dela ngü te Me kina te-ye di gügü, gü ba, 'Ni ena aküwa wü kpara 'buru, te ni fe ewü, ba wü kpara ka-ni ne.' Ah mala ngü la eyi, teka yi de wü di yi, kpah teka wü kpara, te ewü ngbü gbü wü gara sü nengete ne 'buru."

⁴⁰ Fü Petero amala kpah gara bi wü ngü fü ewü, gü ba, "Fanü fanü, Yesu ka-ye de kpara te Me tima teka aküwa ani." Fü ah amala ngü la fü ewü kpekpeke, gü ba, "Wü le ngü ka Yesu, teka fü wü aküwa esaka mere kuru, te Me ena ato fü siti wü kpara füh kotö ne te gara."

⁴¹ Fü mere bi wü kpara esüka wü kpara, te ewü ngbü eje ngü gömö Petero la, ayia ato maguma wü fü Yesu. Fü wü Petero ato babatiza fü ewü, wü kpara la ta kutu bata gbü sīkpī engu la. ⁴² Fü wü kpara la ao maguma wü, teka

angbü eje riri gömö wü *mürü tima ka Yesu. Fü ewü angbü engbü tundu de wü di enga ni wü, de maguma wü biringbö, gbü wü sikipi 'buru. Fü ewü angbü ezü wü e ka-wü 'buru tundu, kpah da ebite te-wü tundu, teka adi eku gba fü Me, da egbo nga iri na.

⁴³ Ta gbü wü sikipi la, fü wazi ka *Nzila Wazi Me asi emaguma wü mürü tima ka Yesu. Fü ewü angbü eküwa wü mürü keke, kpah da emere mere bi wü gara kpeke ngü. Teka ngü la, fü wü kpara angbü ecu ngü ka-ewü. ⁴⁴ Wü *kpara ka Yesu la, ngbü ta engbü ka-wü 'buru tundu, da ebite wü e ka-wü 'buru tundu, teka adi ele ta-ngü di esüka wü. ⁴⁵ Gbü wü ngü la, wüh ngbü kpah ecinzi gara wü e ka-wü, teka agafa jiasa la fü wü bu wü biri biri 'buru, baka te cinga ka-ewü di ladü. ⁴⁶ Gbü wü sikipi 'buru, wüh ngbü ebite te-wü kpa etambasü ka *Mere Kambü ka Me. Fü ewü angbü ezü wü e ka-wü esüka wü 'buru de tadu, kpah de züka maguma, da egbo nga iri Me. ⁴⁷ Fü ngü ka-ewü la angbü ereke gbü jia wü kpara 'buru efa sü. Teka ngü la, gbü wü sikipi 'buru, fü Me angbü eto wü gara kpara esüka ewü, te engu fe teka aküwa.

3

Dene ngü ka wü Petero ake komoko de lö ye walawala

¹ Gbü gara sikipi,* fü wü Petero ayia ake *Yüwane, anü kpa etambasü ka *Mere Kambü ka Me agbü Yerüsalema, teka agbo nga iri

* **3:1** 3:1 Ngü la mere te-ye baka lö-ra bata ka tamurago.

Me kpala. ² Wüh te ekoro emö 'baranga ka tambasü la,[†] fü ewü amaka gara komoko de lö ye walawala, gbamari ede möngiti la. Angü, gbü wü sikpi 'buru, komoko la ngbü engbü ede möngiti kpala, da eyo e te wü kpara, de te ewü ngbü ekoro eri gbü 'baranga la. Wüh ngbü ebï engu ganzi, eo kötö kpala, angü ah ti anü nü nda de, kü baka e te ewü yaka engu tete. ³ Te komoko la wu wü Petero ake Yüwane yia eyi eri kpala, fü engu ayia ayo e te ewü. ⁴ Fü wü Petero ake Yüwane arü, angbü eceka engu de kpeke jia. Fü Petero amala ngü fefe, gü ba, “De-ye deyi, ye ceka la ani akine.” ⁵ Fü komoko la ae jia ye, angbü eceka ewü kpah de kpeke jia, angü ah fi nda-ye, gü ba, ni ena amaka mba e esaka ewü.

⁶ Fü Petero amala ngü fefe, gü ba, “Mü efi ndamü gü ba, jiasa ladü esaka ra? A'a, jiasa nda ma. Amba gara e ladü esaka ra sene, te ma ena ato fü mü. Ma emala fü mü, te iri Yesu,[‡] Miri te Me tima fü nih ne, mü yia eyia tikpi, de mü nü nü!” ⁷ Fütanga ngü la, fü Petero azoro kpa komoko la ka kokpa, ae engu tikpi. Bü kece bane de, fü Me ato wazi gbü lölö na. ⁸ Cinzili, fü komoko la aviti, arü füh lö ye, akpo 'duwa enü nü, da eviti de tadu, da egbo nga iri Me. Fü ewü ari tine de wü Petero tundu kpa etambasü ka Mere Kambü ka Me. ⁹ Fü mere bi wü kpara awu engu, te ngbü enü nü, da egbo nga iri Me, de mere tadu te ye. ¹⁰ Fü wü kpara la awu, gü ba, komoko la, ah de komoko ta te ani ngbü ewu da eyo e te

[†] **3:2** 3:2 Wüh gü iri mö nga 'baranga ka tambasü ka Me la, möngiti te su fa sü. [‡] **3:6** 3:6 Yesu ka-ye de kpara ka Nazareta.

wü kpara, de lö ye walawala ne. Fü komö ewü ayia agu teka ngü la.

Dene ngü te Petero mala fü wü kpara,

teka komoko, te engu küwa de wazi Yesu ne

¹¹ Ngü ka komoko la ga gbü jia wü kpara la 'buru, fü ewü aci akpe anü kpaka wü Petero kpala,§ teka aceka ngü la cu de jia wü, angü komoko la ce tîne nga wü Petero nda de.

¹² Te Petero wu ngü la bala, fü ah amala ngü fü mere bi wü kpara la, gü ba, “De-yi, wü di enga wüna, wü di enga *Yisarayele, ah mere baye? Ngü ka komoko te küwa ne, ga gbü jia yi fa sü bala? Yi ngbü efi nda-yi, gü ba, kpara küwa engu neh de tete-a? Anga a maka mere wazi la, angü a de züka wü kpara gbü jia Me? A'a, ah bala de. Komoko ne küwa ka-ye duu teka wazi ka Yesu!

¹³ Mere Me* to wazi la fü Yesu kükürü de, angü ah tima engu me-ye. Amba nda-yi, yi le ngü kaka ta de, fü yi azoro engu, anü di engagira Miri *Pilatü, de ah mörö engu. Pilatü le ta ace kpa tete, angü ah maka siti ngü kaka de. Yi le nda-yi 'buru 'buru de. ¹⁴ Yesu ka-ye de züka kpara, te Me tima fü yi, amba yi le engu nda-yi de. Yi le ta nda-yi bü Baraba, siti kpara te ngbü emörö wü kpara ne, de Miri Pilatü ce kpa tete na fü ani, da Yesu. ¹⁵ Miri te Me tima fü nih, teka aküwa nih ne, yi mörö engu ta me-yi. Dela züka ngü?

§ **3:11** 3:11 Wü Petero ngbü ebiti te-wü gbü sü te wüh eï, gü ba, “Yafu ka Solomona” ne. * **3:13** 3:13 Petero gü ba, “Ah de Mere Me te di de vüngüte ka wü kundu nih, wü Abarayama, Yisaka bete Yakobo, te to wazi la fü Yesu.”

Me le ngü la nda de, fü ah ayia azükü engu gbü kpi la. Nda-a, a wu ngü la cu de jia a.

¹⁶ Yi wu komoko ne de? Ah ti ta eyi anü nü bala? Ah maka wazi la baye baye? Yesu to wazi fefe me-ye! Angü ah to maguma ye eyi fü Yesu, fü Yesu aküwa engu!

¹⁷ Wü di enga wüna, titine, ma wu eyi, gü ba, ngü ta te yi mere de wü mere *kovo ka-yi, te yi mörö Yesu tete na ne, yi mere ta ngü la bala, angü yi wu si-ngü la mbi mbi de. ¹⁸ Amba Me mere ngü la bala me-ye, teka areke ngü, baka ngü ta te engu mala gömö wü *mürü dofo ta gügü ne 'buru, gü ba, '*Kurisito te ni ena atima füh kotö ne, ah ena azü cinga bala.'

¹⁹ Wü di enga wüna, yi fü maguma yi efü. Yi du, yi le ngü ka Yesu, teka fü Me aboro wü *siti ngü ka-yi, fü ah adu aküwa yi, afü yi ba wü di ye. ²⁰ Te di bala, yi ena amaka mere tadu gbü sikipi te Yesu ena adu akoro tete na. Yesu ena adu füh kotö ne fanü, angü engu de *Kurisito te Me fe engu eyi gügü, teka aküwa nih.

²¹ Enatikine, Yesu Kurisito ngbü engbü ka-ye agbü kpi. Ah le de engu ngbü ka-ye kpala, zalü akoro di gbü sikipi te Me fe me-ye. Gbü sikipi la, engu ena adu akoro füh kotö ne, teka areke wü ngü 'buru toto, baka te Me mala ta gömö wü mürü dofo ka-ye ne.

²² *Müse mala ta ngü ka Yesu, gü ba, 'Mere Me ena atima gara mürü dofo fü wü, gbü nguwa wü, te ena amala ngü ka Me fü wü kpah baka ni. Ah le de wü je wü ngü ka Me 'buru gögömö. ²³ Te

mü je ngü kaka de, wüh ena amörö mü asidi!† Dela ngü ta te Müse mala teka Yesu.

²⁴ Fütanga Müse, fü Samüwele amala kpah nga wü ngü la de wü bu ye wü *mürü dofo 'buru. Ngü ta te wüh mala nganga la, ah de ngü ka Yesu te ngbü emere te-ye gbü wü sïkpï ne.

²⁵ Wü di enga wüna, ah le de yi fü maguma yi enatikine. Ah le de yi le ngü, ta te Me mala fü wü kundu nih, gömö wü mürü dofo ne. Ah le de yi je riri ka Me, angü yi de wü nguwa *vüngüte kaka. Angü Me mala ta fü *Abarayama, gü ba, 'Ni ena aküwa nguwa wü kpara füh kotö ne 'buru, bü teka ngü ka kundu wü, Abarayama.'‡ ²⁶ Wü di enga wüna, ma le amala fü yi enatikine, gü ba, kpara te Me tima füh kotö ne teka aküwa nih ne, ah ka-ye de Yesu. Ah tima engu kpaka nih, wü di enga Yisarayeले feke, teka fü engu ato wazi fü nih 'buru, teka fü nih ace wü siti ngü ka-nih, adu ale ngü kaka."

Dela ngü ta te wü Petero mala, teka ngü ka komoko de lö ye walawala, te engu küwa ne.

4

Dene ngü te wü mere kpara ka Yisarayeले yi-ta wü Petero di,

teka komoko te ewü küwa ne

¹ Baka te wü Petero ake *Yüwane ngbü la bü erï mere bi wü kpara etambasü *Mere

† **3:23** 3:23 Yi ena amaka ngü la gbü buku ka Manda nga Riri 18:15, 18, 19. ‡ **3:25** 3:25 Yi ena amaka ngü la gbü Gina Ngü 22:18; 26:4.

Kambü ka Me la, fü wü *kovo ka Me, ayia de wü marajümüya ka-wü, de gara wü bu wü, wü *Saduke,* akoro kpala. ² Fü wü mere kpara la aje ngü de te wü Petero ngbü erī wü kpara di ne. Fü ngü la ake te ewü afa sü, angü wü Petero ngbü emala ngü ka Yesu, gü ba, engu zükü gbü kpi eyi fanü. ³ Teka ngü la, fü wü kpara la ayia azoro wü Petero, agü agbü ku, teka aci nga kpi te ena aseke baka egambi, fü ani adu akolo ngü ka-ewü, angü ah koro tīne eyi tamurago.

⁴ Amba mere bi wü kpara, te yi ngbü eje ngü gömō wü Petero ne, yi kpe cürü nda-yi de, fü yi ayia ato maguma yi fü Yesu. Te di bala, wü komoko de te ewü to maguma wü fü Yesu ne, wüh 'buru baka wü kpara kutu 'buruve (5,000).

⁵ Te kpi seke tete kpurutokokpi la, fü wü angbe cögbörō wü *kovo ka wü Yisarayeले bete wü *mürü riri, te ewü di agbü Yerüsalema kpala ne, ayia abiti te-wü 'buru, teka akolo ngü ka wü Petero la. ⁶ Wüh de wü Anasi, te di de mürü kpökpö ka wü *kovo ka Me, bete Kayafa, de wü Yüwane, de wü Alekezanda, te ewü di 'buru gbü nguwa mürü kpökpö la.

⁷ Fü ewü aza wü Petero ake Yüwane, akoro di engagira wü mere kpara la, fü ewü akpo da eyi-ta ewü kpekpeke, teka ngü ka komoko te ewü küwa, etambasü Kambü ka Me la, gü ba, “De-wü deyī, wü maka wazi teka aküwa komoko la di, neh kaye? E-to wazi la fü wü neh da?”

* **4:1** 4:1 Wü kovo ka Me la 'buru, wüh le riri ka wü Saduke, gü ba, wü kpara te ewü kpi akpi, wüh ti azükü gbü kpi tīne de. Wüh kpi eyi fi mere badi. Te di bala, wü Saduke la, wü le ngü ka Yesu de de de!

8 Fü wazi ka *Nzila Wazi Me asi emaguma Petero. Fü engu ayia amala ngü fü wü mere kpara la, gü ba, “De-yi, wü mere kpara ka-a ne, ⁹ yi le ayi-ta a enatikine, teka züka ngü de te a mere fü kpara de lö ye walawala ne, gü ba, komoko la küwa neh baye baye ya? ¹⁰ Te di bala, dene ngü te ma ele amala fü yi enatikine, kpah fü wü di engu *Yisarayeले 'buru. Kpara te küwa komoko de te rü engagira yi, de soko ye 'buru mbi ne, ah ka-ye de Yesu, † angü engu to wazi la fü a me-ye. Angü Yesu ka-ye de *Kurisito de te Me tima teka aküwa nih ne. Nda-yi, yi le engu ta de, fü yi abere engu füh *rü gbegete. Amba Me zükü engu gbü kpi la eyi.

¹¹ Yesu engu ne, ah de kpara te Me tima teka aküwa nih. Yi le engu nda-yi de. Ah ba ngü ta te wüh ba gbü *Ngari Me, gü ba, ‘Wü gara kpara ngbü ta eji Mere Kambü ka Me. Fü ewü amaka gara mere rü, te ewü le nda-wü de. Fü ewü ace rü la asidi. Titine rü ta te ewü ce la, Me du o tine eyi mere kpeke rü de wazi ye, te wü bu ye na ngbü engbü 'buru eküküte.’ ‡ Yi ka-yi baka wü kpara la, angü yi le Yesu nda-yi de. ¹² Angü Yesu ka-ye de Mere Miri te Me tima teka aküwa nih. Gara kpara te ti aküwa nih nda ma, 'duwa Yesu kpikpi ye. Angü Me tima engu füh kotö ne teka ngü la. Gara kaje nda ma.”

¹³ Te wü mere kpara gbü mabiti la je ngü gömö wü Petero ake Yüwane de bala ne, fü ngü la aga gbü jia ewü afa sü. Angü wüh wu eyi, gü ba,

† 4:10 4:10 Yesu ka-ye de kpara ka Nazareta. ‡ 4:11 4:11 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 118:22.

wü Petero de wü kükürü kpara, te ewü girī ngü fa sü nda-wü kpah de. Amba te wüh rü engagira ani, wü angbe cögbörö kpara ne, cürü te ewü nda ma. Fü wü kpara la awu, gü ba, wü Petero de wü kpara ta te ewü ngbü endoro de wü Yesu. ¹⁴ Wüh le ta alügü ngü fü ewü kpekpeke, gü ba, “Ngü ka-wü la ‘buru de wu,” amba dada ma, angü komoko de te küwa ne, ah rü fi bü ede wü Petero sela, fü komö ewü agu ka lümü.

¹⁵ Fü wü mere kpara la amala ngü fü wü Petero de wüh nü kpa etanü, teka fü ani aro la mö teka ngü ka-ewü la. Fü ewü akpo da emala ngü esüka ewü, ¹⁶ gü ba, “Ööö, titine ani ena amere de wü kpara la neh baye, teka atiri ewü da emala ngü ka Yesu fü wü kpara? Wü kpara gbü Yerüsalema sene ‘buru wu eyi, gü ba, wü kpara ne küwa komoko la me-wü. Te ani ena acere nga ngü la, gü ba, ‘Ah de wu la,’ wü kpara ‘buru ena amü ani! ¹⁷ Te di bala, ah le de ani mala ngü fü ewü kpekpeke, teka fü ewü ace da eri wü kpara de ngü ka Yesu, angü te ani mere bala de la, nga-ngü ka Yesu ena abaya esüka wü kpara ‘buru.”

¹⁸ Fü ewü adu ai wü Petero kpaka wü kpa esambü, ato riri fü ewü kpekpeke, gü ba, “Wü mere e adu amala nga Yesu fü wü kpara tine kpo fi de.” ¹⁹ Te wü Petero ake Yüwane je ngü la bala, fü ewü alügü ngü fü ewü, gü ba, “Ah le de wü fi nga ngü la cu me-wü. Angü Me mala fü ani, de ani mala nga Yesu fü wü kpara ‘buru. Te ani ce ngü ka Me, adu amere ngü ka-wü la, ngü la, ah ena adi de züka ngü? ²⁰ Amba cu de-ani, ani ti ace da emala nga Yesu fü wü kpara nda-

ani de, angü ani wu wazi kaka cu de jia ani, fü ani aje ngü gögömö na cu de güje ani.”

²¹ Te wü mere kpara je ngü la bala, fü ngü la ake te ewü afa sü. Fü ewü amala ngü fü wü Petero kpekpeke. Fü ewü adu ace kpa te ewü, angü da ewü teka ato kuru te wü Petero nda ma. Kpah bala wüh wu eyi, gü ba, wü kpara 'buru ngbü egbo nga iri Me, angü komoko la küwa eyi de wazi ka Yesu.

²² Dela ngü ta te wü Petero mere, te ewü küwa gara komoko de wazi ka Yesu. Ngü la ga gbü jia wü kpara fa sü, angü komoko la koro ta ka-ye eyi mere kpara. Re kaka nye teke 'basu eyi.

Dene gba te wü kpara ka Yesu ku fü Me

²³ Te wü mere *kovo la ce kpa te wü Petero ake Yüwane tete, fü wü Petero ayia anü kpaka wü bu wü, wü *kpara ka Yesu, amala nga ngü te wü mere kpara mala fü ewü ne 'buru. ²⁴ Te wü bu ye Petero je ngü la bala, fü ewü aci akpo da eku gba fü Me, gü ba, “Wayi bala Mere Miri Me, ah gbo nga iri mü, angü mü mere kpä ake tö, de mere *yi-ngu, kpah de wü e gbü ewü 'buru me-mü. ²⁵⁻²⁶ Mü wu ngü te ngbü emere a sene kpo. Mü wu ngü ka wü angbe cögbörö kpara, te ewü le amere eküte a, ne kpah kpo. Ah baka ngü ta te kundu a, *Davidi,§ ba gbü *Ngari mü, gü ba, ‘Wü mere kpara biti te-wü teka agiri siti mani. Wü miri ka wü *ganzi kpara reke te-wü tundu teka amere gü eküte Mere Me, be kpah te Miri de te engu fe ne. Ngü ka-ewü la, ah

§ 4:25-26 4:25-26 Davidi de züka kpara ka Me ta gügü.

de töndö ngü kükürü! Wazi ewü teka amere gü eküte Me nda ma.’* 27 Ngü ta te Davidi mala ne, ah mere te-ye ta eyi bala fanü. Angü Miri Anitipa *Erode ake Miri *Pilatü† de wü bu wü, yia ta, biti te-wü kpah de wü mere kpara ka-nih, wü di enga Yisaraye. Wüh mere ngü la cu gbü Yerüsalema sene, fü ewü amere gü eküte Yesu, te di de mbarase ka-mü, ta te mü fe engu ao ba Miri ne. 28 Fü ewü abere engu füh *rü gbegete. Amba ngü de te ewü mere la, ah de wü ngü te mü le me-mü, gü ba, ah mere te-ye bala, gbü wazi ka-mü.

29 Kpah bala, Mere Me, wü mere kpara biti te-wü enatikine teka amere gü eküte a. Mü wu la cinga te ewü le ato te a teka tima ka-mü, de mü to wazi fü a, teka de a ce ngü ka cürü, adu ai maguma a, teka amala ngari mü fü wü kpara. 30 Mü to wazi fü a, teka fü a aküwa wü mürü keke, kpah da emere wü gara mere kpeke ngü, te ena aga gbü jia wü kpara, teka fü ewü awu, gü ba, mü tima Yesu me-mü. Mü tima a kpah me-mü, te a di de wü kpara kaka-na ne.”

31 Te wüh yi-ta Me nza tete, fü sü de te ewü ngbü tete na la akpo da eyiki te-ye. Fü *Nzila Wazi Me ayia asi emaguma ewü 'buru. Fü ewü akpo da emala ngari Me fü wü kpara tîne cu de wazi.

Dene ngü ka lele de te wü kpara ka Yesu

ngbü egafa wü e ka-wü di esüka wü

* 4:25-26 4:25-26 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 2:1-2. † 4:27 4:27 Gara iri Pilatü de Pondiyo.

³² Wü mere bi wü kpara de te ewü to maguma wü fü Yesu ne, wüh ngbü ta tundu de maguma wü 'buru biringbö, kpah de fingangü ka-wü biringbö. Kpara biringbö esüka ewü te ena amala ngü fü wü bu ye, gü ba, “Dene e ka-ni, wü mere e amofa de,” ne, ah nda ma. Angü wüh biti wü e ka-wü la, o fü wü 'buru tundu, angbü ele ta-ngü te wü bu wü di. ³³ Wü *mürü tima ka Yesu ngbü ta emala nga Miri Yesu fü wü kpara cu de mere wazi fa sü, gü ba, engu zükü eyi gbü kpi fanü. Fü Me angbü kpah ele ta-ngü te ewü efa sü, da eto wazi fü ewü. ³⁴ Biri kpara esüka ewü ta te laki e, fü ah angbü nda-ye gbü cinga, nda ma. Angü wü kpara 'buru ta te ewü di de mere bi e esaka wü, baka wü yï, anga mere bi wü kambü, anga ne e ne, wüh ngbü ta ecinzi gara wü e ka-wü la, angbü eza jiase la, ekoro di, ³⁵ eto fü wü mürü tima ka Yesu. Fü ewü angbü eye süka jiase la esüka wü de wü bu wü, tenga cinga ka-wü te di ladü.

³⁶ Gara kpara ta kpah ladü esüka ewü de iri ye *Yüsefa. Ah de engu Yisarayele, gbü nguwa *Levi, te wüh bi engu ta gbü tö ka Kupuriyo. Wü kpara ka Me to ta gara iri fefe na, Baranaba. Ah ba e te ewü gü ba, kpara te eto wazi fü wü bu ye. ³⁷ Fü komoko la anü acinzi gara sü ka-ye biringbö, aza jiase la, ato kpah 'buru fü wü mürü tima ka Yesu.

5

Dene ngü ka Petero ake Ananiya

¹ Gara komoko ta ladü esüka wü *kpara ka Yesu de iri ye Ananiya, iri wara ka de Safira. Te

komoko la wu züka ngü ta te Baranaba mere la, fü ewü ayia ake wara ye, areke fingangü ka-wü, teka acinzî gara sü ka-wü, de ani to jiase la fü wü *mürü tima ka Yesu, kpah ba nda wü Baranaba. ² Te wü Ananiya cînzî sü ka-wü la, fü ah aza bete jiase la, anü di fü wü mürü tima ka Yesu, gü ba, "Jiase te wüh se sü ka-ani di 'buru dene." Amba de, wüh ce dudu ka-wü eyi fü wü. Wara ka, mü wu ngü la kpah eyi reke areke.

³ Te Ananiya koro de jiase la kpaka wü Petero, fü Petero arü ayi-tata, gü ba, "Apa, Ananiya! *Satana fiti mü bala, neh teka ne? Angü jiase de te mü maka gbü sü ka-mü te mü cînzî ne, mü wo gara eyi, fü mü adu asu wu fü *Nzila Wazi Me, gü ba, jiase 'buru dene? Mü mere bala teka ne? ⁴ Sü la, ah ka-mü de? Baka te mü cînzî sü la, jiase engu na, ah de nda-mü de? Mü fi ngü la emagama mü teka asu wu bala, neh teka ne? Mü ngbü efi, gü ba, mü fiti dela a, wü kpapa? A'a, mü fiti ka-mü dela Me."

⁵ Ananiya, te mü je ngü la bala, fü mü atî ciki sela, yofee! mü kpi eyi! Te wü kpapa je ngü la bala, fü ewü angbü 'buru de mere cürü te wü teka wazi ka Me la. ⁶ Fü wü ka'dörö ayia agaga kökö de bongo, abî, anü di, ati.

⁷ Fütanga ngü la mba cükü'daye,* fü wara Ananiya ayia akoro. Amba ah wu ngü de te mere watî ye ne nda-ye de. ⁸ Fü Petero ayi-tata, gü ba, "De-ye deyî, sü ka-wü ne, wü cînzî ta de jiase baka e te watî ye mala la fanü? Ye mala la ngü ne

* **5:7** 5:7 Ngü la mere te-ye ta sisi nga lö-ra bata te Ananiya kpi tete.

fü ni.” Safira gü ba, “Wayi, jiase engu na ngbürü bala.” ⁹ Fü Petero adu amala ngü fefe, gü ba, “Yi fi ngü la esüka yi kpala reke neh baye? Mü le afiti Nzila Wazi Me, kpah baka nda watï mü? Mü je la ngü te ma ena amala fü mü. Wü kpapa te ewü ti watï mü ne, wüh ladü gbamari emöngiti sela. Wüh ena akoro titine, abï kö mü, anü di, ati kpah ba nda watï mü la.”

¹⁰ Safira, te mü je ngü la bala, fü mü ayia ati kötö, akpi ciki eri lö Petero sela. Fü wü ka'dörö ari amaka kökö gbele! kötö sela, ah kpi eyi! Fü ewü abï kökö na, anü di, ati kpah ede mbükü watï ye.

¹¹ Dela ngü ta te mere wü Ananiya ake Safira, teka ngü ka mani. Fü ngü la ato mere cürü fü wü kpapa ka Yesu 'buru, kpah de wü gara kpapa te ewü je nga ngü la bala.

Dene ngü ka cinga, te wüh to te wü mürü tima ka Yesu

¹²⁻¹⁴ Ta gbü wü sïkpï la, wü kpapa ka Yesu ngbü ebiti te-wü etambasü ka *Mere Kambü ka Me† agbü Yerüsalema. Ngü ka-ewü ngbü ta ereke gbü jia wü kpapa efa sü, amba cürü kpah ladü. Wü kpapa te ewü to maguma wü fü Yesu de ne, le ari gbü ngü ka-ewü la de. Amba mere bi wü kpapa ladü, te ewü ngbü eje ngü ka Miri Yesu gömö ewü, wü komoko de wü würüse. Fü ewü adu ato maguma wü fü Yesu.

Wü *mürü tima ka Yesu ngbü ta eküwa wü mürü keke, da emere wü gara kpeke wü ngü gbü jia wü kpapa efa sü. ¹⁵ Tekä ngü la, fü

† **5:12-14** 5:12-14 Wü kpapa ka Yesu ngbü ebiti te-wü esa Yafu ka Solomona.

wü kpara akpo ta da ebī wü mürü keke ka-wü fūh wü ka'da ka-ewü, enü di, eo ewü edere kaje te Petero ngbü efü tete, gü ba, “Te Petero ena afü te kaje la, kukuru na ena akoro fūh wü mürü keke la, de wüh küwa.” ¹⁶ Fū mere bi wü kpara, te ewü ngbü gbü wü nzö köti ede Yerüsalema la, akpo da eza wü mürü keke, de wü mene kpara te *siti wü di enga me ngbü emere ewü, enü de ewü agbü Yerüsalema kpala, teka fū wü mürü tima ka Yesu aküwa ewü. Fū ewü angbü eküwa kpah 'buru.

¹⁷ Te wü mürü kpökpö ka wü mere *kovo ka Me, de wü bu ye, wü *Saduke, te wüh je ngü la bala, fū ewü angbü de mere kanga, da ekpü wü mürü tima ka Yesu teka ngü la. ¹⁸ Fū ewü ayia azoro wü mürü tima ka Yesu la, agü agbü ku.

¹⁹ Ah te ekoro gbü biti, fū Me ayia atima gara *malayika ka-ye, anü aü möngiti ka kambü ka ku la, aza wü mürü tima la, akoro di kpa etanü, amala ngü fū ewü, gü ba, ²⁰ “Wü nü enü kpa etambasü *Mere Kambü ka Me la, de wü ngbü fi bü da emala ngü ka Yesu fū wü kpara, teka fū ewü aküwa.”

²¹ Fū wü mürü tima aje riri ka malayika la areke areke. Gügü kpurutokokpi, fū ewü ayia anü kpa etambasü Mere Kambü ka Me. Fū ewü akpo da eri wü kpara kpala, ba e te malayika mala fū ewü.

Wü mürü kpökpö de wü Saduke la, yi wu ngü la nda-yi de. Fū ewü ayia abiti te-wü, de wü angbe cögbörö *kovo ka wü *Yisarayeale 'buru, teka agiri siti ngü ka wü mürü tima ka Yesu. Fū

ewü atima wü kpara teka anü kpa esambü ka ku, aza wü mürü tima ka Yesu, akoro de ewü engagira ani. ²² Amba te wü kpara la nü koro agbü kambü ka ku kpala, nzaawö! wüh maka wü mürü tima la nda-wü de. Fü ewü adu kpaka wü mere kpara ka-wü gbü mabiti la, amala nga ngü la fü ewü, ²³ gü ba, “Ööö, kpara koro kpala ne, a maka wü möngiti la 'buru, te wüh ni eyi ani reke areke, wü kpara te ewü eceka kpä fütanga wü kpara ka ku, wüh 'buru ladü te sü ka-wü emöngiti. Amba, baka te ani ü möngiti la, ani maka biri kpara kpa esambü kpala nda-ani de.”

²⁴ Te mere kpara ka wü marajümüya, de wü mürü gele ka Me, je ngü la bala, fü ngü anza gömö ewü. Fü ewü angbü de mere fingangü, da eyi-ta tete-wü, gü ba, “Angü wü kpara la dürü neh baye baye?”

²⁵ Fütanga ngü la, fü gara kpara akoro amala fü ewü, gü ba, “Wü mere kpara deyï, wü je la ngü ne. Wü kpara de te wü zoro ewü esikine ne, wüh ladü kpa etambasü ka Mere Kambü ka Me, da eri wü kpara kpala.” ²⁶ Fü mere kpara ka wü marajümüya ayia de wü kpara kaye, anü kpa etambasü ka Mere Kambü ka Me, azoro wü mürü tima la, teka alügü ewü engagira wü mere kpara. Amba wüh mere ewü esiti de, angü wüh ngbü ekpe cürü, angü wü kpara ena asötö ani, amörö de teme.

²⁷ Te wüh za wü mürü tima ka Yesu la, koro di tete, fü ewü ao ewü engagira wü mere kpara gbü mabiti la, fü mürü kpökpö akpo da emala ngü fü ewü kpekpeke, ²⁸ gü ba, “Wü le ao liya ka ngüte komoko la gbü nzö ani neh teka ne?”

Ani mala ngü fü wü ta kpekpeke, de wü mere e adu ari wü kpara de iri komoko la tine de. Wü je ngü la de, neh teka ne? Titine, ngü ka-wü de te wü ngbü eri wü kpara di ne, ah wü eyi gbü Yerüsalema 'buru."

²⁹ Fū wü Petero ayia alügü ngü fü wü mere kpara la, gü ba, "Wü mere kpara deyi, ah le de ani mere riri ka Me. Angü te ani ce ngü kaka, teka adu aje ngü ka-wü, wü kpara ka fuh kotö ne, ah esiti. ³⁰ Nda-wü, wü de wü kpara ta te wü zoro Yesu, fü wü abere engu fuh *rü gbegete, amörö. Fū Me‡ ayia azükü engu gbü kpi la. ³¹⁻³² Ani wu ngü la cu de jia ani, fü ani angbü emala nganga fü wü kpara de wazi *Nzila Wazi Me. Me ngbü eto Nzila Wazi ye la fü ani me-ye, angü ani ngbü eje riri kaka. Me za Yesu, o Mere Miri kpa gbü kpi kpala gbü kokpa ka-ye. Ah tima ta engu kpaka ani, wü di enga Yisaraye, teka aü jia ani de ani fü maguma ani, teka fü ni, Me, aboro *siti ngü ka-ani. Te di bala, ah le de wü fü maguma wü, du le ngü ka Yesu la."

³³ Te wü mere kpara la je ngü la bala, fü ngü la ake te ewü afa sü. Wüh gü ba, "Ah le de ani mörö wü Petero asidi."

³⁴ Gara kpara biringbö ta ladü esüka ewü gbü mabiti la, de iri ye Gamaliyele. Ah ka-ye de *Farusi. Ah kpah de *mürü riri, te wü kpara 'buru ngbü ecu ngüngü na. Fū Gamaliyele ayia, arü tikpi, amala ngü fü wü bu ye la, de wüh za wü mürü tima ka Yesu la, nü di kpa etanü, teka fü ani aro mö esüka ani teka ngü ka-ewü. ³⁵ Fū

‡ **5:30** 5:30 Petero gü ba, "Ah de Mere Me, te di de vüngüte ka wü kundu ani te mere ngü la me-ye."

Gamaliyele adu amala ngü fü wü bu ye la, gü ba, “De-yi, wü di engä wüna, yi ceka te-yi 'be, teka ngü de te yi ele amere fü wü kpara la. ³⁶ Yi fi la nga ngü ka Tewuda tane, te yia o te-ye ba mere kpara, fü mere bi wü kpara ayia ale ngü kaka, baka wü kpara kama bala (400) ne. Amba, te engu kpi, fü wü kpara ta te ewü le ngü kaka ne, akpe ka-wü, abaya 'buru. Fü ngü kaka anza bü bala. Gara ngü te du mere te-ye fütanga ngü la, ah nda ma. ³⁷ Fütanga ngü la, gbü re te miri to riri teka atanga wü kpara, fü gara kpara ka Galilaya de iri ye Yuda ayia akoro kpah de nda-ye ngü. Fü mere bi wü kpara ale ngü kaka. Te engu kpi, fü ngü kaka anza, kpah de wü kpara ka-ye 'buru. ³⁸⁻³⁹ Te di bala, wü di engä wüna, yi fi nga ngü ka wü *kpara ka Yesu ne, mbi mbi mbi. Titine mere kpara ka-ewü kpi eyi. Te ngü ka-ewü di de kükürü ngü ka füh kotö ne la, ngü la ena anza ka-ye anza de tete-ye, baka ngü ka wü Tewuda ake Yuda ne. Amba te ngü la di zu de ngü ka Me fanü fanü la, yi ti amörö tima la nda-yi de. Te di bala, yi ele agü gü kpaka Me? Nih ce kpa te ewü ace.”

⁴⁰ Fü wü mere kpara la adu ale ngü la gömö Gamaliyele. Fü ewü adu ai wü mürü tima ka Yesu la, asüma ewü de juru, ato riri fü ewü kpekpeke, gü ba, “Wü mere e adu ari wü kpara de ngü ka Yesu, tine kpo fi de.” Fü ewü ace kpa te ewü. Fü ewü anü.

⁴¹ Fü wü mürü tima ka Yesu la ayia gbü sü ka mabiti sela, ago agba wü de mere tadu te wü. Kükürü de, angü Me le fü ani amaka cinga teka ngü ka Yesu. ⁴² Gbü wü sikipi 'buru, wüh ngbü

emala ngü ka Yesu fü wü kpara kpa etambasü *Mere Kambü ka Me, kpah kpa gba wü gara kpara, gü ba, “Yesu de *Kurisito te Me tima engu teka aküwa wü kpara.” Wüh ce ngü la nda-wü kpo fi de.

6

Dene ngü ka wü kpara lorozi, te wüh fe ewü,

teka ale ta-ngü te wü mürü tima ka Yesu

¹ Ta gbü wü sīkpī la, wü *kpara ka Yesu ngbü esibi efa sü. Fū siti ngü ayia akoro esüka ewü, angü gara ewü, de te ewü ngbü emala ngü *Giriki ne, wüh kpo edi ngü te wü kpara ka Yerüsalema,* gü ba, “Te wüh ngbü egafa wü e fü wü würüse wökö la, nda-ani wü wökö maka wü e mbi mbi de.”

² Fū wü *mürü tima ka Yesu, ewü nzükpa de füh ye 'basu ne, ayia aje ngü la bala. Fū ewü abiti te-wü de wü gara kpara ka Yesu la 'buru, amala ngü fü ewü, gü ba, “Wü di engä wüna, nda-a, ah le de a lala te tima, ta te Miri Yesu to fü a ne. Angü te a ena ace da erī wü kpara de ngari Me, adu alala teka ngü ka magafa e la, ah esiti! ³ Teka ngü la, ah le fü yi afe wü gara kpara teka tima la, kpeke wü kpara de te wazi ka *Nzila Wazi Me si emaguma ewü, te ewü wu ngü kpah eyi awu mbi mbi mbi. Yi fe wü kpara baka lorozi, teka fü a ace tima ka magafa e la esaka ewü. ⁴ Nda-a tima ena adi nda-ye teka

* **6:1** 6:1 Wü kpara ka Yerüsalema, wüh de kpara te ewü ngbü emala ngü Ebere.

adi eku gba fü Me, kpah da emala ngari Me fü wü kpara.”

⁵ Fü fingangü la areke gbü jia wü kpara ka Yesu la 'buru. Fü ewü ayia afe gara kpara de iri ye Setefanü, te to maguma ye 'buru fü Me. Wazi ka Nzila Wazi Me si kpah eyi emamaguma. Wüh fe kpah *Filipo, de wü Porokoro, Nikanora, Timüna, Parumena, bete Nikola, te di de *ganzi kpara ne.† ⁶ Te wüh fe wü kpara la tete, fü ewü aza ewü, ao engagira wü mürü tima ka Yesu. Fü wü mürü tima ka Yesu ao kpa wü gbü nzö ewü, teka fü Me ato wazi ye fü ewü, gbü tima ka-ewü ka magafa e la.

⁷ Fütanga ngü la, ngari Me ngbü fi bü da ewü gbü Yerüsalema 'buru. Wü kpara ka Yesu ngbü kpah esibi efa sü. Gara wü mere *kovo ka wü Yisarayeale ngbü ta kpah bü eto maguma wü fü Yesu fanü.

Dene ngü ka Setefanü engagira wü angbe cögbörö kpara

⁸ Setefanü ta de biri kpara esüka ewü, de te wüh fe ewü teka tima ka magafa e ne. Ah ta de kpeke kpara te Me to wazi fefe. Ah ngbü kpah emere tima ka Me de wazi fa sü, kpah da eküwa wü mürü keke, da emere gara wü kpeke ngü gbü jia wü kpara.

† **6:5** 6:5 Nikola ta de kpara ka Atiyokiya te fü te-ye du le gele ka wü Yisarayeale.

9 Gbü gara sĭkpĭ, fū gara wü di engā *Yĭsarayełe‡ te ewü le ngü ka Yesu de, fū ewü ayia akpo ega yĭkĭ gömō Setefanü teka ngü ka Yesu. 10 Amba gbü yĭkĭ ka-ewü la, wüh tĭ afa engu nda-wü de, angü Setefanü ngbü elügü ngü fū ewü de wazi ka *Nzila Wazi Me.

11 Te wü kpara la wu bala, fū ewü ayia amere mani, ase wü gara kpara de jiase, de wüh nü su wu eküte Setefanü, gü ba, “Ah ka-ye de siti kpara! Ani maka ta engu te ngbü efala Me! Ah ngbü kpah efala *Müse, ta te to *Riri ka Me fū ani ne!” 12 Fū ngü ake te mere bi wü kpara afa sü. Fū wü angbe cögbörö *kovo ka wü Yĭsarayełe aje ngü te ewü mala la, fū ngü la ake te ewü kpah afa sü. Fū ewü atima wü kpara teka azoro Setefanü, akoro di engagira ani. 13 Fū ewü aĭ kpah wü gara kpara, de wüh koro, wüh mala nga siti ngü ka Setefanü engagira ani gbü mere mabiti. Fū wü kpara la ayia amala ngü de wu eküte Setefanü, gü ba, “Siti ngü ka komoko la fa sü! Ah ngbü fi bü da emala siti ngü te Mere *Kambü ka Me ka-ani ne, bete *Riri ka Müse, 14 gü ba, ‘YesuŠ ena afü ngü la 'buru. Ah ena amürü Mere Kambü ka Me ka-ani ne amürü. Ah ena afü kpah Riri ka Me, de ta te *Müse to fū ani ne, teka ato nda-ye riri.’ ”

15 Te wü mere kpara gbü mabiti la je ngü la bala, fū ewü akpo da eceka Setefanü kpekpeke,

‡ 6:9 6:9 Wü kpara la ngbü ta ebiti te-wü kpa esambü ka biti-te, te wüh ei, gü ba, kambü ka wü labi te ewü ce kpa te ewü. Gara ewü koro agbü Kurene, gara agbü Alekezandariya, gara agbü Silisiya, gara agbü Asiya. § 6:14 6:14 Yesu ka-ye de kpara ka Nazareta.

de siti maguma. Fū ewü awu gbūra Setefanü te ngbü eci baka nda *malayika ka Me.

7

¹ Fū mürü kpökpö ka wü mere *kovo la adu ayi-ta Setefanü, gü ba, “Ngü de te ewü mala eküte ye ne, ah fanü?”

² Fū Setefanü alügü ngü fefe, gü ba, “Wü wüba, de wü di enga wüna, ngü la bala nda de! Yi fi nga ngü ta te Me mere fū wü kundu nih ne mbi mbi mbi. Ngü la kpo ta gügü eküte mere kundu ye kundu nih de iri ye *Abarayama ne. Angü Mere Me koro ta, sere te-ye fū Abarayama de mere wazi ye. Ah mere ngü la, o Abarayama koro eyi ngbü gbü tö ka *Kanana sene? Ah bala de! Ah mere ngü la, ta te engu ngbü nengete agbü tö ka Mesopotamiya.* ³ Fū Me amala ngü fefe, gü ba, ‘Ye yia eyia, de ye ce gba ye, de wü mürü ye, de ye go ngbü agbü gara ganzi sü, te ni ena agü tatamu fū ye.’ ⁴ Fū Abarayama ayia gbü sü la, anü angbü ka-ye agbü gara sü de iri ye Arana. Fū wö ye na ayia akpi kpala. Fütanga ngü la, fū Me ayia aza wü Abarayama, anü akoro de ewü sene, gbü tö ka Kanana, de te nih ngbü gbügbü na ne. ⁵ Amba te engu koro sene, Me to sü fefe gbü tö ne 'buru 'buru de. Amba, ah kina kina fefe, gü ba, ‘Te gara, ni ena ato tö ne 'buru fū wü, de wü kundu ye, teka fū wü angbü gbügbü fi mere badi.’ Gbü sikipi te Me mala ngü la tete, o Abarayama bi ye nda la de.

* **7:2** 7:2 Ngü la mere te-ye o Abarayama nü agbü Arana la de.

⁶ Fū Me adu amala kpah gara ngü fū Abarayama, gü ba, 'Ni ena ato wü jaji fū ye. Te gara, wü kundu ye ena ayia sene, anü akoro agbü gara tö nengete, angbü kpala baka wü ganzi kpapa. Wü kpapa gbü tö la ena afü ewü ba wü labi ka-wü, ato cinga te ewü teka wü re kama bala (400). ⁷ Fütanga ngü la, ni, Me, ena adu aküwa wü kundu ye esaka wü kpapa, te ena ato cinga te ewü la, angü ni ena adu ato kuru fū nguwa siti wü kpapa la. Fū wü kundu ye adu ayia gbü sü ka-ewü kpala, alügü nga wü, adu akoro gbü tö ka wü Kanana sene. Fū ewü agbo nga iri ni, da emere ngü ka-ni gbü sü ne.' Dela ngü te Me mala fū Abarayama. ⁸ Fū ah adu ato riri fefe, gü ba, 'Ah le de wü ti esa *basa, de wü nguwa ye 'buru, angü wü de nguwa *vüngüte ka-ni, Me.'† Fütanga ngü la, fū Abarayama abi *Yisaka. Fütanga sikpi 'bajena, fū ah agü Yisaka kpa esa basa, kpah ba ngü ta te Me mala fefe. Fütanga ngü la, fū Yisaka abi *Yakobo, agü engu kpah esa basa. Fū Yakobo abi wü kundu nih, ewü nzükpa de fuh ye 'basu ne, fū ah agü ewü kpah 'buru esa basa.

⁹ Gara ye Yakobo de iri ye *Yüsefa ne, wü di engu ni ye na ngbü ta ekpü engu efa sü. Fū ewü ayia azoro Yüsefa, acinzi engu fū wü gara kpapa. Fū wü kpapa la aza engu labi tete, anü di agbü *Ezepeto. Amba gbü wü ngü la 'buru, Me ngbü ta tundu ake di. ¹⁰ Fū Me aküwa engu gbü wü cinga ka-ye la 'buru, ato kpah wazi fefe, teka fū ngü kaka areke gbü jia miri ka Ezepeto. Fū

† **7:8** 7:8 Mü ena amaka ngü la gbü Gina Ngü 17:9-14.

miri la aza Yüsefa, ao engu mere kpara gbü nzö wü kpara ka Ezepeto 'buru. Fü Yüsefa akpo da ekö ndo, ebiti gbü kafa ka miri, angü ah wu eyi, gü ba, tala ena akoro.

¹¹ Fütanga ngü la, fü mere kpīri tala ayia atī agbü tö ka Ezepeto 'buru, kpah bete nda Kanana. Wü kpara zü cinga ta fa sü. Te di bala, wü Yakobo de wü di ye, te ewü ngbü ta agbü Kanana de sene, wüh maka ta biri e-mazü fü wü bane kpo de. ¹² Fü Yakobo aje, gü ba, 'Ndo ladü agbü Ezepeto kpala.' Fü ah atima wü di ye teka anü ase ndo la. Te Yüsefa wu ngü la, ah sere te-ye fü wü di enga ni ye nda de. Fü wü di enga ni Yüsefa la adu de ndo ka-wü la kpaka wö wü. ¹³ Fütanga ngü la, fü ndo la ayia anza. Fü tala adu kpah amere ewü. Fü wö ewü adu kpah atima ewü agbü Ezepeto, teka ase gara ndo. Te wüh koro kpala, fü Yüsefa ayia asere te-ye fü ewü, gü ba, 'Ni de enga ni wü, ta te dürü' ne. Fü miri ka Ezepeto adu aje, gü ba, wü di enga ni ye Yüsefa koro eyi. Fü engu ayia ato sü fü ewü agbü Ezepeto kpala. ¹⁴ Tekā ngü la, fü Yüsefa adu atima kpara, teka anü aza wö ye, Yakobo, adu akoro di agbü Ezepeto, be kpah te wü kpara ka-ye kpala 'buru. Wüh ta 'buru wü kpara teke bata nzükpa de füh ye 'buruve (75). ¹⁵⁻¹⁶ Fü wü Yakobo ayia anü akoro angbü agbü Ezepeto, zalü koro di gbü sīkpī te engu kpi tete. Te Yakobo kpi tete, fü ewü aza kökö, adu di agbü Kanana sene. Fü ewü ati engu agbü sü ka

mbükü ta te Abarayama se.‡ Fütanga ngü la, fü wü di Yakobo akpi kpah agbü Ezepeto kpala. Fü ewü aza kö ewü, akoro di, ati kpah gbü *Kanana sene.

17-19 Fütanga ngü la, fü wü kundu nih angbü ta agbü Ezepeto kpala, teka mere bi re. Fü ewü asibi kpala afa sü. Fü gara to miri ayia angbü gbü nzö wü Ezepeto. Fü miri la akpo angbü emere wü kundu nih sisiti, angü toto iri eyi teka züka ngü, ta te Yüsefa mere ne. Fü ah ayia afü wü kundu nih ba wü labi ka-ye, ato riri fü ewü, gü ba, 'Wü za wü di wü, wü jaji komoko, wü sötö agbü ngu, de wüh kpi kpala.'

Fütanga ngü la, fü sikipi ta te Me mala nganga na fü Abarayama, gü ba, 'Ni ena aküwa wü kundu ye esaka wü vügü tete' ne, ayia akoro gbamari. 20 'Duwa fü ewü abi mere kundu nih de iri ye *Müse, te Me fe engu, o ba züka kpara ka-ye ne. Fü ewü awo Müse esambü ka wü wö ye teka fe bata. 21 Fütanga fe bata la, fü cürü ayia arı te wü wö ye na. Fü ewü aza Müse engu, anü di, ao kpa ede mere ngu. Fü gara ye miri, jaji würüse, anü amaka Müse kpa eküte ngu kpala. Fü ah aza engu, adu di, aga cu baka enga ye tete. 22 Fü Müse aga, angbü egiri ngü esüka wü jaji ka Ezepeto. Fü ah akoro kpeke komoko, te wu ngü fa sü, kpah baka wü di enga Ezepeto.

‡ 7:15-16 7:15-16 Wü ti Yakobo ta gbü sü te Abarayama se teka ati wara ye gbügbü. Mü ena amaka ngü la gbü Gina Ngü 23 bete Gina Ngü 50:12-14.Nda wü di Yakobo, wüh ti ewü ta agbü Sekeme, gbü sü te wüh se ta esaka wü di enga Amüra. Mü ena amaka ngü la gbü Yosüwa 24:32, bete Gina Ngü 33:18-20.

²³ Te re ka Müse koro tete teke 'basu, fü ah ayia afi ngü emaguma ye, gü ba, 'Ni ena anü aceka ngü ka wü di engu ni ni, wü di engu *Yisaraye.''

²⁴ Te engu koro kpala, fü ah awu gara kpara ka Ezepeto, te ngbü emi gara engu Yisaraye. Fü Müse ayia akoro teka ale ta-ngü te engu ni ye la. Fü ah amü engu Ezepeto la, amörö ka. ²⁵ Müse fi ta nda-ye, gü ba, wü di engu ni ni, wü di engu Yisaraye, ena awu, gü ba, 'Me tima ni me-ye, teka aküwa ani,' amba, wüh wu ngü la bala nda-wü de.

²⁶ Baka egambi la, fü Müse adu amaka wü di engu Yisaraye 'basu, te ewü ngbü emi te-wü. Fü ah ayia teka aye süka ewü. Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, 'Wü di engu ni ni, wü ngbü emere gü esüka wü bala teka ne? Wü de wü di engu ni de?' ²⁷ Fü kpara te ngbü emi kiri ye ne, ayia amala ngü fü Müse, gü ba, 'De-ye deyü, e-o ye ba miri gbü nzö ani neh da? ²⁸ Ye ele amörö ni, kpah baka e te ye mörö engu Ezepeto esikine ne?' ²⁹ Te Müse je ngü la bala, fü cürü arü tete. Fü ah ayia akpe ka-ye, anü angbü agbü tö ka wü Midiyana. Fü engu aza würüse kpala, abü wü jaji komoko 'basu. Fü ah angbü agbü tö ka wü Midiyana kpala teka mere bi wü re.

³⁰ Fütanga re teke 'basu, fü MeŞ ayia akoro kpaka Müse, amala ngü fefe. Me koro ta kpaka Müse ne, o engu di gbü tö ka-nih de sene? Ah bala de! Ah koro kpaka Müse nengete agbü tö

Ş 7:30 7:30 Ta te Setefanü mala ngü la, ah gü ba, "Malayika ka Me koro kpaka Müse." Si-ngü la ka-ye bane, angü Me gü tamu ye fü Müse baka te-wa. Wü di engu Yisaraye gü ba, te-wa la, ah baka malayika ka Me.

ka wü Mīdiyana kpala, o Müse ngbü ta endoro agbü gü, eküte mere da de iri ye *Sinayi. Ah bala de? Fü Müse ayia awu e ba te-wa, te ngbü eci eküte gara engu rü mbele mbele mbele mbele bane. ³¹ Fū ngü la aga gbü jia Müse afa sü. Fū engu ale ta de ni ka te-ni gbamari, teka de ni wu e la mbi mbi mbi. Te ah koro gbamari ede rü la, fū ah aje ri Me te ngbü emala ngü fefe, gü ba, ³² 'Ma de Mere Me, te di de *vüngüte ka wü kundu mü, wü Abarayama, Yisaka, Yakobo, de wü bu wü.' Te Müse je ngü la bala, fū küküte akpo angbü elo'bōka, da eyi ka cürü. Ah ti fū engu aceka kpī kpala tine de. ³³ Fū Me amala ngü fefe, gü ba, 'Müse deyi, mü gbi kamaka gbü lö mü asidi, angü sü de te mü rü tete ne, ah ka-ye de sü ka-ra. ³⁴ Dene ngü te ma le amala fū mü. Ma wu cinga, de te wü kpara ka-ra ngbü ezü agbü Ezepeto kpala, ne eyi. Ma je gba ka-ewü la kpah eyi. Te di bala, fū ra akoro dene, teka aküwa ewü. De-mü Müse, mü yia eyia enatikine, angü ma le atima mü agbü Ezepeto, teka aküwa wü kpara ka-ra la.' Dela ngü ta te Me mala fū Müse."

³⁵ Fū Setefanü adu amala kpah gara ngü fū wü mere kpara gbü mabiti la, gü ba, "Wü di engu wüna, yi fi nga ngü la mbi mbi mbi. Müse engu la, wü kundu nih le engu ta de. Wüh fala ta engu, gü ba, 'E-o ye baka miri gbü nzö ani neh da?' Amba ah ka-ye de kpara te Me tima fū ewü, teka aküwa ewü. Me du o engu miri gbü nzö ewü fanü. Fū ah ato mere wazi fefe teka ngü

la.* ³⁶ Fū Müse ayia amere mere bi wü talara ngü gbü jia miri ka wü Ezepepeto, teka de ah ce kpa te wü kundu nih. Fū Müse ayia aza ewü agbü Ezepepeto kpala asidi, akoro di kpa era mere *yī-ngu. Fū ah amere gara kpeke ngü, angü ah mala ta bü ngü fū mere yī-ngu la, de ah ye süka ye, ce kaje, teka fū wü kundu nih akö ngu la kpa etangu tete. Fū ngu la aye süka ye fū ewü kpah fanü. Fū ewü angbü endoro de wü kpapa ka-nih la, kpa gbü gü kpala teka re teke 'basu, kpah da emere mere bi wü kpeke ngü gbü jia ewü.

³⁷ Ah ta kpah de Müse engu te mala ngü fū wü di enga Yisaraye, gü ba, 'Te gara Me ena atima gara *mürü dofo fū wü, kpapa gbü nguwa wü, te ena amala ngari ni, Me, fū wü, kpah baka ni, Müse.' ³⁸ Müse ngbü kpah gbü nzö wü kundu nih, ta te ewü ngbü agbü gü kpala, eküte mere da de iri ye Sinayi ne. Fū Me amala ngü fū Müse kpa füh da kpala, ato *Riri ka-ye fefe. Fū Müse adu ato Riri la fū wü kundu nih. Fū wü kundu nih angbü da esere Riri la fū wü di wü, zalü akoro di eküte nih enatikine.

³⁹ Wü di enga wüna, yi fi nga ngü la mbi mbi mbi. Wü kundu nih le ta ngü ka Müse eyi fanü fanü? Wüh le ngü kaka nda-wü de. Wüh je riri kaka kpah de. Wüh gü ba, ani le adu agbü Ezepepeto. ⁴⁰ Baka te Müse du koro kpa füh da la kere de ne, fū ewü ayia amala ngü fū *Arona, te di de enga ni ye Müse, gü ba, 'Ye reke faranda fū ani, teka de wü me ka faranda la ti engagira ani. Angü Müse de te za ani agbü Ezepepeto, koro

* **7:35** 7:35 Gbü ngü te Setefanü mala, ah gü ba, "Me to wazi fū Müse esaka malayika ka-ye."

di de sene ne, ah dürü ka-ye eyi fi! Anga ngü te mere engu kpa füh da kpala, ah de neh ene? Ani wu nda-ani de, anga engu dene neh kaye ya?’

⁴¹ Fū ewü areke faranda ka-wü baka kuru engu yiti la. Fū ewü aza wü nü, awa, amörö, teka ato la'bi tete fefe. Fū ewü ayia amere mere karama teka faranda ka-wü, te ewü reke de kpa wü la. Fū ewü angbü tīne de mere tadu teka ngü ka-wü la.

⁴² Wü di engu wüna, dela si-ngü te Me fū ta kürüfe ye fū wü kundu nih tete. Angü ah to riri fū ewü ma. Wüh ngbü fi bü da emere ngü kaka de maguma wü 'basu 'basu, de wü di wü, de wü kundu wü sidi nga wü. Te di bala, fū Me ayia ace ewü, gü ba dene, 'Wayi, ah 'be, wü nü enü, wü sama faranda ka-wü la. Wü ku gba fū *siti wü di engu me de wü küfara, anga wüh ena ale ta-ngü te wü ale ya?’ Fū Me amala gara ngü fū ewü, gömō gara *mürü dofo ka-ye, gü ba, 'De-wü, wü di engu Yisarayeale, ni le ngü ka-wü de. Kükürü de, angü wü le ngü ka-ni kpa de, kpa baka wü kundu wü, ta te ewü ndoro de wü Müse agbü gü, teka re teke 'basu ne. Wü kundu wü ngbü fi bü da emere ngü ka-ni de maguma wü 'basu 'basu. Wüh za mere bi wü nü, awa, gü ba, ani ngbü eto fū ni, Me. Amba ah bala de!

⁴³ Maguma ewü ngbü fi bü teka wü faranda ka-wü, de wü di engu me.† Wüh reke ta wü faranda ka-wü la, angbü ebī esaka wü, teka fū ewü angbü esama ngü fū ewü, da emere gele ka-ewü agbü gü kpala. Dela *siti ngü ta te wü kundu wü ngbü

† **7:43** 7:43 İri wü di engu me te ewü ngbü esama la, gara de Moloko, gara de Refana.

emere. Nda-wü, wü kundu ewü sidi nga ewü, wü kpah de kpara ka maguma 'basu 'basu. Wü ce ngü ka faranda la kpah de, wü ngbü fi bü enü di kpa engagira nü. Teka ngü la, ni, Me, ena aliki wü agbü tö ka-wü asidi. Wü vügü ka-wü ena azoro wü, anü de wü agbü gara sü nengete, kpa ekere *Babilona kpala.† Dela ngü te Me mala fü wü kundu nih, angü wüh le riri te ni, Me, to fü ewü gömö Müse ne nda-wü de.

⁴⁴ Wü di engä wüna, dene ngü te ma le amala fü yi teka *Mere Kambü ka Me. Ah le kpah de yi je si-ngü la mbi mbi mbi. Ta te wü kundu nih ngbü endoro agbü gü de wü Müse ne, Mere Kambü ka Me ladü? Ah ma! Wüh ngbü ta egbo nga iri Me, da emere gele kaka, gbü engä *gugu te ewü ngbü ebü esaka wü, endoro di ne. Wüh mere gugu la ta gbü konü, baka ngü te Me mala fü Müse, angü ah sere ta kuru gugu la fefe gbü roto. ⁴⁵ Fü ewü angbü endoro di balaaa. Fü ewü akpi 'buru agbü gü kpala. Fü wü di wü angbü kpah egbo nga iri Me gbü gugu la. Fütanga ngü la, fü mere kpara ka-ewü de iri ye *Yosuwa aza ewü, akoro de ewü gbü tö dene. Fü Me aliki wü nguwa wü kpara, ta te ewü ngbü sene, wü mürü tö ne, engagira ewü. Fü ewü adu ao gba wü sene. Gbü wü re la, wü kundu nih ngbü fi bü da egbo nga iri Me gbü gugu la. Wüh ngbü kpah emere ngü la zalü koro di gbü re, ka Mere Miri *Davidi.

⁴⁶ Angü Davidi ta de kpara te ngü kaka reke gbü jia Me areke fa sü. Fü fingangü ayia akoro

† 7:43 7:43 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Amüsa 5:25-27.

gbü nzö Davidi, fü engu ayia ayi-ta Me, de ah le fü ni, de ni jï mere kambü fü ye, teka de wü di engu Yisarayeke di egbo nga iri ye gbügbü na. ⁴⁷ Me le ngü la fefe nda de. Ah gü ba, 'Kpara te ena aji kambü fü ni, ah ena adi de ye ye, *Solomona.' Fü Solomona adu aji Mere Kambü ka Me me-ye, sidi nga wö ye.

⁴⁸ Wü di engu wüna, yi fi nga ngü la mbi mbi mbi. Kambü de te wü kpara fuh kotö ne ji de kpa wü ne, Mere Me te ngbü kpa gbü kpï ne, ah ena adu angbü gbügbü fanü? Me mala ngü la me-ye gügü, gömö gara mürü dofo ka-ye, gü ba dene, ⁴⁹ 'Kpï ka-ye baka kpökpö ka-ni, te ni ngbü engbü fefeh na. Kotö ka-ye de sü te ni ngbü eo lö ni fefeh. Te di bala, wü ena aji fü ni ne kambü ne ya? ⁵⁰ Angü wü e fuh kotö ne 'buru, ni mere ta me-ni.' § Dela ngü te Me mala teka Mere Kambü te wü kundu nih jï fefe."

⁵¹ Fü Setefanü adu amala gara ngü fü wü mere *kovo gbü mabiti la, gü ba dene, "Wü mere kpara ka-ra, yi gü ba, ma de siti kpara, te ma ngbü efala *Mere Kambü ka Me, kpah de *Riri ka Me, te Müse to fü nih. Amba Riri ka Me la, yi ngbü eyi eje fanü? Yi de wü mürü kögö-nzö! Yi le ngü ka Me 'buru 'buru de! Yi kpah baka wü kundu yi, te ewü le ngü ka *Nzila Wazi Me 'buru de ne! ⁵² Angü wü kundu yi ngbü ta eto cinga te wü mürü dofo 'buru, de te ewü ngbü emala ngari Me fü ewü ne. Kpah bala, wü kpara te ewü sere ngü fü ewü, gü ba, 'Me ena atima züka kpara ka-ye teka aküwa wü,' wüh mörö

§ 7:50 7:50 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Yisaya 66:1-2.

ewü kpah asidi. Enatikine Me tima züka kpara la eyi fü yi, fü yi aza engu, amörö kpah asidi. ⁵³ Wayi, Riri ta te Me to fü Müse* ne, wüh ri yi de ngü la ma! Yi le nda-yi de!”

Dela ngü te Setefanü mala fü wü angbe cögbörö kpara gbü mabiti, teka liya te ewü le ao gbü nzözo.

⁵⁴ Te wü mere kpara la je ngü la bala, fü maguma ewü ayia asiti afa sü. Fü ewü akpo angbü ezü komö wü de gü. ⁵⁵ Fü Nzila Wazi Me ato wazi fü Setefanü, fü ah ae jia ye kpa tikpi, fü ah awu wazi ka Me te lofo sü gbü jia ye, bete Yesu te rü ede kpökpö ka Me gbü kokpa. ⁵⁶ Fü ah amala ngü fü wü mere kpara la, gü ba, “Yi ceka la, ma wu kpä te ü te-ye! Fü Yesu arü gbü kokpa ka Me!”

⁵⁷ Te wü kovo gbü mabiti la je ngü te Setefanü mala de bala ne, fü ewü akpo da eba rere kpa tikpi, da eni güje wü de jikpa wü. Fü ewü aci 'buru, akpe atä fefeh na, ⁵⁸⁻⁶⁰ azoro engu, aza, akoro di kpa edere sü, akpo da esötö engu de teme, teka amörö. Fü Setefanü ayia aku gba fü Me, gü ba, “Akoo, Miri Yesu, mü za kuru ra kpaka mü!” Fütanga ngü la, fü ah atä de nzökuta ye kötö, aku gba de mere ri ye, gü ba, “Miri Yesu, mü mere e ao liya, gbü nzö wü kpara la, teka ngü ne, de.” Te engu mala ngü la bala, fü ah ace kpa te-ye, akpi.

Dela ngü ka kpi ka Setefanü. Wü kpara ta te ewü ngbü gbü mabiti la, wüh 'buru de wü züka bongo te wü. Te di bala, wü kpara ta te

* **7:53** 7:53 Setefanü gü ba, “Me to riri la fü Müse gömö wü malayika.”

ewü sötö engu de teme ne, wüh gbi züka bongo ka-wü la, za o esaka gara jaji komoko de iri ye Sawula, angü wü bongo la ena asiti. Ngü ka kpi ka Setefanü la reke ta gbü jia Sawula areke, angü engu le ta kpah eyi de wüh mörö Setefanü amörö asidi.

8

Dene ngü ka cinga te Sawula to te wü kpara ka Yesu

¹⁻³ Gbü sikipi te wüh mörö Setefanü tete, fü gara wü *kpara ka Yesu ayia aza kö Setefanü anü di ati. Fü ewü angbü eku gba tekaka de mere cinga te wü fa sü.

Gbü sikipi la, fü wü angbe cögbörö *kovo ka wü Yisarayele akpo da eto cinga te wü kpara ka Yesu, agbü Yerüsalema efa sü. Sawula, fü mü ato te-mü kpah teka asiti tima ka Yesu. Te di bala, fü mü akpo angbü egiri wü kpara ka Yesu biri biri kpa gba wü, wü komoko de wü würüse, adi ezoro ewü, egü agbü ku. Fü cürü arı te wü kpara ka Yesu. Fü ewü akpe ka-wü, abaya agbü nga nzö sü ka *Yudaya bete nda *Samariya. Amba nda wü *mürü tima ka Yesu, ewü nzükpa de füh ye 'basu ne, wüh ngbü nda-wü fi bü agbü Yerüsalema.

Dene ngü te wü Filipo ake Petero mere agbü Samariya

⁴ Wü *kpara ka Yesu ta agbü Yerüsalema, te ewü kpe baya gbü wü gara sü ne, angbü endondoro da emala ngü ka Yesu, gbü wü sü de te ewü kpe ngbü gbügbü na ne 'buru. ⁵ Fü *Filipo anü nda-ye agbü *Samariya. Fü ah

anü akoro cu gbü mere kötî* kpala, akpo da emala ngü ka Yesu fü wü kpara, gü ba, "Yesu de *Kurisito, te Me tima teka aküwa ani." 6-8 Fü ah akpo da emere mere bi wü kpeke ngü gbü jia ewü, da eküwa mere bi wü mürü keke, te küte ewü kpi akpi, bete ewü te lö ewü di walawala. Ah ngbü kpah eliki *siti wü di enga me guvu wü gara kpara asidi. Fü siti wü di enga me la angbü ekpe de mere rere gömö wü mini. Fü wü kpara gbü mere kötî la angbü de mere tadu teka ngü la. Fü mere bi ewü adu ale ngü ka Yesu, te ewü je gömö Filipo ne, de maguma wü biringbö.

9 Gara komoko ta ladü kpala de iri ye Simüna. Ah ka-ye ta de mürü kuwa. Ah ngbü ta eo te-ye ba mere kpara, angü ngü ka kuwa kaka la ngbü ega gbü jia wü kpara ka Samariya efa sü. 10 Wü kpara gbü kötî la ngbü ta 'buru eje ngü kaka la kpekpeke. Wüh ngbü efi ta ngü, gü ba, "Wazi komoko la baka nda Me." 11 Teka mere bi wü re, wü kpara ngbü ta fi bü da eje ngü kaka la, angü ah ngbü ta emere wü lara ngü ka talara gbü jia ewü, de kuwa ka-ye la.

12 Te *Filipo koro kpala, fü ah akpo da emala ngü ka Yesu Kurisito fü wü kpara, gü ba, dene, "Me tima Yesu füh kotö ne teka aküwa ani. Te wü to maguma wü fefe, Me ena afü wü ba wü kpara ka-ye." Fü mere bi wü kpara ayia ale ngü gögömö na la. Fü ewü aza *babatiza, wü komoko de wü würüse mini. 13 Simüna, fü mü ale kpah ngü la. Fü ewü ato babatiza fü mü kpah baka nda wü bu mü. Fü engu adu

* 8:5 8:5 İri mere kötî la kpah de Samariya.

kpah alala fütanga Filipo. Fü ah angbü eceka bi wü kpeke ngü, de te Filipo ngbü emere de wazi ka *Nzila Wazi Me ne, fü ngü la angbü ega gbü jijia.

¹⁴ Fütanga ngü la, fü wü *mürü tima ka Yesu agbü Yerüsalema ne aje ngü, gü ba, gara wü kpara agbü Samariya le ngü ka Yesu eyi. Te di bala, fü ewü atima wü Petero ake *Yüwane kpaka ewü kpala, teka awu si-ngü la mbi mbi mbi. ¹⁵⁻¹⁷ Te wü Petero ake Yüwane yia nü koro kpala, fü ewü awu, gü ba, wü kpara la to maguma wü eyi fü Yesu fanü. Filipo to *babatiza ta fü ewü kpah eyi de iri Yesu. Amba ngü te lakü, wüh maka ta Nzila Wazi Me nda-wü la de. Te di bala, fü wü Petero ayia ao kpa wü gbü nzö wü kpara la 'buru, ayi-ta Me, de ah to Nzila Wazi ye fü ewü. Fü Me ato wazi ka Nzila Wazi ye fü ewü gbü sikpi la fanü.

¹⁸ Te Sümuna wu, gü ba, wü kpara de te wü Petero o kpa wü gbü nzö ewü ne, wüh maka Nzila Wazi Me eyi, fü ah ayia aza jiasa, anü di kpaka wü Petero, de ni to fü ewü, ¹⁹ gü ba, “Wü to wazi la fü ni kpah baka nda-wü, teka te ni o kpa ni gbü nzö gara kpara la, de ah maka kpah Nzila Wazi Me.”

²⁰ Petero, fü mü alügü ngü fefe, gü ba, “Dene ne siti fingangü ne? Mü fi nda-mü, gü ba, wüh ngbü ese wazi ka Me la ase de jiasa? Mü ena akpi de wü jiasa ka-mü la 'buru, anü agbü wa! ²¹ Ngü ka-mü gbü tima ka-a ne nda ma, kükürü de, angü fingangü ka-mü siti gbü jia Me fa sü! ²² Mü ce *siti ngü ka-mü la, de mü fü maguma mü. Mü nda'ba te-mü fü Me, de ah boro siti ngü ka-mü

la emaguma ye asidi. ²³ Angü, ma wu eyi, gü ba, siti fingangü sibi eyi emaguma mü fa sü, angü ku ka *Satana zoro mü eyi, gö!”

²⁴ Fü Sımüna anda'ba te-ye fü wü Petero, gü ba, “Wü yi-ta Me fü ni me-wü, teka de wü ngü de te wü mala fü ni ne, ah mere e amere ni bala de.”

²⁵ Dela ngü ta te wü Petero ake Yüwane mere agbü mere köti ka Samariya kpala. Wüh ngbü ta erī wü kpapa, da emala ngari Yesu fü ewü. Te wüh mere ngü la nza tete, fü ewü ayia alügü nga wü, edu agbü Yerüsalema, fi da emala ngü ka Yesu fü wü kpapa, gbü mere bi wü jürü köti ka Samariya.

Dene ngü ka Filipo ake mere kpapa ka Etiyopiya

²⁶ Fütanga ngü la, fü gara *malayika ka Me ayia akoro kpaka *Filipo, amala ngü fefe, gü ba, “Ye yia sene, de ye le mere kaje ka Gaza, te nü kpa edebu sü gbü kokpa bane.”† ²⁷ Te Filipo je ngü la bala, fü ah ayia anü akoro kpa te kaje la. Fü ah anü amaka te-ye ake gara kpapa‡ ka Etiyopiya,§ te ngbü enü te kaje la de arabiya* ka-ye. Komoko la ka-ye de mere kpapa, te ngbü emere tima fü miri ka Etiyopiya.† Ah de kpapa te ngbü eceka kpi fütanga jiasa. Ah nü ta agbü Yerüsalema, teka agbo nga iri Me gbü *Mere

† **8:26** 8:26 Kaje la yia ta agbü Yerüsalema, fü agbü gü, gbü sü te köti di tete ma. ‡ **8:27** 8:27 Komoko la ka-ye ta kpah 'banga.

§ **8:27** 8:27 Titine nga nzö sü ka Etiyopiya la, ah de Südanī.

* **8:27** 8:27 Arabiya la, ah de arabiya te wü nü ngbü egbeke me-wü. † **8:27** 8:27 Miri ka Etiyopiya la, ah ta de würüse de iri ye Kandake.

Kambü ka Me kpala. ²⁸ Fü ah angbü ego agba ye. Fü Filipo awu engu te ngbü gbü arabüya ka-ye, da etanga *Ngari Me gbü buku ka Yisaya. ²⁹ Fü *Nzila Wazi Me amala ngü fü Filipo, gü ba, “Ye nü enü, ye koro gbamari ede arabüya la.”

³⁰ Filipo, fü mü ayia akpe akoro gbamari ede arabüya la. Fü mü aje ngü de te komoko la ngbü etanga gbü Ngari Me ne. Fü ah ayi-ta komoko la, gü ba, “Ngü de te ye ngbü etanga ne, ye wu sisi na eyi mbi?” ³¹ Komoko la gü ba, “Te wüh sere si-ngü la fü ni de la, ni ena awu neh baye? Ye li eli kpakine, de ye sere si-ngü la fü ni.”

³² Ngü ta te komoko la ngbü etanga gbü Ngari Me ne, ah gü ba, “Wüh zoro komoko la, nü di, amörö, baka te wüh ngbü emörö *kambiliki. Te wüh ngbü emere engu sisiti bala, ah nga ka-ye ti, baka kambiliki te wüh ngbü ewa. ³³ Kpara te ye süka ngü kaka mbi mbi nda kpah ma. Wüh to lümü fefe bü kükürü bala. Wüh yia mörö engu asidi. Kpara te ena alügü siti ngü la gbü nzö ewü nda kpah ma.” †

³⁴ Te kpara ka Etiyopiya la tanga wü ngü la bala, fü ah ayi-ta Filipo, gü ba, “Ye sere la si-ngü ne fü ni. *Mürü dofo te ba ngü la ngbü emala ngü la neh teka ngü ka da? Ah ngbü emala nga ye, anga nga gara kpara?” ³⁵ Filipo gü ba, “Wüh ba ngü la teka Yesu.” Fü ah adu akpo da emala ngü ka Yesu fefe 'buru, gü ba dene, “Yesu kpi bala, teka aküwa ani gbü *siti ngü ka-ani.”

³⁶ Baka te wüh ngbü la fi bü enü, fü ewü anü amaka ngu. Fü kpara ka Etiyopiya la amala ngü

† 8:33 8:33 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Yisaya 53:7-8.

fü Filipo, gü ba, “Ceka la, ngu di bü dene. Te ye ena ato *babatiza fü ni la, ah ena adi esiti?”

³⁷ Filipo gü ba, “Te ye to maguma ye eyi 'buru fü Yesu la, ye ti eyi aza babatiza.” Mere kpara la gü ba, “Wayi, ni to maguma ni eyi 'buru fü Yesu Kurisito, angü ah de Ye Me.” ³⁸ Fü engu arü de arabiya ka-ye. Fü ewü akö 'basu mini ake Filipo, arí agbü ngu. Fü Filipo ato babatiza fefe.

³⁹ Te wüh koro kpa füh gümba, yirri! fü *Nzila Wazi Me aza Filipo, adürü di gbü jia kpara ka Etiyopiya la asidi! Ah du wu engu tine de. Fü kpara ka Etiyopiya la ayia ale fi bü kaje ka-ye, de mere tadu te-ye, ego ago.

⁴⁰ Filipo, fü mü awu te-mü 'duwa agbü gara sü de iri ye Azoto. Fü ah akpo da endoro gbü wü köti kpala biri biri 'buru, da emala ngari Me fü wü kpara. Fü ah anü zalü akoro agbü Kayisariya, angbü ka-ye kpala.

9

Dene ngü ka Yesu te sere te-ye fü Sawula

¹⁻² Gbü wü sikipi la, Sawula, mü ngbü fi bü agbü Yerüsalema, da emere wü *kpara ka Miri Yesu kpala sisiti, da emala ngü fü ewü kpekpeke, gü ba, “Ni ena amörö wü 'buru amörö.” Fü ah adu afi, gü ba, “Te ah bala la, ni ena amaka gara ewü agbü Damaseke kpala.” Fü ah ayia anü kpaka mere kpara füh kpökpö, ayi-tata, de ah to köcökpa fü ni, teka de ni nü, sere fü wü mere *kovo ka wü *Yisarayeke agbü Damaseke, fü ni amaka wazi, teka adi ezoro wü kpara ka Miri Yesu kpala di. Te ah de wü komoko, anga

wü würüse la, fü ni azoro ewü 'buru, adu di agbü Yerüsalema.

³ Te engu maka köcökpa la, fü ah ayia anü agbü Damaseke. Te engu nü koro gbamari ede mere köti la, fü wazi Me ayia alofo sü edede na 'buru raaa! ⁴ Gbuuu! Wazi Me la nzi Sawula eyi, gbo kötö! Ffü ah aje kpah ri kpara te ngbü emala ngü fü ye, gü ba, "Sawula, Sawula, ah mere baye, te mü ngbü eto cinga te ra de bane ne?" ⁵ Sawula gü ba, "Mere kpara, mü neh da?" Ffü ri kpara la alügü ngü, gü ba, "Ah de-ra Yesu, kpara te mü ngbü eto cinga tete na ne." ⁶ Ffü Sawula akpo da elo'böka ka cürü, gü ba dene, "Mere kpara, ni ena amere baye?" Miri Yesu gü ba, "Ma fe mü eyi teka amere tima ka-ra. Mü yia eyia tikpi, mü nü agbü Damaseke kpala. Tima te ma ena ato fü mü ne, ma ena asere fü mü kpala."

⁷⁻⁸ Ffü Sawula ayia arü tikpi, aü jia ye, amba ah ti aceka kpä nda tine de. Wü kpara de te ewü ngbü enü de ewü ne, rü nda-wü fi bü edede sela, wazi ewü teka amala ngü tine ma, ka cürü. Angü wüh ngbü eje bü ri kpara, de te ngbü emala ngü ne, amba wüh wu küte kpara engu nda-wü de. Ffü ewü ayia azoro kpa Sawula, agbeke, anü di agbü Damaseke. ⁹ Ffü Sawula ara agbü Damaseke kpala sïkpi bata, ah ceka kpä de, ah zü e kpah de.

¹⁰ Gara *kpara ka Yesu ta ladü agbü Damaseke kpala de iri ye Ananiya. Ffü Miri Yesu akoro asere te-ye fefe gbü roto, amala ngü fefe, gü ba, "Ananiya! Ananiya!" Ffü Ananiya ayia ale ngü, gü ba, "Wayi, mere kpara, ni dene." ¹¹ Ffü Miri Yesu amala fefe, gü ba, "Mü yia eyia, mü nü kpa gba gara kpara de iri ye Yuda, te di gbü mere

kaje, te wüh eī, gü ba, kaje mbiimbi. Te mü koro eyi kpala la, de mü yi-ta ngü ka gara kpara de iri ye Sawula,* angü ah ngbü kpala da eku gba fere. ¹² Angü ah roto mü eyi, te mü koro ri kpakaka, fü mü ao kpa mü gbü nzöncö, teka de jijia na ü.” ¹³ Ananiya gü ba, “Ati, mere kpara! Ma je nga siti ngü ka komoko la gömö mere bi wü kpara eyi fa sü, gü ba, engu ngbü ememere wü kpara ka-mü, agbü Yerüsalema de kpala ne esiti. ¹⁴ Titine, ah maka köcökpa eyi esaka wü angbe cögbörö kpara, teka azoro wü kpara 'buru, de te ewü le ngü ka-mü ne.” ¹⁵ Fü Miri Yesu amala ngü fefe, gü ba, “Mü nü enü. Mü kpe cürü de, angü ma fe engu eyi, ao *mürü tima ka-ra tete, teka amala ngü ka-ra fü mere bi wü kpara, te nga nzö wü sü füh kotö ne, wü *ganzi kpara, de wü miri ka-wü, be kpah te wü di enga *Yisaraye. ¹⁶ Engu ena amaka mere bi cinga, teka tima ka-ra la te gara, amba ngü la, ma ena agü tatamu fefe me-ra.”

¹⁷ Te Ananiya je ngü te Miri Yesu mala fü ye la, fü ah ayia anü. Te engu koro kpa gba Yuda kpala, fü ah amaka Sawula, amala ngü fefe, gü ba, “Enga ni ni Sawula, Miri Yesu, de te sere te-ye fü ye te kaje, o ye ngbü enü de kpakine ne, ah tima ni me-ye kpa-ye dene.” Fü Ananiya ao kpa ye gbü nzöncö, gü ba dene, “Yesu le eyi de jia mü du ü te-ye. Ah le kpah eyi de mü maka wazi ka *Nzila Wazi Me.”

¹⁸ Baka te Ananiya ngbü la bü emala ngü de bala ne, bü kece bane, fü gara e te di baka kosi la, ayia gbü jia Sawula, ati kötö. Raaa! fü jia

* **9:11** 9:11 Sawula ta de kpara ka Tarasu.

Sawula aü te-ye. Fü ah akpo eceka kpī. Fü engu ayia tikpi. Fü Ananiya ayia ato *babatiza fefe. ¹⁹ Fütanga ngü la, fü ewü ayia ato zü-e fefe. Fü ah ayia azü. Fü wawazi adu akoro.

Dela ngü ta te Sawula fü maguma ye tete. Fü engu ayia angbü de wü kpara ka Yesu agbü Damaseke kpala.

Dene ngü te mere Sawula agbü Damaseke

²⁰⁻²² Fütanga ngü la, fü Sawula akpo da erī kpa esa wü *kambü ka biti-te ka wü Yisarayeale agbü Damaseke kpala, teka amala ngü ka Yesu fü ewü. Fü engu angbü erī ewü, gü ba, “*Kurisito te Me tima füh kotö ne, teka aküwa ani, ah ka-ye de Yesu.” Fü wü gara kpara ale ngü ka Yesu gögömö na. Amba gara ewü le ngü ka Yesu nda-wü de. Fü Sawula angbü ega yiki de ewü, gü ba, “Yesu de Ye Me fanü.” Fü ngü la ayia aga gbü jia wü kpara la 'buru. Fü ewü akpo da eyi-ta tete-wü, gü ba, “Apa! Dene komoko te ngbü ta ezozoro wü *kpara ka Yesu, eto cinga te ewü, agbü Yerüsalema ne de? Engu koro de sene ne kpah bü teka azoro wü kpara la, anü de ewü engagira wü mere kpara agbü Yerüsalema de? Titine, ah du mere baye, te ngü la du fü te-ye de bala ne?” Sawula, fü mü angbü fi bü da emala ngari Yesu fü ewü, enü di kpa engagira nü. Fü ngü la ake te wü mere *kovo ka wü Yisarayeale gbü Damaseke de sela ne afa sü, angü ah ngbü emala ngü la kpekpeke de wazi ka Me, gara ngü te wüh ena alügü fefe nda ma.

²³ Fütanga mere bi sikpi, fü gara wü di enga Yisarayeale agbü Damaseke kpala, ayia abiti

fingangü ka-wü 'buru tundu, teka agiri kaje de ani mörö Sawula asidi. ²⁴ Fü ewü akpo angbü efete Sawula, biti de ra mini, emöngiti 'baranga ka mere koti la, teka de ani zoro Sawula, amörö. Amba wü gara kpara wu ngü la nda-wü eyi. Fü ewü azi ngü la, anü di, amala fü Sawula. ²⁵ Te wü kpara de te ewü le ngü ka Yesu gömö Sawula ne, je ngü la tete, fü ewü amaka kaje teka aküwa engu. Fü ewü ayia gbü biti, aza Sawula, ato gbü mere kuwu, ato engu te görö 'baranga ka mere koti la ferrre, kpa ekere e kpa kötö kpala.

Dela ngü te Sawula küwa esaka wü kpara ka Damaseke tete. Fü engu ayia anü sü agbü Yerüsalema.

Dene ngü te mere Sawula agbü Yerüsalema

²⁶ Te Sawula koro agbü Yerüsalema, ah le ta de ni ngbü tundu de wü kpara ka Yesu de kpala. Amba wü *kpara ka Yesu ngbü 'buru de cürü te wü, gü ba, Sawula to maguma ye fü Yesu nda de, ah ngbü efiti ani ka-ye afiti.

²⁷ Te Baranaba wu ngü la bala, fü ah ayia aza Sawula, akoro di kpaka wü *mürü tima ka Yesu. Fü ah amala nga Sawula fü ewü, gü ba, "Wü kpe cürü de. Komoko ne to maguma ye eyi fü Yesu fanü. Te engu ngbü enü tete agbü Damaseke, fü Miri Yesu akoro asere te-ye fefe, amala wü ngü fefe na. Tekä ngü la, ah du fü maguma ye eyi. Fütanga ngü la, fü engu akpo da emala ngü ka Miri Yesu fü wü kpara agbü Damaseke kpala kpekpeke de mere wazi."

²⁸ Te wü kpara ka Yesu je ngü la bala, fü ewü adu ale ngü ka Sawula. Fü Sawula akpo da engbü

de wü kpara ka Yesu agbü Yerüsalema ne tîne tundu, da endoro de ewü, angbü emala ngü ka Miri Yesu fü wü kpara kpekpeke.

²⁹ Fü Sawula akpo da enü kpaka wü gara wü di enga *Yisarayelet† da erî ewü de ngari Yesu, kpah da ega yîkî de ewü. Fû ngü la ake te wü kpara la. Fû ewü akpo da egîrî kaje teka amörö engu. ³⁰ Te wü bu Sawula wu ngü la bala, fû ewü aza engu, anü di agbü Kayîsariya. Fû ewü ato kaje fefe, de ah adu agba wü, agbü Tarasu. Fû engu anü angbü kpala.

Dene ngü te Petero mere agbü Luda

³¹ Gbü wü sîkpî la, wü *kpara ka Yesu ngbü ta ziii, ewü de te ewü di agbü nga nzö sü ka *Yudaya, *Galilaya, bete nda *Samarîya ne 'buru. *Nzila Wazi Me ngbü kpah da eto wazi fü ewü. Teka ngü la, fû ewü asibi afa sü. Fû ewü angbü ecu ngü Me, da emere wü züka ngü te reke gbü jijia.

³² Petero, mü ngbü ta nda-mü da endondoro gbü nga nzö wü sü la 'buru, da eto wazi fü wü *kpara ka Yesu.

Gbü gara sîkpî, fû Petero ayia anü akoro agbü Luda, teka aceka wü kpara ka Yesu de kpala.

³³ Fû engu amaka gara komoko kpala de îri ye Ayîniya. Ayîniya ngbü era ta kötö teka re 'bajena, angü küküte na kpi akpi. ³⁴ Te Petero wu komoko la bala, fû ah amala ngü fefe, gü ba, “Ayîniya, Yesu Kurisito küwa mü eyi! Mü yia eyia tikpi, mü gara darara ka-mü.” Petero bü

† 9:29 9:29 Wü di enga Yisarayelet te Sawula ga yîkî de ewü, ah de ewü te wüh ngbü emala ngü Giriki ne.

te emala ngü la bala, cukuru! komoko yia eyi tikpi. ³⁵ Te wü kpara agbü mere köti ka Luda bete Saronu wu ngü la bala, fü mere bi ewü afü maguma wü, adu ale ngü ka Yesu.

Dene ngü te Petero mere agbü Yapo

³⁶ Gara würüse ta ladü de iri ye Tabita,‡ agbü mere köti de iri ye Yapo. Würüse la to ta maguma ye eyi fü Yesu. Ah ngbü ta emere mere bi wü züka ngü, da ele ta-ngü te wü mürü cinga.

³⁷ Gbü wü sikpi la, fü keke azoro engu. Fü ah akpi. Fü ewü azürü küküte, aza kökö, ao gbü kambü te di ga fuh kiri ye.

³⁸ Fü wü *kpara ka Yesu agbü Yapo la aje nga Petero, gü ba, engu ladü agbü Luda, te di gbmari ede Yapo sela. Fü ewü atima wü kpara 'basu kpaka Petero, anda'ba te-wü fefe, gü ba dene, "Ako, mere kpara! Ani ngbü eyi-ta ye, de ye koro kpaka ani mba kere." ³⁹ Te Petero je ngü la bala, fü ah ayia bü 'duwa, anü tundu de wü kpara la, agbü Yapo.

Te wüh koro agbü Yapo kpala, fü ewü aza Petero arı di kpa esambü, te wüh o kö Tabita gbügbü na ne. Fü Petero amaka mere bi wü würüse wökö kpala, te ewü ngbü eku gba. Te wüh wu Petero, te ri gbü nga wü ne, fü ewü aci 'buru akoro kpakaka de gba gömö wü, da esere wü bongo ta te Tabita tükü, to fü ewü, o engu di la de jia ye ne. ⁴⁰ Fü Petero ayia amala ngü fü wü kpara la 'buru, de wüh koro kpa etanü, ace ni pikpi ni. Te wü kpara la koro 'buru kpa

‡ **9:36** 9:36 İri de Tabita ne, gbü ngü Giriki, ah de Doruka. Si-ngü gbü iri Tabita la gü ba, Egba-gbadu.

etanü, fü Petero abu nzökuta ye kötö, aku gba fü Me. Fü ah adu afü te-ye kpaka kövö la, amala ngü fefe, gü ba, “Tabita! Mü zükü ezükü, mü yia tikpi!” Fü Tabita ayia aü jia ye, awu Petero. Fü ah ayia angbü tikpi füh ka'da. ⁴¹ Fü Petero azoro kpakpa, ae engu tikpi. Fü ah aï wü würüse wökö, bete wü gara kpara ka Yesu ne, alügü 'buru kpa esambü. Fü ewü amaka Tabita, ede Petero sela, te ngbü eyi tikpi.

⁴² Fü nga ngü la awü, abaya gbü mere köti ka Yapo sela 'buru. Fü mere bi wü kpara adu ato maguma wü fü Miri Yesu, teka ngü la.

⁴³ Dela ngü ta te Petero mere agbü Yapo. Fü ah angbü kpala teka mere bi sïkpï. Ah ngbü ta engbü agba gara komoko de iri ye Simüna, kpara te ngbü ereke wü konü, adi ecinzi.

10

Dene ngü ka Petero ake Koroneliyo

¹⁻² Gara kpara ta ladü agbü mere köti ka Kayisariya, de iri ye Koroneliyo. Engu ta de züka kpara te le ngü ka Me fa sü, amba ah ka-ye de enga *Rüma. Engu ta kpah mere kpara ka wü marajümiya ka wü Rüma.* Gbü wü sïkpï 'buru, Koroneliyo ngbü eku gba fü Me, de wü kpara kpa gba ye 'buru. Ah ngbü kpah da ele ta-ngü te wü mürü cinga.

³ Gbü gara sïkpï, fü Koroneliyo angbü eku gba fü Me. Fü ah ayia awu gara *malayika ka Me, te

* **10:1-2** 10:1-2 Wü marajümiya te Koroneliyo ngbü gbü nzö ewü ne, ah de ewü de te wüh eï, gü ba, wü marajümiya ka Italiya.

koro kpakaka baka e gbü roto la. Fü malayika la aï engu, gü ba, “Koroneliyo.” ⁴ FÜ Koroneliyo aceka jia malayika la, fü cürü arí tete afa sü. FÜ ah amala ngü fü malayika la, gü ba, “Baye, mere kpara?” FÜ malayika la amala ngü fefe, gü ba, “Koroneliyo, Me je gba ka-mü eyi. Züka ngü de te mü ngbü emere fü wü mürü cinga ne, ah reke kpah gbü jia Me fa sü. Te di bala, engu fí nga mü eyi, teka asere gara züka ngü fü mü. ⁵⁻⁶ Titine, ah le de mü tima gara wü kpara ka-mü agbü Yapo kpala, teka agiri gara komoko de iri ye Petero. Engu ngbü engbü agba Simüna,[†] de te gba ka di gbmari ede mere *yi-ngu ne. Te wüh maka engu la, de wüh mala ngü fefe, de ah koro kpaka mü sene, angü ah ena asere ngü la fü mü me-ye.” ⁷ Te malayika ka Me la mala ngü la nza tete, fü ah ayia anü sü ka-ye.

Fü Koroneliyo ayia aï wü *mürü tima ka-ye 'basu, bete gara marajümüya ka-ye biringbö, te le ngü ka Me kpah fa sü. ⁸ FÜ Koroneliyo amala nga wü ngü de te malayika ka Me la mala fü ye ne 'buru, fü wü kpara ka-ye la. FÜ ah adu atima ewü agbü Yapo, teka anü aï Petero.

⁹ Baka egambi la, etü ra, o wü kpara la di eyi gbmari da ekoro agbü Yapo, Petero, fü mü ayia anü,[‡] teka aku gba fü Me kpikpi mü. ¹⁰ FÜ tala akpo emere engu. Baka te wüh ngbü la bü ezi e-mazü fefe, fü ngü akpo angbü emere te-ye gbü jijia na baka roto la. ¹¹ Gbü roto la, fü ah awu kpi

[†] **10:5-6** 10:5-6 Simüna la ta de kpara te ngbü ereke wü konü.

[‡] **10:9** 10:9 Sü ta te Petero nü ku gba fü Me tete ne, ah ka-ye ta kpa füh nzö kambü te di sele sele.

te ü te-ye. Fü gara e angbü ekö kpala, baka mere bongo, te wüh i wü dedere na bala 'buru de ku bane. Fü e la angbü ekö kötö. ¹² Fü ah awu mere bi wü lara wü nü gbü e la, mene ewü te ewü endoro füh lö wü, mene ewü te ewü egbeke te-wü agbeke, de wü mene ewü te ewü di de mbula wü ne, wüh ngbü 'buru gbü e la. ¹³ Fü Petero aje ri kpara te wü, gü ba, "Petero, Me mala ngü fü ye, gü ba dene, 'Ye yia eyia, ye zoro gara wü e la, ye mörö, ye zü.' " ¹⁴ Te Petero je ngü la bala, fü ngü la aga gbü jijia. Fü ah alügü ngü, gü ba, "Ööö, mere kpara, siti wü e de bala, ni zü ewü nda-ni la kü de." Ah mala bala, angü gara wü nü la, gele ka wü *Yisarayeke le de wüh zü so ewü de. ¹⁵ Fü ri kpara la adu kpah awü, gü ba, "Enga ra, mü mere bala de. Wü e 'buru de te Me mere ewü ne, mü mere e adi eceka ewü gbü jia mü baka wü siti e de." ¹⁶ Ngü la ngbü mere te-ye fü Petero bala du bata. Fü e la alügü te-ye, adu agbü kpi. ¹⁷ Fü ngü la aga gbü jia Petero afa sü. Fü ah angbü eyi-ta tete-ye, teka ngü de te engu wu baka roto ne, anga sisi na neh baye ya?

Amba kpah bü gbü lö-ra engu la, wü kpara, de te Koroneliyo tima ewü ne, koro eyi, rü emöngiti, ¹⁸ da eyi-ta ngü gü ba, "Gara kpara de iri ye Petero ne, ah la sene?"

¹⁹ Petero, baka te mü ngbü la bü efi nga roto ka-mü ne, fü *Nzila Wazi Me amala ngü emagama mü, gü ba, "Petero, mü je la ngü, te ma ele amala fü mü ne. Gara wü kpara koro eyi sene, wüh ngbü egiri mü. ²⁰ Mü yia eyia, mü kö kpaka ewü kpala, fü mü anü de ewü. Mü mere e

aceka ewü ba *ganzi kpara de, angü si-ngü de te mü ngbü egiri gbü roto ne, ah dela. Ma tima wü kpara la kpaka mü me-ra.”

²¹ Fü Petero ayia akö kpaka wü kpara la, amala ngü fü ewü, gü ba, “Wü ngbü egiri kpara de iri ye Petero ne? Wayi, kpara engu de te wü ngbü egiri ne, ah de ni, ni dene.” ²² Fü ewü alü gü ngü fefe, gü ba, “Mere kpara ka-ani, de iri ye Koroneliyo ne, tima ani me-ye kpaka ye. Engu ka-ye de enga *Rüma, ah kpah de mere kpara ka wü marajümüya. Amba engu ka-ye de züka kpara, te le ngü ka Me fa sü. Wü Yisarayele 'buru ngbü ele ngü kaka. Ah tima ani kükürü de, angü gara *malayika ka Me koro kpakaka, mala ngü fefe, de ah tima wü kpara kpaka ye, teka fü ye anü amala ngari Me fü ni.”

²³ Te Petero je ngü la bala, fü ah aza wü kpara la, ato kpa esambü, areke sü rara fü ewü. Fü ewü ara kpala. Te kpi seke tete, fü ewü ayia ale kaje de wü kpara la tundu, anü kpaka Koroneliyo. Gara wü *kpara ka Yesu agbü Yapo kpala ti ta kpah gbü nga wü Petero, fü ewü anü de ewü. Fü ewü anü, anü, ara te kaje biringbö.

²⁴ Baka egambi la, fü wü Petero anü akoro agbü Kayisariya. Koroneliyo, mü ngbü eyi de wü mürü mü, bete wü züka awuba mü, de te mü i ewü ne, eci nga wü Petero agba mü kpala. ²⁵ Petero te ekoro arı agba Koroneliyo, fü Koroneliyo ayia bü kere, anü amaka te-wü ake di, abu nzökuta ye kötö engagira Petero, teka acu ngüngü na. ²⁶ Amba Petero, mü le ngü la ndamü de. Fü mü ayia ae Koroneliyo, da emala ngü

fefe, gü ba, “Ye yia eyia tikpi! Ye mere e amere bala de! Angü ni kpah de kpara baka ye!”

²⁷ Fü Petero akpo da ero mö ake di. Fü ewü adu arı kpa esambü. Fü Petero amaka mere bi wü kpara gbe, te ewü biti te-wü kpa esambü kpala. ²⁸ Fü Petero ayia amala ngü fü ewü, gü ba, “Wü wu eyi, gü ba, teka ngü ka gele ka Me gbü nguwa anı, wü Yısarayeले, ah tı ta te ani ena angbü de wü ganzi kpara baka wü ne de. Ani tı ta arı kpa esambü ka-wü ne kpah de. Amba Me sere ngü la eyi fü ni, gü ba, ‘De-ni Me, ni le nguwa wü kpara ‘buru, kpah baka e te ni le ani, wü di enga Yısarayeले.’ Te di bala, de-ni, Petero, ni tı aceka wü baka ganzi kpara tıne kpah de.

²⁹ Teka ngü la, baka te ye tima wü kpara teka anü aı ni ne, ni ga yiki de. Fü ni ayia bü ‘duwa de wü kpara la, atı te kaje, akoro dene. Titıne, ni ele ayi-ta ye, teka si-ngü de te ye i ni di ne, de ye mala fü ni.”

³⁰ Fü Koroneliyo ayia alügü ngü fü Petero, gü ba, “Wayi, mere kpara, ekere-sikine colo, gbü lö-
ra bata, te fele-ra, ni ngbü ta esambü ka-ni sene, da eyi-ta Me. Ni te eceka kpı bane de, gbo! te *malayika ka Me, baka kpara te to bu bongo te ye, te ngbü eci aci gbele gbele bane. Fü malayika la akoro, arü engagira ni, ³¹ amala ngü fü ni, gü ba, ‘De-ni deyi, Me wu eyi, gü ba, ni le ngü ka-ni eyi de maguma ni fanü. Gba ka-ni, te ni ngbü eku fü ni ne, ni je eyi, be kpah te wü letangü, de te ni ngbü emere fü wü mürü cınga ne. Te di bala, ni, Me, fı nga ni eyi, teka asere gara züka ngü fü ni. ³² Ah le de ni tima wü kpara ka-ni etima, agbü Yapo kpala, teka anü aı ye,

de ye koro kpaka ni sene. Angü ye ngbü era agba Simüna, de te gba ka di gbamari ede mere yïngu ne.' ³³ Te ni je bala, fü ni ayia bü kere, atima wü kpapa kpaka ye. Wayi, ye mere eyi züka ngü, angü ye koro eyi dene. Te di bala, ani biti te-ani eyi 'buru engagira Me dene, teka aje ngü ka Me, de te engu tima ye di fü ani ne."

³⁴ Petero, fü mü ayia arü amala ngü fü wü Koroneliyo, gü ba, "Titine ma wu eyi, gü ba, Me ngbü eceka nguwa wü kpapa gbü jia ye 'buru biringbö. ³⁵ Angü, ma wu eyi, gü ba, mene kpapa te le ngü ka Me de maguma ye, da emere wü ngü te reke areke gbü jijia, Me ena aküwa engu aküwa, anga te engu di de engu Yisarayeale, anga ganzi kpapa.

³⁶ Dene ngü te Me le de ma mala fü yi enatikine. Ah de ngü ka Yesu Kurisito, te Me tima engu füh kotö ne, teka aküwa nih. Fanü fanü, ah tima engu kpaka a, wü di engu Yisarayeale feke, teka asere ngü la fü a. Amba ngü ka Yesu ka-ye teka wü kpapa 'buru, angü Yesu de Mere Miri gbü nzö nguwa wü kpapa füh kotö ne 'buru.

³⁷ Ngü ka Yesu la, § yi je gügü de? Ma fi, ga, yi je ngü la ta eyi. Ah kpo ta gbü wü sikipi te *Yüwane ngbü eri dofo fü wü kpapa tete, teka de wüh ce wü *siti ngü ka-wü, fü ewü aza *babatiza ne.

³⁸ Fütanga ngü la, fü Yesu* akoro, akpo de nda-ye tima te Me tima engu di ne. Angü Me to ta *Nzila Wazi ye fefe na. Fü engu akpo da endoro

§ **10:37** 10:37 Petero gü ba, Ngü ka Yesu mere te-ye gbü tö ka-ani, wü Yisarayeale. Ah kpo gbü nga nzö köti ka Galilaya. * **10:38** 10:38 Petero gü ba, Yesu ka-ye de kpapa ka Nazareta.

gbü tö ka-a 'buru, da emere wü züka ngü, da eküwa wü kpara, te ewü ngbü gbü ku ka *Satana ne. ³⁹ Dela wü ngü 'buru de te Yesu ngbü mere, te a wu cu de jia a ne.

Fü wü mere *kovo ka-a agbü Yerüsalema ayia azoro engu, abere eküte *rü gbegete, amörö. ⁴⁰⁻⁴¹ Amba Me ce ngü la bala nda de! Gbü *ebabata sikipi, fü Me adu azükü Yesu gbü kpi la. De-a, de te a di de wü kpara kaka ne, a wu eyi, gü ba, engu zükü eyi gbü kpi fanü, angü a ngbü de ewü, fü a azü e kpah cu de ewü, fütanga kpi kaka. Amba wü gara kpara wu engu nda-wü de, angü Me sere engu fü ewü de. Ah sere engu 'duwa nzö fü a, wü kpara kaka, angü engu fe a teka ngü la me-ye gügü.

⁴² Fü Yesu adu ato riri fü a, teka de a mala nga ngü ka-ni la fü wü kpara 'buru, angü engu de kpara te Me o eyi baka Mere Miri, teka akolo ngü ka wü kpara 'buru, mene ewü de te ewü kpi eyi akpi ne, kpah de nih, de te nih di la ezükü ne.

⁴³ Wü *mürü dofo ka Me 'buru, ta te ewü ngbü emala ngü ka Me fü wü kundu a ne, wüh mala kpah ngü ka Yesu. Te di bala, ah le de yi to maguma yi fefe, teka fü Me aboro siti ngü ka-yi teka ngü kaka-na.”

⁴⁴ O Petero ngbü la bü emala ngü la, fü Nzila Wazi Me ayia ari emaguma wü Koroneliyo de wü kpara kpa esambü ka-ye la 'buru, angü wüh to maguma wü eyi fü Yesu fanü. ⁴⁵⁻⁴⁶ Te Nzila Wazi Me ri emaguma wü Koroneliyo tete, fü ewü akpo da egbo nga iri Me gbü wü gara ganzi mö, te ewü je gügü de. Fü ngü la aga gbü

jia wü kpara ka Yapo, ta te ewü koro de wü Petero ne, afa sü. Kükürü de, angü wü Koroneliyo ka-wü de wü *ganzi kpara, amba Nzila Wazi Me to wazi fü ewü kpah eyi baka nda-ani.

⁴⁷ Fü Petero ayia amala ngü fü wü bu ye, gü ba, “Wü ceka la, titine wü kpara ne maka Nzila Wazi Me eyi kpah baka ani dene, gara ngü kpah ladü te ena atiri ewü? Wüh ti ato babatiza fü ewü de?” ⁴⁸ Fü Petero amala ngü la fü wü bu ye la kpekepeke, de wüh mere e atiri ewü de. Fü ewü ayia ato babatiza fü wü Koroneliyo, de wü kpara la 'buru, de iri Yesu.

Fütanga ngü la, fü wü Koroneliyo ayia ayi-ta Petero, de ah ngbü kpaka ani mba teka sikpi cükü'daye. Fü Petero ayia ale.

11

Dene ngü ta te Petero mala agbü Yerüsalema, teka ngü ka wü Koroneliyo

¹ Fütanga ngü la, fü wü *mürü tima ka Yesu de wü gara wü kpara kaka, te ewü di agbü Yerüsalema de kpala ne, aje, gü ba, “Petero to *babatiza eyi fü wü gara *ganzi kpara, angü wüh le ngü ka Yesu eyi kpah baka ani.” ² Gara ewü ta ladü te fingangü ka-ewü di ka-ye la fi bü teka ngü ka gele ka-wü, ka *Yisaraye. Teka ngü la, ngü ka wü ganzi kpara la reke gbü jia ewü nda de. Te di bala, te Petero du koro tete agbü Yerüsalema, fü wü kpara la ayia akpa ngü kaka la, ³ gü ba, “Petero deyi, ye ceka la, ngü ka-ye la reke de! Ye ngbü engbü de wü ganzi kpara, kpah da ezü e de ewü, neh baye? Dela siti ngü!”

⁴ Fū Petero ayia akpo amala nga wü ngü de te mere te-ye fū ye ne, kpī 'buru fū ewü, ⁵ gü ba, "Wü di engä wüna, o ra di ta agbü Yapo kpala, gbü gara sīkpī, ma ngbü eyi-ta Me. Fū Me ayia agü tamu gara ngü fere baka roto bane. Ma wu gara e baka mere bongo bane, te wüh i dedere na 'buru de ku. Fū e la akö agbü kpī kpala, akoro gbamari ede ra. ⁶ Fū ra ayia aceka kpī gbü e la. Fū ra awu mere bi lara wü nü, ewü te ewü endoro füh lö wü, mene ewü te ewü egbeke te-wü agbeke, de wü mene ewü te ewü di de mbula wü, wüh ngbü 'buru gbü e la. ⁷ Fū ra ayia aje ri kpara te mala ngü fere, gü ba, 'De-ra deyī, Me mala, gü ba, ma yia eyia, ma zoro gara wü e la, ma mörö, de ma zü.' ⁸ Te ma je ngü la bala, ma le nda-ra de, fū ra alügü ngü, gü ba, 'Ööö, mere kpara, siti wü e de bala ne, ma zü ewü nda-ra la kü de!' ⁹ Fū ri kpara la adu kpah awü agbü kpī, gü ba, 'Ma mere bala de. Wü e 'buru de te Me mere ewü ne, ma mere e adi eceka ewü gbü jia ra baka siti e de.' ¹⁰ Fū ngü la amere te-ye fere bala anda nga ye du bata. Fū e la alügü te-ye ali ka-ye adu agbü kpī.

¹¹ Bü gbü lö-ra engu la, ma te eceka de, wü kpara bata koro eyi, eyi-ta ra, gbü köti de te ma ngbü era gbügbü na ne. Wü kpara la, gara engä *Rüma, de iri ye Koroneliyo, tima ewü me-ye kpaka ra.* ¹² Fū *Nzila Wazi Me amala ngü fere, gü ba, 'Ah le de ma nü 'duwa tundu de wü kpara la. Ma mere e akpe cürü de, angü ni tima wü kpara la kpaka ra me-ni.' Teka ngü la, fū

* **11:11** 11:11 Wü kpara la yia agbü Kayisariya, teka anü kpaka Petero.

ra ayia anü de ewü. Wü kpara ma'diya, de te a koro de ewü agbü Yapo ne, a nü ta de ewü 'buru agba Koroneliyo agbü Kayisariya kpala. Wüh ti kpah eyi asere ngü la fü yi.

¹³ Te a koro kpala, fü Koroneliyo amala ngü fü a, gü ba dene, '*Malayika ka Me koro kpaka ni, mala ngü fü ni, gü ba, "Ah le de ni tima wü kpara agbü Yapo teka aï ra, de ma koro kpaka ni, ¹⁴ angü ma ena amala wü ngü de te ena aküwa ni, de wü kpara gba ni ne, 'buru fü ni." ' ¹⁵ Te ma je ngü la bala, fü ra akpo da emala ngü ka Yesu fü ewü. O ra ngbü la bü emala nga ngü la, 'duwa fü Nzila Wazi Me ari emaguma ewü, kpah baka e ta te ri emaguma nih te enga gina ne. ¹⁶ Teka ngü la, fü ra ayia akpo da efi nga ngü, ta te Miri Yesu mala fü nih ne. Angü engu gü ba, '*Yüwane to ta babatiza fü nih de ngu kükürü, amba sidi ne, Me ena ato babatiza fü nih, de Nzila Wazi Me.' ¹⁷ Baka te Me le ngü ka wü Koroneliyo eyi de bala, fü ah ayia ato Nzila Wazi ye fü ewü, kpah baka ta te engu to fü nih, o nih to ta maguma nih fü Miri Yesu tete na ne, ma ena atiri ewü neh baye? Te di bala, fü ra adu aza ewü baka wü di enga wüna."

¹⁸ Te wü kpara gbü Yerüsalema je ngü ka Petero la bala, fü ewü anga ngbiii, adu ace ngü ka yiki ka-wü la. Fü ewü akpo da egbo nga iri Me, gü ba, "Wayi bala! Me de mere wazi! Lele kaka fa sü! Angü ah le eyi fü wü *ganzi kpara afü maguma wü, aküwa fi mere badi!"

Dene ngü ka wü kpara ka Yesu agbü Atiyokiya

19 Ta te wü kpara kpo da eto cinga te wü *kpara ka Yesu, fütanga kpi ka Setefanü ne, fü wü kpara ka Yesu la ayia agbü Yerüsalema, akpe abaya ka-wü 'buru edere sü, ka cürü. Fü gara ewü akpe anü angbü ka-wü agbü gara nga nzö wü sü nengete nengete.† Fü ewü akpo da emala ngü ka Yesu fü wü kpara de kpala. Amba wüh mala ngü ka Yesu fü wü kpara ka sü la de, wüh ngbü emala nzö fü wü di engä ni wü, wü di engä *Yisarayeale, te wüh ngbü engbü gbü wü sü la. 20 Fü gara wü kpara ka Yesu‡ la akpe anü akoro agbü Atiyokiya. Fü ewü akpo da emala ngü ka Miri Yesu fü wü kpara ka Atiyokiya, te ewü di de wü di engä *Yisarayeale nda-wü de ne, angü wüh ka-wü de wü *ganzi kpara, wü di engä *Giriki. 21 Fü Miri Yesu angbü eto wazi fü ewü teka tima la. Fü mere bi wü kpara ka Atiyokiya la afü maguma wü, adu ara fü Miri Yesu.

22 Te wü kpara ka Yesu agbü Yerüsalema je ngü la bala, fü ewü ayia atima Baranaba kpaka ewü, agbü Atiyokiya kpala, teka awu si-ngü la mbi mbi mbi. 23-24 Angü Baranaba ka-ye ta de züka kpara, te to maguma ye 'buru fü Miri Yesu. *Nzila Wazi Me si kpah emamaguma fa sü. Te Baranaba nü koro agbü Atiyokiya kpala, fü ah awu, gü ba, wü kpara la, Me to wazi ye eyi fü ewü fanü. Fü Baranaba angbü de mere tadu teka ngü la. Fü ah akpo da eri ewü de ngari Me, kpah da eto wazi fü ewü,

† 11:19 11:19 Gara ewü kpe ngbü agbü nga nzö sü ka Fonäsiya, wü gara agbü Kupuriyo, gara agbü Atiyokiya. ‡ 11:20 11:20 Wüh de wü kpara ta te ewü bi ewü agbü Kupuriyo gara ewü agbü Kurene ne.

teka de wüh rü kpekpeke gbü ngü ka Yesu de maguma wü biringbö. Teka ngü la, fü mere bi wü kpara agbü Atiyokiya angbü eto maguma wü fü Yesu.

²⁵ Te di bala, fü Baranaba adu afi nga Sawula, gü ba, “Engu ka-ye de kpeke kpara, te ti eyi ale ta-ngü te ni gbü tima la.” Fü ah ayia agbü Atiyokiya, anü agbü Tarasu, teka agiri Sawula kpala. ²⁶ Te engu nü maka Sawula agbü Tarasu kpala, fü ah aza engu, adu ake di agbü Atiyokiya, teka ale-ta ngü te ye, da eri wü kpara la. Fü ewü angbü agbü Atiyokiya teka re biringbö, da ebiti te-wü de wü kpara ka Yesu de ta kpala ne. Fü ewü angbü eri wü mere bi wü kpara la de ngari Me. Gbü wü re engu la, wü kpara agbü Atiyokiya kpala, kpo ta da ei wü *kpara ka Yesu la, gü ba, wü kpara ka *Kurisito.

²⁷ Kpah gbü wü re la, fü gara wü kpara ka Yesu ayia agbü Yerüsalema, anü akoro agbü Atiyokiya kpala. Wüh de wü kpara te Nzila Wazi Me ngbü emala ngü gömö ewü, baka wü *mürü dofo ta gügü ne. ²⁸ Fü *Nzila Wazi Me ayia asere ngü fü gara *mürü dofo esüka ewü de iri ye Agobo. Fü Agobo ayia amala ngü la fü wü kpara ka Yesu 'buru, gü ba, “Mere kpiri tala ena ati agbü tö ka *Yudaya 'buru.”§ ²⁹ Te wü kpara ka Yesu agbü Atiyokiya je ngü la bala, fü ewü abiti te-wü, afi ngü, gü ba, “Ah le de ani biti mba e, ba e te wazi ani di ladü, teka fü ani atima fü wü di engä ni ani, wü kpara ka Yesu agbü Yudaya de kpala ne, teka ale ta-ngü te ewü.” ³⁰ Fü ewü

§ 11:28 11:28 Ngü ka kpiri tala la mere ta te-ye fanü, gbü re te Kalodiyo ngbü miri ka Ruma tete.

adu abiti wü e la kpah 'buru, baka ngü te ewü mala la. Fü ewü atima esaka wü Baranaba ake Sawula, de wüh nü di, ato fü wü mere kpara gbü tima ka Yesu agbü Yudaya de kpala.

12

Dene cinga ta te Miri Agiripa Erode to te wü kpara ka Yesu

¹ Ta gbü wü re la, fü Miri Agiripa *Erode akpo da eto cinga te wü *kpara ka Yesu agbü Yerüsalema. ² Fü ah ayia atima wü marajümüya ka-ye teka amörö *Yakobo enga ni ye *Yüwane wü di Zebedayo ne. Fü wü marajümüya la aza mere maguruma, anü awa ngürü Yakobo di.

³⁻⁴ Fü ngü la areke te wü mere kpara ka wü *Yisarayeale afa sü. Te Miri Agiripa wu ngü la bala, fü ah adu kpah azoro Petero, agü agbü ku. Fü ah aza wü marajümüya nzükpa de füh ye ma'diya, aye süka ewü bala bala, teka de wüh ceka kpī fütanga Petero mbi mbi mbi, angü ah ena akpe. Wüh ngbü mere ngü la ta, gbü sikpi ka *Pasika. Dada te wüh ena akolo ngü ka Petero gbü wü sikpi la nda ma. Te di bala, Miri Agiripa, fü mü afi ngü, gü ba, “Te ah bala la, ni ena akolo ngü ka Petero gbü jia wü kpara 'buru sidi nga Pasika.” ⁵ Petero, mü tñe eyi agbü ku kpala, esaka wü marajümüya, te ewü ngbü efete mü. Amba wü kpara ka Yesu ngbü nda-wü fi bü eyi-ta Me kpekpeke teka ngü kaka.

⁶ Gbü biti, de te kpī ena aseke, fü Miri Agiripa akolo ngü ka Petero tete na ne, Petero, wüh i mü tñe eyi gö! de nyari, o esüka wü marajümüya

'basu, de te ewü ngbü efete mü ne. Fü mü atı kamü era ara. Wü gara marajümüya ngbü ta ndawü emöngiti kambü ka ku la sela.

⁷ Bü kece bane de, fü *malayika ka Me ayia akoro. Fü sü aci, alofo raaa! kpa esambü ka ku la. Fü malayika la akoro amofu Petero, azükü engu, gü ba, "Petero! Petero! Mü yia eyia kere!" Fü nyari de te wüh i kpakpa di ne, ayia afuru teye, atı kötö. ⁸Fü malayika adu amala ngü fefe, gü ba, "Ye i ku etadu ye, de ye to kamaka ka-ye gbü lö ye." Fü Petero amere wü ngü la kpah 'buru bala. Fü malayika adu amala ngü fefe, gü ba, "Ye to mere bongo ka-ye la te ye, de ye fa nga ni." ⁹ Fü Petero ayia afa nga malayika la, teka akoro agbü kambü ka ku la kpa etanü. Petero ngbü ta efi nda-ye, gü ba, "Ngü de te malayika ngbü emere fü ni ne, ah de zu ngü nda de, ah ka-ye de roto."

¹⁰ Fü wü Petero ayia ake malayika la, anye gina wü marajümüya, te ewü ngbü efete engu ne, bete e'ba'basu ewü. Fü ewü anü akoro te mere siti möngiti* ka tambasü kambü ka ku la, de te ngbü enü agbü mere köti ne. Te wüh nü koro kpala, fü mere möngiti de te ewü ni gö ne, ayia aü te-ye ndaaa bü de tete-ye. Fü wü Petero akoro ka-wü kpa etanü, anü sü ka-wü te gara kaje. Petero, mü te eceka de, yiri! malayika la dürü ka-ye eyi.

¹¹ Fü fingangü ka Petero adu alügü te-ye mbi. Fü ah awu, gü ba, "Fanü fanü, Me tima malayika ka-ye me-ye, teka aküwa ni esaka Miri Agiripa,

* **12:10** 12:10 Mere möngiti ka kambü ka ku la, wü reke gbü se.

kpah esaka wü mere kpapa ka wü Yisaraye, te ewü ngbü ta ele amörö ni asidi ne.”

¹² Te Petero wu, gü ba, ni küwa eyi fanü ne, fü ah adu afi ngü, ayia anü ka-ye agba *Mariya, ni ye Marako.† Angü gbü köti la, mere bi wü kpapa ka Yesu ngbü ta ebite te-wü kpala, da eyi-ta Me teka ngü ka Petero. ¹³ Fü Petero anü akoro kpala, o wüh ni möngiti ka 'baranga eyi. Fü ah akpo da ekü möngiti 'baranga la, teka de ni ri kpala.

Gara jaji würose, de iri ye Rüda, ngbü ta emere tima kpala. Te Rüda je giri möngiti la, fü ah akpe akoro, teka awu kpapa de te ngbü ekü möngiti la. ¹⁴ Fü ah aje ri Petero teke, awu gü ba, ah de engu. Fü ah angbü de mere tadu, teka ngü la, dada te engu ena aü möngiti tine ma, ka tadu. Fü ah akpe alügu nga ye adu kpa esambü, teka amala nganga fü wü kpapa la, gü ba, “Petero koro eyi! Ah ladü emöngiti sela!”

¹⁵ Te wü kpapa la je ngü, de te Rüda mala fü ewü bala ne, fü ngü la ake te ewü. Fü ewü amala fefe, gü ba, “Rüda deyü, ye röfö aröfö!” Fü Rüda adu amala ngü la fü ewü kpekpeke, gü ba, “Ni su wu de! Ah de Petero fanü fanü!” Te wüh je bala, fü ewü adu afi ngü, gü ba, “Te ah bala, ah kpi eyi! Dela ka-ye tine kukuru na!”

¹⁶ Fü Petero angbü fi bü ekü möngiti, ah ce nda de. Fü ewü akoro aü möngiti la bane, gbo! te Petero, te rü ngbü eyi emöngiti sela fanü. Fü ngü la aga gbü jia ewü afa sü.

¹⁷ Fü Petero ari kpaka ewü kpa esambü la. Fü ah atata ewü de kpa ye, de wüh nga anga. Fü ah

† **12:12** 12:12 Gara iri Marako de Yüwane.

akpo da emala nga wü ngü, de te Me mere fü ye ne, gü ba, “Me tima *malayika ka-ye, fü ah aza ni kpa esambü ka ku kpala, akoro di kpa etanü, ato kaje fü ni dene.” Ffü Petero adu amala fü ewü, gü ba, “Ah le de wü mala nga ngü la fü *Yakobo, enga ni Yesu, bete wü gara kpara ka Yesu 'buru.” Te engu mala ngü la nza tete, fü ah ayia akoro kpa etanü, anü ka-ye, awo te-ye agbü gara sü.

¹⁸ Te kpï seke tete, wü marajümiya, ta te wüh ngbü efete Petero kpa esambü ka ku ne, te eceka de, yiri! Petero nda tîne ma. Ffü nzö ewü afü ka. Ffü ewü angbü de mere cürü. Ffü ewü agiri engu ma, wüh maka engu nda-wü de.

¹⁹ Te Miri Agiripa *Erode je ngü la bala, fü ngü asiti tete. Ffü ah amala ngü fü wü kpara ka-ye, de wüh giri Petero. Baka te wüh giri engu ma, fü Miri Agiripa ai wü marajümiya, ta te ewü ngbü efete Petero ne, ayi-ta ewü kpekpeke teka ngü kaka. Amba ngü te ewü ena alügü fefe nda ma. Ffü Miri Agiripa ayia ato riri fü wü bu ewü, de wüh mörö ewü amörö.

Dela ngü ta te Petero küwa esaka Miri Agiripa Erode tete.

Dene ngü ka kpi ka Miri Agiripa Erode

²⁰ Fütanga ngü la, fü Miri Agiripa *Erode ayia agbü *Yudaya sela, anü agbü Kayisariya, angbü kpala.

Wü mere köti de iri wü Tera ake Sidona ne, wüh ta gbamari ede tö ka Yudaya, te di esa riri ka Miri Agiripa Erode. Wü kpara ka Tera ake Sidona, wüh ta de wü kpara te ewü ngbü ese e

efa sü. Wüh sö e nda-wü de. Wüh ngbü ta ese zü-e ka-wü, esaka wü kpara ka Yudaya.

Gbü gara sïkpï, fü gara ewü ayia amere gara ngü, te ke te Miri Agiripa Erode fa sü. Fü mamagama ayia asiti eküte ewü. Te wü kpara la wu ngü la bala, fü ewü ayia akoro kpaka Miri Agiripa, teka areke ngü esüka wü. Te di bala, fü ewü anü te enga gina fi me-wü kpaka Balaseto, mere kpara ka miri, anda'ba te-wü fefe, de ah nü me-ye, ah mala nga ani fü miri. ²¹ Fü Miri Agiripa ale ngü la, ato sïkpï fü ewü, de ani biti te-ani de ewü, teka areke ngü la.

Ah te ekoro gbü sïkpï de te ewü reke de ewü ne, fü wü kpara abiti te-wü gbe. Fü Miri Agiripa ayia ato bongo ka-ye ka miri te ye, angbü füh kpökpö ka-ye ka miri. Fü engu ayia arü amala ngü te siti esüka wü la tîne mbölö, gbü jia wü kpara la 'buru. ²² Te mere bi wü kpara la je ngü la bala, fü ewü akpo da ecu ngüngü na, da eba rere kpa tikpi, gü ba, “Wayi, mere kpara, ri ye, te ye mala fü ani ne, ah baka nda Me!” Wüh mala ngü la bala, de ngü türü tete.

²³ Amba bü gbü lö-ra la, fü *malayïka ka Me akoro akïna Miri Agiripa fü kpi, angü Miri Agiripa le fü wü kpara adi egbo nga iri ni, efa nda Me ka. Teka ngü la, fü mere siti keke ayia amere Miri Agiripa, angü wü jürü sürü ri me-wü guguvu, azüfa nzanza 'buru. Fü ah ayia akpi.

²⁴ Gbü wü re la, fü ngari Me angbü fi bü ebaya, enü anü gbü wü gara sü 'buru. Fü mere bi wü kpara angbü eto maguma wü fü Yesu.

²⁵ Te wü Baranaba ake Sawula nza tima ka-wü gbü Yerüsalema tete, fü ewü ayia ale kaje,

adu agbü Atiyokiya. Fū ewü aza Marako,‡ adu de ewü.

13

Dene ngü te wüh fe Baranaba ake Sawula, tima ewü di

¹ Esüka wü *kpara ka Yesu agbü Atiyokiya de kpala ne, gara wü kpeke kpara ta ladü te *Nzila Wazi Me ngbü emala ngü gömö ewü, baka wü *mürü dofo ka Me ta gügü ne. Wüh kpah de wü *mürü riri, te ewü wu da eri wü bu wü de ngari Me ereke areke. Ah ta de wü Baranaba, Simiyona, * Lukiya,† Manayï‡ bete Sawula.

² Gbü gara sikpi, fū wü kpara ka Yesu abiti te-wü, teka aku gba fū Me. Fū ewü *a'bi te-wü, wüh zü e de, teka amaka wazi esaka Me. Fū Nzila Wazi Me amala ngü fū ewü, gü ba, "Ni fe wü Baranaba ake Sawula eyi, teka anü amala ngü ka Yesu agbü wü gara sü. Ah le de wü o kpa wü gbü nzö ewü, teka ato wazi fū ewü gbü tima la." ³ Fū wü kpara ka Yesu la adu a'bi te-wü, aku gba fū Me teka wü Baranaba ake Sawula. Fū ewü ao kpa wü gbü nzö ewü, ato kaje fū ewü, teka fū ewü anü amala ngü ka Yesu agbü gara wü sü.

Dene ngü ka Baranaba ake Sawula agbü Kupuriyo

‡ **12:25** 12:25 Gara iri Marako de Yüwane. * **13:1** 13:1 Wüh gü ta gara iri te Simiyona, gü ba, Biri-kpara. † **13:1** 13:1 Lukiya de kpara ka Kurene. ‡ **13:1** 13:1 Manayï de kpara ta te wüh ga tundu ake Miri Anitpa Erode.

⁴Fü *Nzila Wazi Me asere ngü fü wü Baranaba ake Sawula, de wüh nü agbü Selukiya, te di era mere *yi-ngu. Fü ewü ayia akoro kpala, adu alí gbü *zabu, teka anü sü kpa eta ngu, agbü Kupuriyo. ⁵MarakoŞ nü ta de ewü tundu, teka ale ta-ngü te ewü gbü tima la. Fü ewü anü akoro kpa eta ngu agbü Salami, te di de gara mere köti ka Kupuriyo. Fü ewü akpo da emala ngü ka Yesu fü wü kpara, agbü wü *kambü ka biti-te ka wü Yisarayeke kpala. ⁶Fü ewü andoro, da emala ngü ka Yesu fü wü kpara gbü wü sü ka Kupuriyo kpala 'buru, zalü koro di agbü Pafü.

Te wüh nü koro agbü Pafü, fü ewü amaka gara enga *Yisarayeke kpala, de iri ye Elima.* Ah ka-ye de mürü kuwa, te ngbü efiti wü kpara, gü ba, ni de mürü dofo te ni ngbü emala ngü ka Mere Me.

⁷⁻⁸İri miri ka Kupuriyo la ta de Serezeyo Pawülü. Engu kpah de kpara te wu ngü fa sü. Te miri la je, gü ba, wü Baranaba ake Sawula ladü sela, da emala ngari Me fü wü kpara ne, fü ah ai ewü kpaka ye, angü ah le kpah de ni je ngari Me gömö ewü. Fü ngü la ake te Elima, mürü kuwa la, kpürrü! Kükürü de, angü miri ngbü ta eje ngü gögömö na. Fü Elima akpo da ega yiki de wü Baranaba, angü ah le de miri le ngü ka Yesu la nda de.

⁹Sawula, te wüh ngbü ei mü gbü ngü *Rüma, gü ba, Pawülü ne, fü Nzila Wazi Me ayia ato wazi fü mü. Fü mü ayia aceka mürü kuwa la

Ş 13:5 13:5 Gara iri Marako de Yüwane. * 13:6 13:6 Gara iri Elima de Barayesu. Si-ngü gbü iri Elima gü ba, mürü kuwa.

kpekpeke. Fü mü awü nga fefe, ¹⁰ gü ba, “De-ye deyi, ye de ye *Satana! Ye de muruyi! Ye de vügü ka ngü ka Me! Ye kpah de wü bi siti mani gbü nzö ye! Ye ena ace da esiti tima ka Me neh elaye? ¹¹ Teka ngü la, ye je la ngü ne. Titine, Me ena ato kuru te ye. Fü jia ye ani teka wü sikipi mba cükü'daye.” Pawülü, mü bü te emala ngü la anza de, mbirri! sü ti gbü jia Elima eyi! Fü ah akpo da ejiji bü da ye sela, egiri kpara te ena azoro kpa ye, teka ale ta-ngü te ye.

¹² Te miri wu ngü la bala, fü ah ayia ato maguma ye fü Yesu, angü ngü ka Yesu, de te wü Baranaba ake Pawülü ngbü erü wü kpara di ne, ga gbü jijia na eyi fa sü.

Dene ngü ka Pawülü ake Baranaba agbü Pisiđiya

¹³ Fütanga ngü la, fü wü Pawülü ayia de wü bu ye agbü Pafü sela, anü alü gbü *zabu, akö ngu kpa eta ngu, anü akoro agbü Peruga, te di agbü tö ka Pafiliya. Te wüh koro kpala, Marako,† fü mü ayia ace nda-mü nga wü bu mü ka, adu ka-mü agbü Yerüsalema. ¹⁴ Fü wü Pawülü ayia agbü Peruga, anü akoro agbü gara sü de iri ye Atiyokiya, te di gbü tö ka Pisiđiya. Ah de Atiyokiya ta te ewü yia gbügbü te enga gina ne nda de. Ah te ekoro gbü *sikipi ka Me, fü ewü ayia ari kpa *esambü ka biti-te ka wü Yisarayeke kpala, angbü kötö, teka aje ngari Me.

† **13:13** 13:13 Gara iri Marako de Yüwane.

15 Fü gara wü *kovo ayia esüka wü bu wü, atanga ngü gbü *Ngari Me du 'basu.‡ Fü wü kovo la ayia ayi-ta wü Pawülü, gü ba, “Wü di engä ni ani, te gara ngü ladü kpaka wü, te ena ato wazi fü ani la, de wü mala emala fü ani.”

16 Fü Pawülü ayia arü tikpi, ae kpa ye fü wü kpara, de wüh nga anga. Fü ah adu amala ngü fü ewü, gü ba, “De-yi wü di engä wüna, wü di engä Yisarayeles, kpah de wü di engä wü gara kpara, te yi le ngü ka Me ne, yi je la ngü de te ma le amala fü yi ne. 17 Mere Me fe ta wü kundu nih, wü di engä *Yisarayeles ne, meye, fü ah anzö *ngüte de ewü. Fütanga ngü la, o wüh ngbü ta agbü ganzi tö, agbü *Ezepeto, fü engu ayia ato wazi fü ewü, fü ewü asibi kpala afa sü. Fü ah aküwa ewü esaka miri ka Ezepeto de mere wazi ka-ye. 18 Fü ah aza ewü, anü di agbü gü. Baka te wüh ngbü agbü gü, da ejiji kpala teka re teke 'basu ne, Me ngbü fi bü tundu de ewü, da ele ta-ngü te ewü.

19 Fütanga ngü la, fü Me ayia aza ewü, anü akoro di agbü tö ka *Kanana. Fü ah ato wazi fü ewü, de wüh mömörö wü mürü tö la, te ewü di ta baka nguwa wü kpara lorozi. Fü ah aza tö ka wü kpara la, ato fü wü kundu nih, de wüh ngbü gbügbü na fi badi. 20 Ah mere wü ngü la bala, akpo gbü wü re de te engu fe kundu nih *Abarayama, zalü akoro gbü wü re te ewü za tö ka Kanana la tete, angbü gbügbü. Ngü la 'buru

‡ 13:15 13:15 Ngari Me te wüh tanga la, wüh tanga gara gbü Riri ta te Müse ba, gara gbü köcökpa ka wü mürü dofo.

za mere bi wü re baka kama bala, teke 'basu de füh ye nzükpa (450).

Fütanga ngü la, fü Me aza wü gara kpara, ao baka wü jürü miri gbü nzö ewü, zalü akoro di gbü re ka *mürü dofo Samüwele. ²¹ Gbü wü re ka mürü dofo Samüwele la, fü wü kundu nih ayia ayi-ta Me, de ah to mere miri, te ena angbü gbü nzö ani 'buru. Te Me wu bala, fü ah aza Sawula,§ ye Kisi, ao engu mere miri. Fū ah angbü gbü nzö ewü teka wü re teke 'basu. ²² Fütanga ngü la, fü Me ayia ace Miri Sawula, teka siti ngü kaka. Fū ah adu aza *Davidi, ao mere miri gbü nzö wü kundu nih. Fū Me amala ta ngü teka ngü ka Davidi, gü ba, 'Wayi, ni maka Davidi* eyi, ah ena amere wü ngü de te ni le ne 'buru me-ye, angü ni le engu de maguma ni 'buru.' ²³ Fū Me akina te-ye fü Davidi, gü ba, 'Ni ena ao gara miri esüka wü kundu ye te gara, teka aküwa wü di engu Yisarayeale 'buru.' Wü di engu wüna, Miri ta te Me mala nganga na ne, engu de Yesu, angü engu de kundu kundu ye Davidi fanü, te Me tima engu füh kotö ne, teka aküwa nih 'buru.

²⁴ O Yesu kpo de tima ka-ye la de, *Yüwane Mürü Babatiza ngbü ta emala fü wü di engu Yisarayeale 'buru, gü ba, 'Ah le de wü fü maguma wü, teka fü ni ato *babatiza fü wü.' ²⁵ Fütanga ngü la, o tima ka Yüwane yia enza tete, fü engu adu amala ngü fü wü kpara la tine mbölö, gü ba, 'Wü ngbü efi tungü ni, egü neh fe ya? Wü

§ 13:21 13:21 Sawula de engu Yisarayeale, gbü nguwa Benzamina. * 13:22 13:22 Davidi ka-ye de ye Yese.

efi nda-wü, gü ba, ni de kpara de te wü ngbü ecī nganga, teka aküwa ani ne? A'a, ah de ni nda de. Amba wü je la ngü de te ni emala fü wü ne. Kpara la ena akoro sidi nga ni. Ni baka labi kaka te ngbü ereke kaje fefe. Ni be teka tima la nda-ni de, angü engu de mere kpara te fa ni ka.' Kpara ta te Yüwane ngbü emala nganga la, ah ka-ye de Yesu.

²⁶ Wü di enga wüna, wü di enga Yisaraye, kpah de wü *ganzi kpara te yi le ngü ka Me ne, nih nda-nih de wü kpara, de te Me sere ngü ka-ye la fü nih, gü ba, 'Yesu ti eyi aküwa nih nzö me-ye.'

²⁷ Wü mere kpara ka-nih, de wü gara kpara ka Yerüsalema ne, wüh le ngü ka Yesu ta nda-wü de. Fü ewü amörö engu asidi. Ngü ta te wü *mürü dofo ba teka ngü ka Yesu ne, wü mere kpara la ngbü ta etanga ngü la cu me-wü gbü wü sīkpī ka Me 'buru, amba wüh wu si-ngü la nda-wü de. Te di bala, wüh le ngü ka Yesu de. Fü ewü akolo ngü kaka, gü ba, 'Ah le de wüh mörö engu asidi.' Amba ngü te wüh mere la, ah ti kpini de ngü ta te wü mürü dofo ka Me ba ne. ²⁸ Baka te wüh maka siti ngü ka Yesu, teka fü ewü amörö engu tete na nda-wü de ne, fü ewü adu ayi-ta Miri *Pilatü, de ah mala fü wü marajümüya ka-ye, de wü mörö engu. ²⁹ Fü wü marajümüya la aza engu, anü di, amörö. Fü ewü amemere wü lara ngü eküküte. Te Yesu kpi tete, fü wü kpara kaka aza kökö na, anü di, ati, baka ta te wü mürü dofo ba gbü *Ngari Me ne. ³⁰ Amba gbü wü ngü la 'buru, fü Me adu azükü

engu gbü kpi la. ³¹ Fū Yesu akpo da esere te-ye fū wü kpara ka-ye, de te ewü ngbü ta endoro de ewü, te kpo gbü *Galilaya, zalü akoro agbü Yerüsalema ne. Fū ah angbü de ewü bala teka bi wü sīkpī. Enatikine dene, wü kpara la ngbü eyi emala nga Yesu fū wü bu wü, wü di enga Yisarayeale, gü ba, ‘Yesu zükü gbü kpi eyi fanü.’

³² Wü di enga wüna, dene ngü te a le amala fū yi enatikine, angü Me kīna te-ye ta eyi fū wü kundu nih, gü ba, ‘Te gara, ni ena atima Miri teka aküwa wü.’ ³³⁻³⁴ Ngü la, Me mere eyi fū nih enatikine fanü, angü ah tima Yesu eyi teka aküwa nih. *Davidi ba ta ngü ka Miri la gbü e'ba'basu ci ka-ye, gü ba, ‘Me mala fū Miri la, gü ba, “Ye de Ye ni. Enatikine, ni sere ngü la eyi fū wü kpara 'buru, gü ba, ni de Wö ye.” ’† Me du mala kpah gara ngü gömö gara mürü dofo, gü ba, ‘Züka ngü ta te ni mala, gü ba, ni ena ato fū Davidi ne, züka ngü la ni ena amere fū wü amere.’‡ Teka ngü ka züzükü ka Yesu gbü kpi, ³⁵ Davidi ba ngü la eyi mbölö gbü gara ci ka-ye, gü ba, ‘Wayi bala Me, ni wu eyi, gü ba, ye ti ace züka kpara ka-ye gbü kpi nda de. Küküte ti azi gbü tö kpah de.’§ ³⁶ Te di bala, yi efi nda-yi, gü ba, Davidi mala ta ngü la cu teka ye? A'a, ah mala ngü la teka ye nda de, angü te Davidi mere ta tima, te Me to fū ye, nza tete ne, fū ah akpi. Fū ewü ati engu ede mbükü wü kundu ye. Fū küküte azi ciki gbü mbükü sela. ³⁷ Amba,

† **13:33-34** 13:33-34 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 2:7. ‡ **13:33-34** 13:33-34 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Yisaya 55:3. § **13:35** 13:35 Mü ena amaka ngü la gbü Ci ka wü Davidi 16:10.

kpara de te kökö zi de, ah ka-ye de Yesu. Angü Me zükü ka-ye duu engu kpikpi ye gbü kpi.

³⁸⁻³⁹ Wü di engu wüna, dene ngü te ma le amala fü yi enatikine, gü ba, kpara te ti aküwa yi gbü wü *siti ngü ka-yi, ah ka-ye de Yesu, de te a ngbü emala ngangga fü yi ne. Angü Me ena aboro siti ngü ka-yi la teka ngü kaka. Te mü to maguma mü fü Yesu la, Me ena aceka mü baka züka kpara ka-ye. Yi efi nda-yi, gü ba, te ani ngbü emere wü *Riri ka Müse biri biri 'buru la, ngü ka-ani ena areke gbü jia Me? A'a, Riri ka Müse ti aküwa yi nda de.

⁴⁰ Te di bala, wü di engu wüna, yi ceka te yi 'be! Yi mere e ace ngü, de te a ngbü emala fü yi ne, de. Angü, te yi ce la, yi küwa nda-yi de. Ah kpah baka ngü ta te Me mala gömö wü mürü dofo ka-ye, gü ba dene, ⁴¹ 'De-wü, wü kpara te wü le ngü ka-ni de ne, wü ceka la, ni ngbü emere mere kpeke ngü gbü wü sikpi ka-wü ne, amba wü le ngü ka-ni la nda-wü de. Wü kpara ena asere ngü la fü wü mbölö. Wü ti aje kpah de. Fü wü akpi ka-wü anza, teka ngü ka kögö-nzö ka-wü la.' **

Dela ngü ta te Pawülü mala fü wü kpara kpa *esambü ka biti-te la.

⁴² Te Pawülü mala ngü la nza tete, fü ewü ayia ake Baranaba, akoro esambü ka biti-te la kpa etanü. Fü wü kpara la ayi-ta ewü, de wüh du, wüh koro kpah gbü gara sikpi ka Me, teka amala fi bü ngü la bala fü ani.

* **13:41** 13:41 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Abakuka 1:5.

⁴³ Fütanga mabiti la, fü mere bi wü kpara ayia agi nga wü Pawülü ake Baranaba. Gara ewü de wü di engä Yisarayelee, gara ewü de wü ganzi kpara, te ewü le ngü ka Me. Fü wü Pawülü ake Baranaba akpo da erī ewü de ngü ka Me, de wüh rü kpekpeke, teka fü Me ato wazi fü ewü, de *züka maguma ye.

⁴⁴ Te koro gbü *sīkpī ka Me sidi nga engu la, fü mere bi wü kpara gbü mere kōtī la ayia 'buru, abiti te-wü kpa esambü ka bitite, teka aje ngari Me gömō wü Pawülü. ⁴⁵ Te wü gara wü *Yisarayelee wu mere bi wü *ganzi kpara kpa esambü ka bitite ka-wü la, fü ngü la ato kanga emaguma ewü. Fü ewü akpo da ega yiki de wü Pawülü, kpah da esoko ewü, teka ngü ka wü ganzi kpara la.

⁴⁶ Fü wü Pawülü ake Baranaba adu amala ngü fü ewü kpekpeke, gü ba, “De-wü, wü di engä Yisarayelee, ah le ta de ani mala ngü ka Yesu ne fü wü te engä gina, teka fü wü aküwa fi me-wü. Amba wü le ngü la nda-wü 'buru 'buru de. Te di tīne eyi bala ne, ah mbi te ani ena ace wü, anü ka-ani amala ngü ka Yesu fü wü ganzi kpara. ⁴⁷ Angü, ngü ta te Me mala fü ani, wü di engä Yisarayelee ne, ah gü ba, ‘De-ni Me, ni o ani, wü di engä Yisarayelee, eyi baka ze-wa fü wü ganzi kpara, de ani mala ngü ka-ni, Me, fü ewü, zalü akoro di gbü adu sü füh kotō ne, teka de wüh küwa.’ ”†

⁴⁸ Baka te wü ganzi kpara je ngü la bala, fü ngü la areke te ewü, fü ewü angbü de mere tadu. Fü

† **13:47** 13:47 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Yisaya 49:6.

ewü akpo da egbo nga iri Me, teka ngü ka Yesu la. Fü wü kpara 'buru, de te Me fe ewü teka aküwa ne, ayia ato maguma wü fü Yesu.

⁴⁹ Fütanga ngü la, fü ngari Me akpo da ewü gbü nga nzö wü sü la 'buru. ⁵⁰ Amba ngü la ngbü eke ka-ye te wü Yisarayeke ake. Fü ewü ayia anü kpaka wü gara wara wü mere kpara, de te ewü le ngü ka Me ne. Fü ewü akpo da esiti fingangü ka-ewü, bete nda wü cögbörö kpara ka köti la, de wüh to cinga te wü Pawülü ake Baranaba, kpah teka aliki ewü gbü köti ka-ani sela asidi.

⁵¹ Te di bala, fü wü Pawülü ake Baranaba ayia abunda zu-tö ka köti la esatilö wü asidi, teka asere fü ewü, gü ba, Me ena akolo ngü ka-ewü me-ye. Fü ewü ayia ka-wü, anü sü agbü İkonioyo.

⁵² Wü *kpara ka Yesu agbü Atiyokiya ne ce ngü ka Me nda-wü de, wüh lala ka-wü fi bü te ngü ka Yesu. Fü *Nzila Wazi Me angbü eto wazi fü ewü. Fü ewü angbü ka-wü fi bü de mere tadu.

14

Dene ngü ka wü Pawülü ake Baranaba agbü İkonioyo

¹ Te wü Pawülü ake Baranaba koro tete agbü İkonioyo, fü ewü arı kpa *esambü ka biti-te ka wü Yisarayeke, kpah ba e te ewü ngbü emere gbü wü gara sü 'buru ne. Fü ewü amala ngü ka Yesu fü wü kpara kpala kpekpeke. Fü mere bi wü kpara, wü di engä *Yisarayeke, kpah de wü kpara ka sü la, afü maguma wü, ale ngü ka Yesu.

² Amba gara wü di engä Yisarayeke le ngü ka Yesu nda-wü de. Fü ewü ayia anü kpaka mere

bi wü kpara ka sü la, akpo da esiti fingangü ka-ewü eküte wü Pawülü ake Baranaba. ³ Amba wü Pawülü ake Baranaba kpe cürü ngü la nda-wü de. Fü ewü angbü fi bü agbü İkoniyö kpala teka mere bi sĭkpĭ, da emala ngü ka Miri Yesu fü wü kpara kpala kpekpeke, gü ba, “Me tima Yesu eyi teka aküwa ani, teka *züka maguma ye.” Te di bala, fü Yesu angbü eto wazi fü ewü, fü ewü angbü ememere kpeke wü ngü ka talara, teka asere fü wü kpara, gü ba, ngü de te ani ngbü emala ne, ah de zu ngü ka Me fanü fanü.

⁴ Teka ngü la, fü mere yĭkĭ akoro esüka wü kpara gbü kötĭ la afa sü. Fü gara ewü ale ngü ka wü Pawülü. Amba gara ewü le nda-wü fi bü ngü ka wü di enga Yisarayeleye, de te ewü le ngü ka Yesu de ne. ⁵ Fü wü gara wü di enga Yisarayeleye ayia abiti te-wü, de wü kpara ka sü la, de te ewü le ngü ka wü Pawülü de ne, kpah de wü mere kpara ka-ewü, teka asötö wü Pawülü ake Baranaba, amörö de teme. ⁶⁻⁷ Te wü Pawülü ake Baranaba wu ngü la bala, fü ewü akpe ka-wü, anü sü agbü tö ka wü Likoniya. Fü ewü akpo da endoro gbü tö la, da emala ngari Me fü wü kpara agbü Lisĭtera bete Derebe, de wü gara jürü kötĭ ede ewü kpala 'buru.

Dene ngü ka wü Pawülü ake Baranaba agbü Lisĭtera

⁸ Fü wü Pawülü amaka gara komoko agbü Lisĭtera kpala, de lö ye walawala. Ah tĭ anü nü de, angü wüh bĭ engu ta kü bala. ⁹ Gbü gara sĭkpĭ, o Pawülü ngbü emala ngari Me fü wü kpara agbü Lisĭtera kpala, fü komoko la

angbü eje ngari Me gögömö na. Fü Pawülü ayia eceka engu kpekpeke, awu 'duwa teke, gü ba, komoko la le ngü ka Me eyi de maguma ye biringbö. Te di bala, wazi ka Me ti eyi areke lölö na. ¹⁰ Ffü Pawülü ayia amala ngü fü komoko la de mere ri ye, gü ba, “De-mü, mü yia eyia, mü rü tikpi füh lö mü!” Pawülü bü te emala ngü la bala de, fü komoko la ayia aviti cinzili! arü füh lö ye, akpo 'duwa da enü nü.

¹¹ Te mere bi wü kpara la wu ngü de te Pawülü mere ne, fü ngü la aga gbü jia ewü. Ffü ewü amala ngü gbü mö ka wü Likoniya, gü ba, “Apa! Wü me fü te-wü, koro eyi baka wü kpara, endoro esüka ani füh kotö sene!” Angü wüh fi nda-wü, gü ba, wü Pawülü de me wü kundu ani. Amba ngü de te wüh mala la, wü Pawülü je ngü la nda-wü de, angü wüh mala ngü la gbü ngü mündü ka-wü, ka Likoniya. ¹² Ffü ewü agü iri Baranaba, gü ba, “Zeyo”, te di de miri ka wü me ka-wü. Ffü ewü agü nda Pawülü, gü ba, “Ereme”,* angü Pawülü ngbü ta emala wü ngü ne me-ye.

¹³ Ffü mürü gele ka me, Zeyo† ne, adu afi nga gara ngü, gü ba, “Ah le de ani to la'bi fü wü me ne.” Ffü ah ayia aza wü yiti, teka awa fü wü Pawülü. Ffü ah ai wü yi-rü gbü ngürü wü yiti la areke areke. Ffü ah ayia ai wü kpara, abiti, teka de wüh za wü nü la, wüh nü di, ato la'bi tete

* **14:12** 14:12 Wü kpara la fi, gü ba, Zeyo ka-ye de miri ka wü me 'buru. Ereme ka-ye de me te ngbü baka ri Zeyo, te ngbü emala ngü fü wü kpara. † **14:13** 14:13 Mürü gele la ngbü ta emere tima ka-ye gbü mere kambü ka me Zeyo, te di ede möngiti

'baranga la.

fü wü Pawülü, baka te ewü ngbü eto fü wü me ka-wü, Zeyo ne.

¹⁴ Te wü Baranaba ake Pawülü je ngü la bala, fü ngü la asiti te ewü 'duwa ba-neh-ene-la. Fü ewü ayia asörö bongo ka-wü, akpo da ele woro esüka wü kpara la, da emala ngü de mere ri wü, ¹⁵ gü ba, “Akoo, de-yi, wü di enga ni a, yi fi ngü la, amere bala teka ne? Yi mere e amere ngü bala de! A de wü me nda-a de! A kpah de wü kükürü kpara baka yi. A koro nda-a teka amala zu ngü ka Mere Me fü yi, de yi ce ngü ka wü di enga me de bala asidi. De yi fü maguma yi, adu ale ngü ka Mere Me. Angü Me engu ne, ah de zu Me, te engu mere kpí ake tö bete ngu, de wü e gbü ewü 'buru me-ye. ¹⁶ Gbü wü re ta gügü ne, Me ce ta nguwa wü kpara füh kotö ne 'buru, angbü emere wü gele ka-wü kpikpi wü kpikpi wü, ba e te ewü le, angü wüh wu ngü kaka ta nda-wü la de. ¹⁷ Amba, gbü wü ngü la 'buru, Me ngbü fi bü da emere züka ngü ka-ye fü ewü, teka fü ewü awu ngü ka-ni tete. Fü ah angbü eto agö fü ewü, kpah da eto wazi fü wü e ka-ewü agbü yi, de wüh kö, adi erí, teka de wüh di emaka zü-e gbügbü na, adi engbü de mere tadu.” ¹⁸ Fü wü Pawülü ambü ambü da emala ngü fü wü kpara la, amba wü kpara la le ace ngü ka-wü la nda-wü kpah de. Fü wü Pawülü angbü fi bü da emala ngü la fü ewü kpekpeke, gü ba, “Wü mere e ato la'bi fü ani de.” Fü wü kpara la adu ace ngü la, abaya ka-wü.

¹⁹ Gbü gara síkpi, fü gara wü di enga Yisarayeleye ayia agbü Atiyokiya, te di gbü tö ka Pisidiya, bete İkoniyó, akoro agbü Lisitera.

Fü ewü akpo da emala mere bi wü siti ngü eküte wü Pawülü, da esiti fingangü ka mere bi wü kpara la. Fü wü kpara la ayia aza teme, akpo da esötö Pawülü di, teka amörö. Fü ewü asötö Pawülü bala, agbo gbülüküsü kötö! Fü ewü agbeke engu baka kö e la, anü di, ace mba canza ede mere kötö kpala. Wüh fi nda-wü, gü ba, ah kpi eyi.

²⁰ Fü wü *kpara ka Yesu akoro abiti te-wü ede Pawülü sela. Wüh te eceka de, cukuru! Pawülü zükü eyi! Fü engu ayia arü tikpi, adu de ewü agbü mere kötö. Kpurutokokpi la, fü ewü ayia ka-wü ake Baranaba, anü sü agbü Derebe.

Dene ngü te wü Pawülü ake Baranaba du tete

agbü Atiyokiya gbü tö ka Siriya

²¹ Te wü Pawülü ake Baranaba koro tete agbü Derebe, fü ewü angbü da emala ngü ka Yesu fü wü kpara de kpala. Fü mere bi wü kpara ayia ato maguma wü fü Yesu afa sü.

Fütanga ngü la, fü wü Pawülü ake Baranaba ayia ka-wü kpala, adu agbü Lisitera, akoro gbü İkoniyö bete Atiyokiya te di gbü tö ka Pisidiya ne. ²² Fü ewü angbü eto wazi fü wü *kpara ka Yesu gbü wü sü la biri biri 'buru, da emala wü ngü fü ewü, gü ba, "Ah le de wü rü kpekpeke, da elala gbü ngü ka Yesu. Angü füh kotö ne, ani ena amaka mere bi cinga afa sü. Amba te ani rü kpekpeke la, te gara ani ena amaka tadu, agbü sü ka Me agbü kpi."

²³ Fü ewü ayia afe wü kpara, ao gbü nzö wü kpara ka Yesu gbü wü sü la biri biri 'buru,

baka wü *kovo. Fü ewü ayia *a'bi te-wü, da eyi-ta Me, teka ace ewü esaka Mere Me, de Me ceka kpî fütanga ewü me-ye, angü wüh to maguma wü eyi fefe na.

24-25 Fütanga ngü la, fü wü Pawülü ake Baranaba ayia gbü tö ka Pisiäiya, anü akoro agbü Peruga, te di gbü tö ka Pafiliya. Fü ewü amala ngü ka Yesu fü wü kpara de agbü Peruga de kpala. Fü ewü adu kpah anü sü, akoro agbü Ataliya. 26 Fü ewü ayia agbü Ataliya kpala, ali gbü *zabu, ago agbü gina Atiyokiya, te di nda-ye gbü tö ka Siriya ne, angü ah de sü ta te wü kpara ka Yesu tima ewü tete, teka anü amala ngü ka Yesu gbü wü gara sü, baka e ta te ewü mere.

27 Te wüh koro agbü Atiyokiya kpala, fü ewü abiti wü kpara ka Yesu 'buru, amala nga wü ngü, de te Me mere fü ani, gü ba, “Me ü kaje eyi fü mere bi wü *ganzi kpara, de wüh to maguma wü fü Yesu.” 28 Fü ewü angbü de wü kpara ka Yesu agbü Atiyokiya kpala teka mere bi fe.

Dela ngü ta te wü Pawülü ake Baranaba mere, gbü gina ndoro ka-wü, te ewü nü teka amala ngü ka Yesu tete ne.

15

Dene ngü ka mere mabiti agbü Yerüsalema

1 Gbü wü sîkpî la, o wü Pawülü ake Baranaba ngbü tete agbü Atiyokiya kpala, fü gara wü di enga *Yisarayeleye ayia agbü *Yudaya, akoro agbü Atiyokiya. Fü ewü akpo da erî wü *kpara ka Yesu de kpala ne de siti rîrî, gü ba, “Te wü le eyi aküwa la, ah le de wü mere wü gele ka *Müse 'buru, baka matî esa *basa, de wü gara na.”

² Te wü Pawülü ake Baranaba je ngü la bala, fü ngü la asiti te ewü afa sü. Fü ewü akpo da ega mere yiki de wü kpara la. Te di bala, fü wü kpara ka Yesu de gbü Atiyokiya la ayia abiti te-wü, afe wü Pawülü ake Baranaba, bete wü gara kpara. Fü ewü ayia atima ewü agbü Yerüsalema, teka amala nga ngü la fü wü *mürü tima ka Yesu, bete wü gara *kovo de kpala ne, teka awu fingangü ka-ewü gbü ngü la. ³ Fü wü kpara ka Yesu la ayia agi nga wü Pawülü, zalü akoro di kpa te mere kaje.

Fü wü Pawülü ale kaje, afü kpuru agbü tö ka Fonisiya bete *Samariya. Fü ewü angbü enü da enye kpaka wü kpara ka Yesu gbü wü köti, te ewü di te kaje la, da emala fü ewü, gü ba, “Mere bi wü *ganzi kpara kpo eyi da efü maguma wü, ele ngü ka Yesu.” Fü ngü la angbü eto mere tadu fü wü gara kpara ka Yesu gbü wü sü la 'buru.

⁴ Te wü Pawülü nü koro tete agbü Yerüsalema kpala, fü wü mürü tima ka Yesu, de wü gara kpara ka Yesu, bete wü kovo ka-wü, aza ewü de mere tadu. Fü wü Pawülü akpo da emala nga tima ka Me, te ani ngbü emere ne 'buru fü ewü, gü ba, “Mere bi wü ganzi kpara to maguma wü eyi fü Yesu.” ⁵ Amba wü gara *Farusi ta ladü kpala, te ewü le ngü ka Yesu, amba fingangü ka-ewü ka-ye fi bü teka ngü ka gele ka-wü, ka Yisarayeale. Te wü Farusi la je nga wü ganzi kpara la bala, fü ngü la asiti gbü jia ewü. Fü ewü ayia amala ngü, gü ba, “Te wü ganzi kpara la to maguma wü eyi fü Yesu fanü la, ah le de wüh gü ewü 'buru esa basa, de wüh mala fü ewü

kpekpeke, teka de wüh di kpah emere *Riri ka Müse 'buru."

⁶ Te di bala, fü wü mürü tima, de wü mere kpara ka Yesu, ayia abiti te-wü, agiri si-ngü te wü Farusi mala, teka wü ganzi kpara la, mbi mbi mbi. ⁷ Sidi nga bi wü mö, de te ewü ro füh ngü la, Petero, fü mü ayia arü tikpi, amala ngü fü ewü, gü ba, "Wü di enga wüna, yi wu eyi, gü ba, Me fe ra ta gügü, esüka yi, teka de ma mala ngü ka Yesu fü wü ganzi kpara, teka de wüh je ngü la, adu ato maguma wü fefe. ⁸ Kpah bala, Me wu ngü te di emaguma wü kpara 'buru. Fü ah asere ngü la mbölö, gü ba, 'Ni le ngü ka wü ganzi kpara eyi.' Teka ngü la, fü ah ato *Nzila Wazi ye fü ewü, kpah baka te engu to fü nih ne. ⁹ Angü ah ye süka nih de ewü nda de. Fü ah ayia afü ewü kpah ba wü züka kpara ka-ye, angü wüh to maguma wü eyi fü Yesu. ¹⁰ Amba titine, ngü te Me mala teka wü ganzi kpara ne, yi le afü ngü ka Me la, neh teka ne? Yi le aza mere riri ka gele la, ao gbü nzö wü kpara ka Yesu baka e la, neh teka ne? Angü riri la, wazi wü kundu nih, ta teka amere riri la di ne, nda kpah ma. Nih de enatikine ne, wazi nih teka amere riri la mbi mbi nda kpah ma. Te di eyi bala ne, yi le ato kuru te wü ganzi kpara de riri la neh teka ne? Dela züka ngü? ¹¹ Nda-nih, wü di enga Yisaraye, nih wu eyi, gü ba, Miri Yesu wu cinga nih eyi, fü ah aküwa nih teka *züka maguma ye. Enatikine ah kpo eyi da eküwa wü ganzi kpara kpah bala. Amba yi le ngü la de, neh teka ne?"

¹² Te wü kpara gbü mabiti la je ngü te Petero mala de bala ne, fü ngü anza gömö ewü

'buru. Fü ewü angbü tîne bü eje ngü gömö wü Baranaba ake Pawülü. Fü wü Baranaba akpo da emala nga wü kpeke ngü ka talara, te ewü ngbü emere esüka wü ganzi kpara gbü wazi ka Me, ne 'buru fü ewü.

¹³ Te wü Baranaba mala nga wü ngü la nza tete, fü *Yakobo, enga ni ye Yesu ne, ayia, amala ngü fü wü kpara la 'buru, gü ba, “Wü di enga wüna, yi je la ngü te ma emala ne! ¹⁴ Simüna Petero mala nga ngü, de te Me kpo ngbü emere fü wü ganzi kpara ne, eyi fü nih mbölö, gü ba, Me fe wü gara ganzi kpara la kpah eyi me-ye, teka de wüh fü maguma wü, adu ale ngü ka-ni, Me. ¹⁵ Ngü la tî kpah eyi kpini de ngü, ta te wü *mürü dofo ba gbü *Ngari Me, teka ngü ka wü ganzi kpara ne, ¹⁶ gü ba, ‘De-wü deyî, wü ngbü engbü de cinga, neh teka ngü ka nguwa Miri *Davidi, te ewü di ba miri ka-wü tîne de ne? Me mala eyi fü wü, gü ba dene, “Te gara ni ena atima gara miri fü wü, te ena adi zu de kundu ye Davidi fanü fanü. Ni, Me, ena ao engu mere miri gbü nzö wü. ¹⁷ Ni ena amere ngü la bala, teka de nguwa wü kpara füh kotö ne 'buru fü maguma wü, du ra fü ni, Me. Angü ni fe kpah gara wü ganzi kpara eyi, de wüh ngbü baka wü kpara ka-ni.” ’ ¹⁸ Dela ngü ta te Me sere fü wü kundu nih eyi gügü, gömö wü mürü dofo ka-ye.”

¹⁹ Fü Yakobo adu kpah amala gara ngü fü wü bu ye la, gü ba, “Te di bala, dene ngü te ma ele amala fü yi, teka ngü ka wü ganzi kpara, de te ewü to maguma wü eyi fü Yesu ne. Nih mere e ambü ewü de mere bi wü riri ka gele ka-nih,

ka wü Yisarayeले ne, tīne de. ²⁰ Amba, ah le fü nih ato riri fü ewü ngbee bata. Wüh mere e amere gele ka wü me ka wü kundu wü de. Wüh mere e amere waza de. Wü nü de te wüh emörö ewü da efüfürü ngürü ewü ne, wüh mere e azü de, angü ah de ngüte gbü ye. Wüh mere e azü ngüte wü nü kpaḥ de.* Nih ba ngü la fü ewü gbü köcökpa, ²¹ angü dela ngü te *Müse ba fü nih, wü di enga Yisarayeले, gbü *Riri ka Me. Nih ngbü eyi etanga wü riri la gbü wü *sikpi ka Me 'buru, kpa *esambü ka biti-te ka-nih. Kpaḥ bala, gbü nga nzö wü sü 'buru, te wü kpara ka-nih ngbü tete, wüh ngbü eyi esere si-ngü gbü wü riri la fü wü kpara mbölö.”

²² Fü ngü de te Yakobo mala la ayia areke te wü *mürü tima, de wü *kovo, bete wü gara kpara ka Yesu 'buru. Fü ewü ayia aḥi ngü, afe wü kpara 'basu, teka atima ewü agbü Atiyokiya de wü Pawülü ake Baranaba, de wüh nü, wüh sere ngü la mbölö fü wü kpara ka Yesu de kpala ne. Fü ewü afe wü Barasaba† ake Sila, te ewü di ba mere kpara esüka wü bu wü.

²³ Fü wü Yakobo aba köcökpa, teka ato esaka ewü, gü ba, “De-a, wü mürü tima ka Yesu, de wü kovo kaka gbü Yerüsalema de sene, a ba köcökpa ne fü yi me-a, wü ganzi kpara, de te yi le ngü ka Yesu, agbü Atiyokiya, Siriya, bete Silisiya ne. A to mandī fü yi de iri Miri Yesu, angü yi de wü di enga ni a fanü. ²⁴ A je, gü ba,

* **15:20** 15:20 Yakobo mala bala kükürü de, angü gele ka wü Yisarayeले le de kpara zü ngüte nü de. Te mü zü ngüte nü la, yi ti adünda te-yi de ewü tīne de. † **15:22** 15:22 Gara iri Barasaba de Yuda.

wü gara kpapa, de te ewü yia kpaka a sene, koro kpaka yi kpala ne, kpo eyi da esiti fingangü ka-yi. Wüh gü ba, te yi le ngü ka Yesu fanü la, ah le de yi tĩ kpah esa *basa, afü te-yi ba wü di enga Yisaraye! Ngü la ka-ye wu! Angü wü ngü de te ewü ngbü mala fü yi la, a to riri la fü ewü me-a nda-a de. ²⁵ Teka ngü la, a biti te-a eyi, fü a afe wü gara kpapa, teka atima ewü kpaka yi kpala, te ewü ena anü tundu de wü Baranaba ake Pawülü, te ewü di de wü züka wü di enga ni a. ²⁶ Angü a wu eyi, gü ba, wü Baranaba ake Pawülü ce te-wü eyi akpi, teka tima ka Miri kanih Yesu Kurisito. ²⁷ A fe wü Barasaba ake Sila, tima ewü eyi kpaka yi dela, teka de wüh mala si-ngü, te a ba fü yi ne, cu me-wü mbölö. ²⁸ Angü *Nzila Wazi Me to fingangü la fü a me-ye, gü ba, a mere e ato mere tiri ngü gbü nzö yi de, angü ngü la ena anza wazi yi gbü tima ka Me. Te di bala, dene wü riri te a to fü yi, wüh ngbee bata. ²⁹ Yi mere e amere gele ka wü me ka wü kundu yi de. Yi zü ngüte nü kpah de. Wü nü te ewü ngbü efüfürü ngürü ewü afüfürü ne, yi mere e azü kpah de. Yi mere e angbü emere waza de. Te yi ce da emere siti wü ngü de bala eyi la, ah ena areke afa sü. Dela wü ngü te a ba fü yi gbü köcökpa ne, ah bala. Me di de yi kpala.”

³⁰ Fü wü Pawülü ayia ake Baranaba de wü Barasaba bete Sila, aza köcökpa la, anü di agbü Atiyokiya. Te wüh nü koro agbü Atiyokiya, fü ewü abiti wü kpapa ka Yesu de kpala 'buru, aza köcökpa la, ato fü ewü, fü ewü atanga. ³¹ Te wüh tanga köcökpa la esüka wü, fü ngü la atürü te wü kpapa ka Yesu la 'buru, angü köcökpa la reke

fingangü ka-ewü eyi gbü tima ka Me.

³² Fü wü Barasaba ake Sila ayia angbü eto ngari Me fü ewü teka mere bi lö-ra. Fü wü ngü, de te ewü ngbü emala fü wü kpara la, angbü eto mere wazi fü ewü, angü Nzila Wazi Me ngbü emala ngü la gömö ewü me-ye.

³³ Fütanga mere bi sīkpī, fü wü Barasaba ayia teka adu agba wü, agbü Yerüsalema. Fü wü kpara ka Yesu agbü Atiyokiya ayia agi nga ewü, arü te kaje. Fü ewü anü sü de gu ngü emaguma wü. ³⁴ Fü Sila adu angbü ka-ye ciki kpala. ³⁵ Amba wü Pawülü ake Baranaba ngbü engbü nda-wü agbü Atiyokiya sela, de mere bi wü bu wü, da erī wü kpara ka Yesu, kpah da emala ngü ka Miri Yesu fü wü kpara kpala.

Dene ngü te wü Pawülü ye süka wü tete ake Baranaba

³⁶ Fütanga ngü la, Pawülü, fü mü ayia amala ngü fü Baranaba, gü ba, “Ah ti fü ani adu la gbü wü mere köti 'buru, de ta te ani ngbü mala ngü ka Yesu fü wü kpara gbügbü na ne, aceka la wü di enga ni ani de kpala, anga wüh gbü ngü ka Me kpala neh baye ya?” ³⁷ Baranaba gü ba, “Wayi, amba ah le de ani za Marako, teka de ah le ta-ngü te ani.” ³⁸ Fü Pawülü amala fefe, gü ba, “A'a! Ah ti fü ani aza Marako gbü nga ani de, angü ah kpe ce ani ta agbü Pafiliya, gü ba, ni le andoro de wü ani gbü tima de.” ³⁹ Te Pawülü mala ngü la fü Baranaba bala, fü mere yiki akoro esüka ewü teka ngü la. Fü ewü ayia aye süka wü. Baranaba, fü mü aza Marako, ali gbü *zabu, fü yi anü ka-yi agbü Kupuriyo.

40 Fū Pawülū afe nda-ye Sila, teka de ani nū ake di. Fū wū *kpara ka Yesu agbü Atiyokiya ayi-ta Me, de Me di de ewü. 41 Fū ewü ayia anū ka-wü, angbü endoro gbü nga wü sü, te di gbü wü tō ka Sīriya bete nda Silisiya, teka ato wazi fū wū kpara ka Yesu de kpala ne.

16

Dene ngü ka Timoteyo te kpo da endoro de wü Pawülū

1 Fütanga ngü la, fū wū Pawülū anū akoro gbü tō ka Likoniya, akpo da endoro, anū akoro agbü Derebe. Fū ewü ayia anū sü, akoro agbü Lisitera, teka aceka wū *kpara ka Yesu de kpala, da eto wazi fū ewü. Amba gara jaji komoko ta ladü agbü Lisitera kpala, de iri ye Timoteyo, te to maguma ye eyi fū Yesu. Ni ye na de egba *Yisarayelee, te to maguma ye kpah eyi fū Yesu, amba wō ye na ka-ye de engā *Giriki. 2 Wū kpara ka Yesu agbü Lisitera bete İkoniyō ngbü ta emala nga zūka ngü kaka, da egbo nga iiri na efa sü. 3 Te wū Pawülū nū koro kpala, fū ewü amaka te-wü de wū Timoteyo. Fū Pawülū ale de ni za engu, teka fū ani angbü endoro de ewü, da emala ngari Yesu. Te di bala, fū Pawülū ayia aza Timoteyo, agü esa *basa, baka gele ka wū Yisarayelee, teka fū wū di engā *Yisarayelee ale ngü ka Timoteyo baka engā ni wū. Angü wū kpara gbü wū nga nzō sü la 'buru wu ta eyi kpo, gü ba, wō ye Timoteyo de engā Giriki.

4 Fū wū Pawülū angbü endoro gbü nga nzō wū sü la 'buru, kpah da esere ngü ka köcökpa,

de te wü *mürü tima ka Yesu agbü Yerüsalema ba fü wü bu wü, wü kpara ka Yesu ne. Angü wüh ba ngü la fü ewü, gü ba, “Wü *ganzi kpara, de te ewü le ngü ka Yesu eyi ne, wüh mere e adi embü ewü de mere bi riri ka gele ka wü di enga Yisarayeले tüne de.” ⁵ Fü wü kpara ka Yesu gbü wü sü la, angbü fi bü da emaka wazi, kpah da esibi efa sü te nga wü sikipi biri biri 'buru.

Dene ngü te sere te-ye fü Pawülü baka roto agbü Türüwa

⁶ Gbü gara sikipi, wü Pawülü le ta anü amala ngü ka Yesu gbü nga nzö wü sü ka Asiya. Amba *Nzila Wazi Me le fü ewü anü to kpala de. Te di bala, fü ewü anye sü agbü tö ka Firigiya bete nda Galatiya. ⁷ Fü ewü anü, anü akoro gbmari ede Misiya. Wüh le ta afü agbü tö ka Bituniya, amba Nzila Wazi Me le de wüh nü kpala kpah de. ⁸ Te di bala, fü ewü afü kpuru agbü tö ka Misiya, anye sü ka-wü, akoro agbü köti de iri ye Türüwa. Köti la gbmari ede mere *yi-ngu.

⁹ Te wüh nü koro agbü Türüwa kpala, gbü biti la, fü ngü asere te-ye fü Pawülü baka roto la. Fü ah awu gara komoko ka Makedoniya, te rü tikpi, da ei ye, gü ba, “Pawülü deyi, ye koro ekoro kpaka ani agbü Makedoniya kpakine, teka ale ta-ngü te ani!” ¹⁰ Kpurutokokpi la, fü a ayia bü 'duwa agiri kaje, teka anü agbü Makedoniya. Angü a wu eyi teke, gü ba, Me ngbü ei a me-ye, teka de a nü amala ngü ka Yesu fü wü kpara gbü tö engu la.

Dene ngü te Ludiya to maguma ye tete fü Yesu

11 Fütanga ngü la, fü a ayia agbü Türüwa, ali gbü *zabu anü 'duwa mbiii, akoro agbü Samütürake. Baka egambi la, fü a ayia sela anü akoro agbü Neyapoli. 12 Fü a ayia tîne gbü Neyapoli sela de lö a, anü akoro agbü Filipoyi, te di de mere kötî gbü tö ka Makedoniya. Bi wü kpara ka *Rüma koro ta ngbü kpala, angü sü la ta esaka ewü. Fü a ayia anü angbü kpala teka bi sîkpi.

13 Te koro gbü *sîkpi ka Me, fü a ayia anü andoro ede mere ngu, te di gbmari ede mere kötî la. Kükürü de, angü a fi nda-a, gü ba, wü di engä Yisarayeले ngbü ebiti te-wü kpala, teka aku gba fü Me. Te a koro kpala, fü a amaka wü gara würüse, te ewü biti te-wü kpala. Fü a akpo da emala ngü ka Yesu fü ewü. 14 Gara würüse ta ladü esüka ewü de iri ye Ludiya, te di kpara ka Tiyatira. Tima kaka, ah de kpara te ngbü ese wü züka nze bongo, da ecinzi fü wü kpara. Ah kpah de kpara te le ngü ka Me fa sü, amba ah kaye de egba *ganzi kpara. Fü Pawülü ayia amala ngü ka Yesu fefe na. Te Ludiya je ngü de gömö Pawülü ne, fü Me ato wazi fefe, teka fü engu ato maguma ye 'buru fü Miri Yesu. 15 Fütanga ngü la, fü a ayia ato *babatiza fü Ludiya de wü kpara gba ye 'buru. Fü Ludiya ayia amala ngü fü a, gü ba, "Te a wu eyi, gü ba, ni to maguma ni eyi fü Yesu fanü fanü la, de a koro ekoro, a nü, a ra agba ni." Fü ah alala fi bü te ngü la, fü a adu ale. Fü engu eceka kpi fütanga a areke afa sü.

Dene ngü te wüh gü wü Pawülü tete gbü ku

¹⁶ Gbü gara sīkpī, o kpara ngbü enü kpa te sü, te wüh ngbü eku gba fü Me tete, fü a anü amaka gara jaji würüse, te *siti wü di engä me ngbü eto wazi fefe, fü ah angbü emala wü ngü de te ena amere te-ye te gara. Amba jaji würüse la ka-ye de labī. Mere bi jiasē de te engu ngbü emaka gbü tima la, wü mere kpara kaka ngbü eza 'buru me-wü. ¹⁷ Fū jaji würüse la ayia atī gbü nga a de wü Pawülü, da emala ngü kpa tikpi de mere ri ye, gü ba, "Wü ceka la wü kpara ne, wüh de wü mürü tima ka Mere Me! Wüh ngbü esere fü ani nga kaje, de te wü kpara ena aküwa tete." ¹⁸ Ah ngbü mere ngü la bala teka mere bi sīkpī. Fū ngü la ayia ake te Pawülü. Fū ah ayia afü te-ye, amala ngü fü siti wü di engä me la kpekpeke, gü ba, "De-yi, siti wü di engä me, ma ngbü emala fü yi, te iri Yesu Kurisito, de yi koro guvu würüse la asidi!" Pawülü bü te emala ngü la de, 'duwa fü siti wü di engä me la ayia akoro guvu würüse la asidi.

¹⁹⁻²⁰ Te wü mere kpara ka würüse la wu, gü ba, siti wü di engä me la ce labī ka-ani eyi, ani tī amaka jiasē esasaka tīne de, fü ngü la ake te ewü afa sü. Fū ewü ayia azoro wü Pawülü ake Sila, agbeke ewü de wazi, anü di engagira wü mere kpara, amala fü ewü, gü ba, "Wü kpara ne, wüh de wü di engä Yīsarayele, wüh ngbü emere siti ngü, da esiti fingangü ka wü kpara gbü mere kötī ka-ani sene. ²¹ Angü, wüh ngbü erī wü kpara de gele ka-wü. Gele la, ah tī fü ani, wüh di engä *Rüma, amere nda-ani de. Dela züka ngü?"

²² Fū ngü la ake te mere bi wü kpara. Fū

ewü akpo da emere gü fü wü Pawülü ake Sila. Te wü mere kpara la wu bala, fü ewü ato riri fü wü marajümiya, de wüh gbi bongo eküte wü Pawülü ake Sila, teka asüma ewü de juru. ²³ Fü ewü aza juru, asüma wü Pawülü bü bala-ööö, aza ewü agü gbü ku. Fü wü mere kpara la amala ngü kpekpeke fü mere marajümiya, de te ngbü eceka kpï fütanga kambü ka ku ne, de ah fete ewü mbi mbi mbi.

²⁴ Te mere marajümiya la je ngü la bala, fü ah ayia aza wü Pawülü, anü de ewü, agü gbü adu guvu kambü ka ku la. Fü ah aza faka rü te ewü ba, mü wü görö gbügbü ne, ato lö wü Pawülü ake Sila gbügbü na, ai de nyari gö gö gö! angü wüh ena akpe kpe.

²⁵ Fü wü Pawülü ake Sila akpo angbü eku gba fü Me, da ebï ci, kpah da egbo nga iri Me agbü ku kpala. Fü wü gara kpara ka ku la angbü eje ngü la. Ah te ekoro etü biti de, ²⁶ kugbu kugbu! kugbu kugbu! mere yiki-tö kpo eyi emere te-ye! Fü yiki-tö la ayükü ri kambü ka ku la, ao tïne bü koco koco. Fü wü möngiti ka kambü ka ku la aü te-wü 'buru, angbü mböömbö. Fü wü nyari, de te wüh ngbü i wü kpara ka ku di ne, afufuru te-wü kpah 'buru.

²⁷ Fü mere marajümiya la ayia azükü, awu, gü ba, wü möngiti 'buru ü te-wü eyi. Fü ah afi, gü ba, wü kpara ka ku ne kpe eyi 'buru. Fü ah ayia agbi mere maguruma ka-ye, teka de ni mörö teni di asidi.

²⁸ Te Pawülü wu bala, fü ah ayia amala ngü fefe, de mere ri ye, gü ba, “Ye mere e amörö te-ye de. Ani 'buru ladü!” ²⁹ Fü mere marajümiya

la ayia ayo lamba, aza esaka ye, akpe arī kpa esambü ka ku, anü atī engagira wü Pawülü ake Sila, anda'ba te-ye fü ewü, da eyi ayi ka cürü gbö gbö gbö! ³⁰ Fü ah aza ewü kpala, akoro di kpa etanü, adu ayi-ta ewü, gü ba, “Akoo, wü mere kpara, ni ena amere baye, teka fü ni aküwa?” ³¹ Fü wü Pawülü alügü ngü fefe, gü ba, “Ah le de mü to maguma mü fü Miri Yesu, fü mü aküwa, de wü kpara gba mü 'buru.” ³² Fü wü Pawülü ake Sila akpo da emala ngü ka Miri Yesu fü mere marajümiya la, de wü kpara gba ye 'buru.

³³⁻³⁴ Te wü Pawülü mala ngü ka Yesu fü ewü nza tete, fü mere marajümiya la, ayia aza wü Pawülü ake Sila anü di kpa gba ye, aza ngu, azürü jia ka te ewü la 'buru. Fü wü Pawülü ato *babatiza fefe de wü kpara kaka la 'buru.

Fütanga ngü la, fü mere marajümiya la ayia ato zü-e fü ewü azü. Fü ah angbü tine de tadu, de wü kpara gba ye la 'buru, angü wüh to maguma wü eyi fü Me.

³⁵ Te kpī seke tete, fü wü mere kpara ka wü Rūma, gbü mere kōtī la, ayia atima wü gara komoko ka-wü kpaka mere marajümiya la, amala fefe, gü ba, “Ye ce kpa te wü kpara la, de wüh nü ka-wü enü.” ³⁶ Fü mere marajümiya la ayia anü, amala ngü la fü wü Pawülü, gü ba, “Wü mere kpara tima ngü fü ni sene, teka de ni ce kpa te wü. Te ah bala, wü tī eyi anü ka-wü. Me di de wü te kaje.”

³⁷ Te Pawülü je ngü la bala, fü ah amala ngü fü wü marajümiya, de te wüh tima ewü ne, gü ba, “Ngü la tī bala de! Kükürü de, angü ani de wü

di engä Rüma. Wüh kolo ngü ka-ani mbi mbi de. Wüh mi ani bü kükürü, te lümü te ani gbü jia wü kpara 'buru, fü ewü aza ani, agü gbü ku. Wüh mere ani cu bala teka ne? Enatikine, wüh fi nda-wü, gü ba, ani ena ace kpa te ani bü gbü zi, fü ngü la anza bü bala? Dela züka ngü? Te wü mere kpara la le de ani nü la, ah le de wüh koro, ato kaje fü ani cu me-wü.”

³⁸ Fü wü marajümiya la, adu de ngü te wü Pawülü mala ne, amala fü wü mere kpara, de te tima ewü ne. Te wü mere kpara la je, gü ba, wü Pawülü ake Sila ka-wü de wü di engä Rüma ne, fü ngü la ato mere cürü fü ewü. ³⁹ Te di bala, fü wü mere kpara la akoro afüwa te-wü fü wü Pawülü, teka de wüh ce siti ngü la fü ani. Fü ewü adu anda'ba te-wü fü wü Pawülü, de wüh ce mere köti la. Fü wü mere kpara la ayia ace wü Pawülü, anü sü ka-wü.

⁴⁰ Baka te wü Pawülü ake Sila koro gbü ku la tete, fü ewü adu anü ka-wü kpa gba Ludiya, teka eceka wü *kpara ka Yesu de kpala ne. Fü ewü amala ngü fü wü kpara ka Yesu la, de wüh rü kpekpeke gbü ngü ka Me. Fü ewü ayia ka-wü gbü Filipoysi sela, anü sü agbü gara sü.

17

Dene ngü ka Pawülü ake Sila agbü Tesalonika

¹ Te wü Pawülü yia agbü Filipoysi kpala, fü ewü anü akoro agbü Afipoli. Fü ewü ayia sela, anü akoro agbü Apoloniya. Fü ewü anü fi bala, akoro tine agbü Tesalonika, angü *kambü ka biti-te ka wü Yisarayeale ta ladü sela. ²⁻³ Gbü *sikpi ka Me, fü Pawülü ayia arı kpa esambü ka biti-te la, ba e

te engu ngbü emere gbü wü sü 'buru. Fü ah akpo da ero mö teka *Ngari Me de wü kpara kpala, gü ba, “Wüh ba ta gbü Ngari Me, gü ba, ‘Ah le de *Kurisito, te Me ena atima teka aküwa ani ne, zü cinga, de ah kpi, fü ah azükü gbü kpi la.’ Te di bala, Yesu, de te ni ngbü emala ngangä fü wü ne, engu me-ye de Kurisito engu la.” Fü Pawülü angbü emala ngü ka Yesu la fü ewü mbölö mbölö bala, te nga wü sikipi ka Me bata. ⁴Fü gara wü di engä *Yisarayeले la ayia ale ngü ka Yesu gömö wü Pawülü ne. Kpah bala, mere bi wü *Giriki, de bi wü gara wara wü kovo, gbü mere köti la, ayia ato kpah maguma wü 'buru fü Yesu. Fü ewü adu angbü ebiti te-wü, da emere ngü ka Me tîne tundu de wü Pawülü ake Sila.

⁵ Fü ngü la ayia ato mere siti kanga fü gara wü di engä Yisarayeले, de te ewü le ngü ka Yesu de ne, angü mere bi wü *ganzi kpara to maguma wü eyi fü Yesu, teka ngü ka wü Pawülü. Fü ewü akpo tîne bü ebiti wü siti kpara, de te ewü ngbü emaka te kaje, eto siti fingangü guvu ewü, de wüh zoro wü Pawülü, amï. Fü ewü aci abiti te-wü, akpo da emere siti ngü, da eba rere, endoro di gbü mere köti la 'buru. Fü ewü anü akoro de ngü ka-wü la, zalü agba gara kpara de iri ye Yasona, agbü sü te wü Pawülü ngbü engbü tete. Fü ewü arï kpa esambü la, agiri wü Pawülü, teka azoro ewü, anü di engagira wü mere kpara ka Tesalonika.

⁶⁻⁷ Wüh maka wü Pawülü kpala nda-wü de. Fü ngü la ake te-wü. Fü ewü ayia azoro tîne bü wü Yasona bete wü gara *kpara ka Yesu, anü de ewü engagira wü mere kpara ka mere köti la,

kpah da eba mere rere kpa tikpi, gü ba, “Wü siti kpara, te ewü ngbü esiti fingangü ka wü kpara fuh kotö ne 'buru, titine wüh koro eyi sene, kpo da esiti fingangü ka-ani. Wüh le aje riri ka mere miri ka-ani, *Kayisara, ne de! Wüh gü ba, gara miri ka-ani ladü, de iri ye Yesu! Yasona le ngü ka wü kpara la kpah eyi! Fü ah aza ewü, wü ngba tete kpa gba ye!”

⁸ Fü ngü de te wü kpara la mala eküte wü Pawülü, teka ngü ka Miri Kayisara ne, ayia ato mere fingangü fü wü mere kpara ka Tesalonika, kpah de mere bi wü kpara te ewü je ngü la. ⁹ Fü wü mere kpara la ayia akuru jiase gbü nzö wü Yasona, de wü bu ye la 'buru. Fü wü Yasona ato jiase la, teka areke ngü ka wü Pawülü di. Wü mere kpara la gü ba, “Wü Pawülü yia eyia kere, nü sü ka-wü agbü gara sü. Angü ani ena ato kuru te wü to.”

Dene ngü ka Pawülü ake Sila agbü Bereya

¹⁰ Fütanga ngü la, te sü ti tete, fü wü kpara ka Yesu ayia bü gbü biti la, aza wü Pawülü ake Sila, agi nga ewü te kaje ka Bereya. Fü wü Pawülü anü, anü, akoro agbü Bereya kpala. Ah te eko ro gbü *sikpi ka Me, fü ewü anü ari kpa *esambü ka biti-te ka wü Yisaraye de kpala ne, teka amala ngü ka Yesu fü wü kpara. ¹¹ Wü di enga Yisaraye de agbü Bereya ne, ngü ka-ewü ka-ye kpikpi ye, ah baka mene ewü agbü Tesalonika ne nda de. Angü wüh ngbü nda-wü eje ngü ka Yesu gömö wü Pawülü ne, de mere tadu. Gbü wü sikpi 'buru, fü ewü angbü etanga Ngari Me, da egiri si-ngü gbügbü kpo kpo, teka awu,

gü ba, anga ngü ka Yesu, te wü Pawülü ake Sila ngbü emala la, ah de zu ngü ka Me fanü fanü ya?
 12 Teka ngü la, fü mere bi wü kpara esüka ewü ayia ato maguma wü fü Yesu, kpah de wü di engä *Giriki mini, wü komoko, de wü würüse, kpah de wü gara wü wara wü kovo ka Bereya la.

13 Fütanga ngü la, fü wü di engä Yisarayeale agbü Tesalonika la aje, gü ba, wü Pawülü ngbü emala ngü ka Yesu fü wü kpara agbü Bereya. Fü ngü la ayia ake te ewü. Fü ewü ale kaje, anü akoro agbü Bereya kpala, akpo esiti fingangü ka mere bi wü kpara, da ekpülü ewü, teka de wüh mere gü fü wü Pawülü.

14-15 Teka ngü la, fü wü kpara ka Yesu agbü Bereya la, ayia kere, aza Pawülü, anü di te kaje ka mere *yi-ngu. Fü gara ewü agi ngangä bala, zalü akoro di agbü Atenayï, ace engu kpala. Te wüh koro kpala, fü Pawülü aba köcökpa, ato esaka ewü, de wüh za du di fü wü Sila ake Timoteyo, teka de wüh fa nga ni kere agbü Atenayï kpala. Angü, ah ce ta ewü ciki agbü Bereya.

Dene ngü ka Pawülü agbü Atenayï

16 Fü Pawülü angbü agbü Atenayï kpala, da eci nga wü Sila ake Timoteyo. Fü ah ayia anü andoro gbü mere köti la. Fü ah awu mere bi wü faranda, te wü kpara ka Atenayï ngbü eo gba wü. Te Pawülü wu wü e la bala, fü ngü la ato mere cinga emamaguma afa sü. 17 Teka ngü la, fü Pawülü akpo angbü emala nga Yesu fü wü kpara agbü Atenayï kpala. Gbü wü *sikpi ka Me, ah ngbü erï kpa *esambü ka biti-te, da ega

yiki teka ngü ka Yesu de wü di enga Yisaraye, kpah de wü *ganzi kpara, de te ewü le ngü ka Me ne. Gbü gara wü sikpi, fü engu angbü enü kpah agbü sü ka se-e, teka angbü emala ngü ka Yesu fü wü kpara, de te engu ngbü emaka ewü de kpala ne, ¹⁸ agü ba, “Yesu de Ye Me, te koro füh kotö ne, teka aküwa nih. Wüh mörö ta engu, fü Me adu azükü engu gbü kpi la.”

Wü gara kpeke kpara, te ewü wu ngü fa sü, ta ladü agbü Atenayi kpala.* Te wü kpara la je ngü te Pawülü mala la, fü ngü la ayia aga gbü jia ewü afa sü. Fü ewü akpo da emala ngü esüka wü, gü ba, “Apa! Mürü mö la ngbü egü neh fe ya?” Wü gara emala nda-wü, gü ba, “Komoko la ngbü emala dela ngü ka wü ganzi me fü ani de?” ¹⁹ Teka ngü la, fü ewü ai Pawülü, de ah nü, ah mala ngü la gbü jia wü e-wu-ngü 'buru, te ewü biti te-wü, gbü sü ka biti-te ka-wü, de iri ye Ariyopago ne.

Te Pawülü koro kpaka ewü kpala, fü ewü amala fefe, gü ba, “To riri ka-ye, de te ye ngbü eri wü kpara di ne, ani le aje ngü la gömö ye, cu de güje ani. ²⁰ Angü ngü de te ye ngbü emala la, ani je gügü la de. Ah ga gbü jia ani fa sü. Te di bala, ani le awu la sisi na mbi mbi mbi.” ²¹ Wüh mala ngü la bala kükürü de, angü mene ngü te reke gbü jia wü kpara ka Atenayi la, kpah de wü ganzi kpara, te ewü koro ngbü de kpala fa sü ne, ah ka-ye bü teka adi eje to ngü, te ewü je gügü la de, kpah da ero mö teka wü ngü la esüka wü,

* **17:18** 17:18 Wü e-wu-ngü la, wüh ngbü ei gara ewü, wü Epikure, gara ewü de wü Setowa.

teka adi ereke fingangü ka-wü di, baka nga-ngü la.

²²⁻²³ Fü Pawülü ayia arü tikpi, engagira mere bi wü kpara la, amala ngü fü ewü, gü ba, “De-yi wü kpara ka Atenayī, baka te ma koro sene, ma ngbü ndoro eyi gbü mere köti ka-yi sene 'buru. Fü ra awu mere bi faranda te yi ngbü reke, o gba yi sene, gbe gbe gbe. Fü ra awu, gü ba, yi le ngü ka wü di enga me ka-yi la, cu de maguma yi. Fü ra anü awu gara faranda, te yi ba e o tete, gü ba, ‘Faranda la, ah de nda me, de te ani wu ngü kaka nda-ani de.’†

Wü di enga wüna, dene si-ngü te ma koro tete sene, teka amala ngü ka Me, de te yi wu ngü kaka-na de, ne fü yi, teka fü yi adu awu ngü kaka mbi mbi mbi. ²⁴ Angü Me te ma ngbü emala nganga fü yi dene ne, ah de Mere Me, ta te mere kotö ne me-ye, de wü e gbü ye 'buru. Engu de Mere Miri agbü kpi, zalü koro di füh kotö sene 'buru. Te di bala, yi ngbü efi, gü ba, Me ngbü engbü gbü wü mere kambü, de te wü kpara ngbü ejī fefe na ne? ²⁵ Yi ngbü efi, gü ba, Me de mürü cinga, te ani ena angbü eto e fefe na? Gara e biringbö, te Me le esaka nih nda ma! Engu ngbü eküwa nih, de wü e füh kotö ne 'buru me-ye, da eto wazi ye fü nih, teka fü nih angbü ememere wü ngü di. ²⁶ Engu o wü kpara füh kotö ne 'buru me-ye. Ta gügü, ah mere gina

† **17:22-23** 17:22-23 Wüh ba e eküte gara faranda, gü ba, “Faranda ka Me te ani wu ngü kaka de,” angü bi wü me ka-ewü ladü, de iri wü kpikpi ye kpikpi ye. Te di bala, mene te wüh wu iri na mbi mbi de, wüh ena areke nda-ka faranda, aba e eküküte bala.

kpara ngbee biringbö, mere kundu nih de iri ye *Adama ne. Fū Me ato wazi fefe, teka de ah bi mere bi nguwa wü kpara, de wüh baya, angbü füh kotö ne 'buru. Ah reke kpah wü nga nzö sü, de te nguwa wü kpara la ena angbü gbügbü na, biri biri 'buru. ²⁷ Me mere wü ngü la bala, teka de wü kpara wu ngü ka-ni, Me, de wüh le kpah ngü ka-ni de maguma wü. Te di bala, ah fanü, Me eyi ladü tundu de nih biri biri 'buru. ²⁸ Ah kpah baka gara ci ka-yi, te yi ngbü ebī, gü ba, 'Nih ngbü engbü dene 'buru teka ngü ka Me, da endondoro, engbü füh kotö sene.' Wüh bi ta kpah gbü gara ci, gü ba, 'Nih 'buru de wü di Me.'

²⁹ Te di bala, baka te nih di eyi de wü di Me fanü fanü ne, nih mere e afi, agü ba, Mere Me te di agbü kpī ne, ah baka wü e, de te wüh ngbü ereke gbü wü rü, anga gbü se, anga gara e, de te wü kpara ngbü ereke te nga fingangü ka wü, ne de. ³⁰ Baka ta te wü kpara wu ngü ka Me nda-wü mbi mbi la de ne, Me to kuru te ewü kpah de. Amba enatikine Me ngbü eyi emala ngü fü wü kpara te nga wü sü füh kotö ne 'buru, teka de wüh fü maguma wü, ace siti gele ka-wü, adu ale ngü ka-ni, Me, de maguma wü biringbö. ³¹ Angü, ah fe sīkpī eyi biringbö, te engu ena akolo ngü ka wü kpara füh kotö ne 'buru mbi mbi mbi, ato kuru te ewü teka *siti ngü ka-ewü. Ah ce ngü la eyi esaka gara kpara ka-ye, ta te engu fe gügü, teka tima la. Angü Me sere ngü kaka ta eyi, gbü jia wü kpara 'buru, gü ba, kpara te ni fe engu, ah dene. Angü ta te wü kpara mörö engu ne, Me du zükü engu gbü kpi la."

³² Te mere bi wü kpara la je ngü la gömō

Pawülü, gü ba, Me zükü gara kpara eyi gbü kpi ne, fü gara ewü akpo angbü emü engu. Fü wü gara angbü emala nda-wü, gü ba, “Ani ena adu aje si-ngü, teka ngü ka züzükü gbü kpi la, mbi mbi mbi gömö ye kpah toto, gbü gara sīkpī.”

³³ Te di bala, fü Pawülü ayia ace ewü sela, anü sü ka-ye. ³⁴ Amba wü gara kpara ta ngbürü ladü, te ewü le ngü ka Yesu la gömö Pawülü. Esüka wü kpara la, gara de Diyoniyo, mere kpara ka kötī la, be kpah te gara würüse de iri ye Damariya.

18

Dene ngü ta te mere te-ye agbü Korinito

¹ Fütanga ngü la, fü Pawülü ayia ace Atenayī, teka anü agbü gara kötī de iri ye Korinito.* ² Fü engu ayia amaka gara enga *Yisarayeke kpala, de iri ye Akuwila.† Te enga gina, Akuwila ngbü ta engbü agbü *Rüma. Amba teka riri de ta te mere miri ka wü Rüma de iri ye Kalodiyo to, gü ba, wü di enga Yisarayeke yia gbü Rüma 'buru asidi ne, fü Akuwila ayia ace Rüma, ake wara ye, de iri ye Pirsila ne, ago ka-wü agbü Korinito. ³ Fü Pawülü anü amaka wü Akuwila agbü Korinito kpala. Fü ah ayia angbü ka-ye kpaka ewü, angbü etükü e de ewü, teka amaka jiasē, adi ezü e di, angü tima kaka ta kpah matükü wü e‡ gbü konü baka nda-ewü la. ⁴ Amba gbü wü *sīkpī ka Me

* **18:1** 18:1 Atenayī bete Korinito 'basu mini 'buru wü kötī gbü tö ka wü Giriki. † **18:2** 18:2 Wüh bī ta Akuwila engu gbü gara tö de iri ye Potiyü. ‡ **18:3** 18:3 E ka-ewü te ewü ngbü etükü gbü konü ne, ah ka-ye de gugu.

'buru, fü Pawülü angbü enü kpa *esambü ka bitite ka wü di engä Yisarayeले, teka adi emala ngü ka Yesu fü ewü, de wü *ganzi kpara kpah mini, teka de wüh to maguma wü fü Yesu.

⁵ Sidi nga ngü la, fü wü Sila ake Timoteyo ayia agbü Makedoniya, akoro kpaka Pawülü de letangü fefe. § Teka ngü la, fü Pawülü adu ace tima ka matükü e gbü konü ne, adu angbü tüne bü emala ngü ka Yesu fü wü kpara te nga wü sikipi 'buru, da esere fü wü di engä Yisarayeले, gü ba, “Yesu de *Kurisito te Me tima engu füh kotö ne, teka aküwa ani.” ⁶ Amba wü di engä Yisarayeले le ngü la nda-wü ta de. Wüh ngbü ga yiki fefe teka ngü la. Fü ewü angbü emala wü siti ngü fefe, da esoko engu. Teka ngü la, fü engu abunda zu-tö gbü bongo ka-ye, teka asere fü ewü, gü ba, Me le ngü ka-ewü la de. Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, “Te wü ce kaje ka *küküwa eyi la, ah de ngü ka-wü, ah de ngü kani nda de. Amba Me ena ato kuru fü wü ato. Angü ni mala ngü la eyi fü wü. Baka te wü le ngü la de ne, akpo enatikine, anü kpa engagira nü, ni ena anü amala ngü la fü wü ganzi kpara.”

⁷ Fü Pawülü ace ewü, ayia ago ka-ye, angbü agba gara ganzi kpara, de iri ye Tito Yüsito. Engu ta kpara te le ngü ka Me. Gba ka ta gbmari ede *kambü ka bitite ka wü di engä Yisarayeले la.

⁸ Fü gara engä Yisarayeले, mere kpara ka kambü ka bitite la, de iri ye Kürisipü ne, ayia ale ngü ka Miri Yesu, de wü kpara gba ye 'buru. Te di bala, fü mere bi wü gara kpara ka Korinito ayia

§ 18:5 18:5 Mü ena amaka ngü la gü buku ka Filipoyi 4:14-16.

aje ngü ka Yesu gömö Pawülü. Fü ewü ayia ato maguma wü fü Yesu. Tekä ngü la, fü ewü ayia ato *babatiza fü ewü.

⁹ Gbü gara biti, fü Miri Yesu ayia asere te-ye fü Pawülü gbü roto, amala ngü fefe, gü ba, “Mü kpe cürü de. Mü di fi bü emala ngü ka-ra fü wü kpara. Mü mere e ace de. ¹⁰ Angü ma ena angbü eto wazi fü mü, da ele ta-ngü te mü. Kpara biringbö te ena amofö mü, ato cinga te mü, nda ma. Angü wü kpara ka-ra, te wüh ena ato maguma wü fere gbü Korinito sene, wüh fa sü.”

¹¹ Tekä ngü la, fü Pawülü ayia angbü agbü Korinito kpala re biringbö de tü ye, da erü wü kpara de ngü ka Yesu.

¹² Fütanga ngü la, fü wü di engä Yisaraye, te ewü le ngü ka Yesu de ne, ayia abiti te-wü, azoro Pawülü, anü di engagira Miri Galiyo, te mere miri ka wü *Rüma o engu me-ye, de ah di eceka kpü sidi nga tö ka wü *Giriki 'buru. ¹³ Fü ewü angbü eto moto te Pawülü engagira Miri Galiyo, gü ba, “Komoko ne ngbü erü wü kpara, de wüh di emere ngü ka Me, te wü gara kaje, te riri ka gele ka-ani le de.”

¹⁴ Fü Pawülü ayia arü tikpi ta de ni lügü ngü, fü Galiyo ayia akolo ngü gögömö na, gü ba, “De-yi, wü di engä Yisaraye, yi je la ngü te ma ele amala fü yi ne. Te yi ena akoro ta de komoko ne engagira ra sene, teka siti ngü te engu mere la, de bane ma ti eyi aje ri yi. ¹⁵ Amba ngü ne, ah teka ngü ka iri wü me, bete gele ka-yi, ka wü di engä Yisaraye. Te di bala ne, ah le de yi reke ngü ka-yi la me-yi esüka yi. Nda-ra, ma le ari

gbü wü ngü de bala nda-ra de.” 16 Fü ah ayia aliki ewü sela asidi.

17 Tekä ngü la, fü wü kpara ka Korinito ayia azinga eküte wü di engä Yisarayelee. Fü ewü ati te Sosotene te di de mere kpara ka kambü ka bitite ka wü di engä Yisarayelee ne, ami engu ciki engagira Galiyo sela. Fü Galiyo ayia afü tarinzö ye fü ewü. Ah fi nga ngü ka-ewü, te ewü ngbü emi Sosotene di, la kpah de.

18 Fü Pawülü adu angbü gbü Korinito sela, de wü *kpara ka Yesu, teka mere bi sikpi. Gbü gara sikpi, fü Pawülü ayia ato mandi fü ewü, teka adu agba ye, agbü Atiyokiya, te di gbü tö ka Siriya.

Ngü ka dudu ka Pawülü agbü Atiyokiya

Fü Pawülü ayia gbü Korinito sela, de wü Pirišila ake Akuwila, anü akoro agbü Kekureya, teka agiri *zabu, te ena aza ani, anü di agbü tö ka Siriya. Te wüh di la agbü Kekureya kpala ne, fü Pawülü ayia adürü su-nzö ye, angü ah kina ta kina fü Me,* gü ba, ni ena anü ato la'bi fü Me agbü Yerüsalema. Fü ewü amaka zabu sela, ayia anü di, zalü akoro agbü Efeso.

19-21 Te wü Pawülü koro tete agbü Efeso, fü engu ayia ari kpa *esambü ka bitite ka wü Yisarayelee de kpala. Fü ah akpo da emala ngü ka Yesu fü wü kpara kpala. Fü wü kpara la ayia ayi-tata, teka de engu ngbü mba kpaka ani sela, teka bi sikpi. Amba Pawülü le bala de, angü fingangü kaka gü ba, ah le de ni koro agbü

* **18:18** 18:18 Gbü gele ka wü Yisarayelee, te mü kina kina, gü ba, ni ena ato la'bi fü Me la, mü ena adürü su-nzö mü asidi.

Yerüsalema feke, teka areke ngü ka kina ka-ni la. Fū ah ayia ato mandī fū ewü, gü ba, “Te Me le la, ni ena adu akoro kpaka wü sidi.” Fū Pawülü ayia amaka gara zabu sela, anü sü di agbü Sīriya. Fū wü Pīrisīla ake Akuwila ayia angbü nda-wü ciki gbü Efeso sela.

²² Fū Pawülü ayia anü akoro agbü Kayīsariya. Fū engu ayia akō gbü zabu sela, teka anü ato mandī fū wü kpapa ka Yesu agbü Yerüsalema. Fū ah adu ayia sela, anü sü agba ye, agbü Atiyokiya.

²³ Sidi nga ngü la mba cükü'daye, fū ah adu ayia kpah gbü Atiyokiya sela, teka anü andoro gbü tō ka Galatiya bete nda Firigiya. Fū ah angbü erī wü kpapa ka Yesu, da eto wazi fū ewü gbü wü sü la 'buru.

Dene ngü ka Apolo agbü Efeso

²⁴ Gbü wü sīkpī la, fū gara engu Yisaraye de iri ye Apolo ayia akoro agbü Efeso. Wüh bi engu ta agbü Alekezandariya. Engu ta de kpapa te wu da ero mö ereke areke. Kpah bala, engu wu ngü gbü *Ngari Me reke kpah areke. ²⁵ Ah wu ngü ka Yesu kpah kpo. Fū ah angbü erī wü kpapa de ngü ka Yesu la ereke kpah areke. Amba ah wu ngü ka *Nzila Wazi Me mbi mbi de. Ngü ka *babatiza te engu wu, ka-ye bü mene babatiza, ta te *Yüwane ngbü eto fū wü kpapa ne.

²⁶ Gbü gara sīkpī, Apolo ngbü kpah emala ngari Me fū wü kpapa, gbü *kambü ka biti-te agbü Efeso kpala. Fū wü Pīrisīla ake Akuwila ayia aje ngü kaka-na la. Fū ewü ayia aza engu,

anü di kpa gba wü, teka amala ngü ka Yesu fefe na tîne mbi mbi mbi.

²⁷ Fütanga ngü la, fü Apolo ale de ni nü agbü tö ka wü *Giriki, amala ngü ka Yesu kpala. Fü wü kpara ka Yesu de gbü Efeso la ayia ale ta-ngü tete gbü ngü la. Fü ewü ayia aba köcökpa, ato fü wü kpara ka Yesu de agbü tö ka wü Giriki la, de wüh za engu gbü mürü, baka zu kpara ka Miri Yesu.

Fü Apolo ayia anü sü agbü Korinito, te di gbü tö ka wü Giriki. Te engu koro agbü Korinito kpala, fü ah akpo da eto wazi fü wü kpara, de te ewü to maguma wü eyi fü Yesu, teka *züka maguma ka Me ne. ²⁸ Fü wü Apolo angbü da ega yiki de wü di enga Yisarayele de kpala, esüka bi wü kpara. Fü ah angbü eza ngü gömö ewü 'buru ka, de kpeke wü ngü te engu ngbü emala, gü ba, “Fanü fanü, Yesu de *Kurisito te Me tima engu füh kotö ne, teka aküwa wü kpara 'buru.”

19

Dene ngü ka Pawülü agbü Efeso

¹ Te Apolo ngbü eto ngari Me tete agbü Korinito ne, dela o Pawülü ngbü nda-ye la fi bü da endoro gbü tö ka Galatiya bete Firigiya. Fü ah ayia kpala, anü akoro agbü Efeso, amaka wü gara kpara ka Me kpala. ² Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, “Ta te wü fü maguma wü tete ne, wü maka *Nzila Wazi Me eyi?” Fü ewü alügü ngü, gü ba, “A'a, ani je nga ngü ka Nzila Wazi Me nda-ani la de.” ³ Fü Pawülü ayi-ta ewü, gü ba, “Te di bala, wü za *babatiza, neh baye baye?” Fü ewü alügü ngü fefe, gü ba, “Wüh to babatiza fü

ani baka nda *Yüwane tane.” ⁴ Fü Pawülü ayia amala ngü fü ewü, gü ba, “Yüwane ngbü ta eto babatiza fü wü kpara teka asere, gü ba, wüh fü maguma wü eyi. Yüwane mala kpah fü wü di engä *Yisarayeले, gü ba, ‘Ah le de wüh le ngü ka kpara, de te Me ena atima engu sidi nga ni ne.’ Kpara engu la, ah de Yesu.”

⁵ Te wü kpara la je ngü de te Pawülü mala la, fü ewü adu ato babatiza fü ewü te iri Miri Yesu. ⁶ Fü Pawülü ayia ao kpa ye gbü nzö ewü. Fü Nzila Wazi Me akoro ari emaguma ewü, ato wazi fü ewü. Fü ewü akpo da ero mö gbü wü ganzi mö, te wüh je ngü gbügbü na de, da emala ngari Me baka wü *mürü dofo. ⁷ Wü kpara la, wüh baka wü komoko nzüka de füh ye 'basu.

⁸ Fütanga ngü la, fü Pawülü akpo da eri kpa *esambü ka biti-te ka wü di engä Yisarayeले, angbü eri wü kpara de ngü ka Yesu kpekpeke, gü ba, “Yesu de Miri te Me tima engu teka aküwa ani.” Ah ngbü mere ngü la bala teka fe bata, fü gara wü di engä *Yisarayeले la adu ale ngü ka Yesu, te engu ngbü emala fü ewü la. ⁹ Amba gara wü di engä Yisarayeले la, nzö ewü ka-ye kpekpeke, wüh le ngü ka Yesu la nda-wü de. Fü ewü angbü emala bi wü siti ngü teka ngü ka Yesu la, gbü jia wü bu wü. Tekä ngü la, fü wü Pawülü ayia de wü kpara, te ewü le ngü ka Yesu la, ace *kambü ka biti-te ka wü di engä Yisarayeले la. Fü ewü akpo angbü ebite te-wü agba gara komoko de iri ye Türanü. Fü Pawülü angbü eri ewü de ngü ka Yesu kpala te nga sikpi 'buru, kpah de wü *ganzi kpara, te ewü le adi eje ngü la gögömö na ne. ¹⁰ Ah ngbü mere ngü

la sela bala teka re 'basu. Tekä ngü la, fü bi wü kpara, te ewü ngbü gbü tö ka Asiya, wü di engä *Yisarayeले de wü di engä *Giriki ne, ayia aje ngü ka Yesu gömö Pawülü areke areke.

Dene wazi ka Me te Pawülü mere kpeke ngü di agbü Efeso

¹¹ Gbü wü sikipi la, Me ngbü to ta wazi fü Pawülü fa sü, fü ah angbü emere wü kpeke ngü. Fü komö wü kpara angbü egu kaka-na 'buru agu. ¹² Wü gara ne, te wüh za bü mba bongo* ka Pawülü, nü di, to fü wü mürü keke la, fü wü keke ka-ewü la angbü enza. Anga te ah di de *siti wü di engä me, te ewü ngbü emere ewü me-wü la, fü ewü angbü kpah ece wü kpara, teka wazi ka Me gbü bongo la.

¹³⁻¹⁴ Wü gara wü di engä *Yisarayeले ta ladü lörözi. Wüh ta 'buru wü di gara *mürü gele ka wü Yisarayeले, de iri ye Sekeva. Fü ewü angbü endoro gbü nga nzö sü la, da emala fü wü kpara, gü ba, ani ti eyi aliki siti wü di engä me guvu wü kpara. Te wüh je nga ngü de te Pawülü ngbü emere ne, fü ewü afi, gü ba, ani ena akpo kpah adi eliki wü di engä me de iri Miri Yesu, baka nda Pawülü. Fü ewü ayia amala ngü fü gara wü di engä me, gü ba, “Ani emala fü wü de iri Miri Yesu, te Pawülü ngbü emala ngü kaka ne, de wü koro guvu kpara ne asidi.” ¹⁵ Fü wü di engä me la alügü ngü fü ewü, gü ba, “Ani wu ngü ka Yesu kpo. Ani wu ngü ka Pawülü kpah kpo. Amba de-wü, wü nda-wü neh wü da?” ¹⁶ Fü

* **19:12** 19:12 Bongo ka Pawülü la, ah de bongo te engu ngbü ei te nzö ye, angä etadu ye da emere tima di ne.

komoko ta te wü di enga me ngbü emere engu ne, ayia atı te ewü, amimiki ewü, agbogbofo ewü 'duwa ba-neh-ene-la. Fü ah asösörö bongo eküte ewü 'buru anza ka. Fü ewü ayia akpe aküwa esasaka sela tıne 'buru ngirımu, de wü ka eküte wü. ¹⁷ Fü wü di enga Yısarayeleye, de wü di enga *Giriki, ta te ewü ngbü engbü agbü Efeso ne, ayia aje ngü la. Fü cürü ayia amere ewü. Fü ewü akpo da ecu ngü ka Miri Yesu afa tıne cu sü.

¹⁸ Fütanga ngü la, fü mere bi wü kpara, te ewü le ngü ka Yesu, ayia akoro, akpo da emala nga *siti ngü ka-wü, ta te wüh ngbü emere, gü ba, ani le eyi ace wü siti ngü la. ¹⁹ Mere bi ewü ta wü mürü rü, de wü mürü kuwa. Fü ewü aza wü rü ka-wü, kpah de wü buku† ka talara ngü ka-wü la, akoro di, acuru gbü jia wü kpara 'buru. Se-ngba wü buku de te wüh curu la fa ta sü.‡

²⁰ Dela wü kpeke ngü te Me mere agbü Efeso. Fü ngü ka Me angbü ega, da ebaya. Teka ngü la, fü mere bi wü kpara ayia ato maguma wü fü Yesu. Fü ngü la angbü kpah eto wazi fü wü *kpara ka Yesu, fü ewü angbü erü kpekpeke.

²¹ Fütanga wü ngü la, fü *Nzıla Wazi Me ayia amala ngü emaguma Pawülü, de engu nü ndoro agbü tö ka Makedoniya bete nda *Giriki, de ah nü sü kpah agbü Yerüsalema. Te di bala, fü Pawülü adu afi, gü ba, “Te ni nü eyi agbü Yerüsalema la, ah le de ni nü sü agbü *Rüma.”§

† **19:19** 19:19 Wü buku la, wüh ba wü si-ngü de riri ka gele ka wü gara rü gbügbü na, kpah de wü ngü te mü ena asama rü la di. ‡ **19:19** 19:19 Ah baka jiase kutu teke 'basu nzükpa (50,000).

§ **19:21** 19:21 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Rüma 15:22-32.

²² Te di bala, fü ah ayia atima wü Timoteyo ake Ereseto, te ewü di de wü kpara, te ewü ngbü ele ta-ngü tete gbü tima ka Me ne, de wüh nü agbü Makedoniya. Fü engu ayia angbü nda-ye la mba takü gbü Efeso sela, gbü tö ka Asiya.

Dene ngü te Demetiriyo mere agbü Efeso

²³ Fütanga ngü la, fü wü kpara ka Efeso ayia akpo aso mere ngü, da eba rere de gü, teka ngü ka Yesu. ²⁴ Angü gara mürü boro ta ladü de iri ye Demetiriyo. Engu ngbü ta emi wü kuru e gbü se, gü ba, ah de kuru me ka-ani, te di de me würüse, de iri ye Aritemisi. Wüh ngbü ta emaka mere bi jiase gbü tima ka-wü la, de wü bu ye. ²⁵ Gbü gara sikipi, fü Demetiriyo ayia ai wü *mürü tima ka-ye abiti, kpah de wü gara wü bu ye, te ewü ngbü emere tima la de ewü ne 'buru. Fü ah amala ngü fü ewü, gü ba, "De-wü deyï, wü wu 'buru kpo, gü ba, ani ngbü emaka jiase ka-ani, gbü wü kuru me Aritemisi, de te ani ngbü emi ne. ²⁶ Titine, wü je ngü, de te komoko de iri ye Pawülü, ngbü emala ne eyi. Engu gü ba, wü kuru e, de te ani ngbü ereke de kpa ani ne, ah de wü e, de te wü kpara ena angbü egbo nganga na, ne de. Te di bala, ah fiti mere bi wü kpara eyi de ngü ka-ye la. Angü ngü la wü eyi gbü Efeso sene, kpah gbü nga nzö sü ka Asiya ne 'buru. ²⁷ Teka ngü la, e-wu neh da, wü kpara ena aceka wü kuru e, de te ani ngbü emere ne, ba töndö e, fü ewü adu ace da ese. Wü gara ne, wüh ena adu akpa ngü mere kambü ka me Aritemisi ka-ani de sene ne, gü ba, ah ka-ye kükürü e. Amba ah le de wü kpara ka Asiya,

de wü kpara gbü gara tö 'buru, di ecu ngü me ka-ani, Aritemisi la!"

²⁸ Te wü kpara la je ngü la bala, fü maguma ewü ayia anzu. Fü ewü akpo da eba rere, gü ba, "Me ka-ani, Aritemisi ne, ka-ye kpekpeke fa wü gara me 'buru!" ²⁹ Fü wü kpara gbü köti la aci 'buru, azinga, da eba rere de gü. Fü ewü ayia azoro wü Gayü ake Arisitarekü, te ewü di de wü kpara ka Makedoniya, te ewü ngbü endoro de wü Pawülü ne. Fü ewü azoro ewü gö! angbü egbeke ewü de woro, enü di agbü mere sü ka biti-te ka-wü.

³⁰ Te Pawülü je ngü la tete, fü engu ale ta de ni nü, ni mala ngü fü bi wü kpara, de te ewü biti te-wü la. Amba wü gara kpara ka Yesu du tiri engu ta me-wü. ³¹ Kpah bala, wü gara cögbörö kpara ka köti la, ta te ewü di de wü awuba ye Pawülü ne, ayia atima ngü fefe, gü ba, engu nü kpala de. Teka ngü la, Pawülü du nü ta de.

³² Fü wü kpara la alala fi bü te rere ka-wü la, gbü sü ka biti-te kpala. Fü ewü angbü emala wü ngü gömö wü 'buru kpikpi ye kpikpi ye. Teka ngü la, wü kpara ti awu si-ngü la mbi mbi de, anga wüh biti te-wü sela neh teka ne ya? Angü wüh ngbü 'buru bü da eba rere, da emala wü ngü faaa! ³³ Te di bala, fü cürü ayia arı te wü di engu *Yisaraye. Fü ewü ayia afe gara kpara de iri ye Alekezanda, de ah nü, ah rü engagira mere bi wü kpara la, de ah mala ngü ka-ani fü wü kpara la. Gbü ngü la, fü Alekezanda ayia arü tikpi, amere kpa ye fü wü kpara la, de wüh nga anga, teka de ni mala ngü fü ewü mbi mbi mbi. ³⁴ Amba baka te wü kpara la wu

'buru kpo, ga, engu kpah de engu Yisaraye, te le ngü ka Aritemisi de ne, fü ewü akpo da eba rere, da emala ngü, gü ba, “Me ka-ani, Aritemisi ne, ka-ye kpekpeke fa wü gara me 'buru!” Fü ewü angbü eba rere, da emala ngü la bala teka lö-ra 'basu.

³⁵ Fü mere kpapa ka Efeso la ayia akoro amala ngü fü ewü kpekpeke, de wüh nga anga. Te wüh nga tete, engu gü ba, “De-yi, wü kpapa ka Efeso, kpapa ka kpapa wu kpo, gü ba, mere kambü te wü kpapa ngbü egbo nga Aritemisi gbügbü ne ladü gba nih, gbü Efeso sene. Yi wu kpah kpo, gü ba, da ka me, Aritemisi, ta te ti kü agbü kpi ne, ah kpah bü ladü esüka nih sene. ³⁶ Angü gara kpapa te ena aga yiki gbü ngü la nda ma! Te di bala, ah le de yi nga anga tiii. Yi mere e adi emere wü ngü bü 'daaa bala ne de. ³⁷ Teka ngü ka wü komoko de 'basu ne, wüh zi e esambü ka me ka-nih de. Wüh fala me ka-nih, Aritemisi ne, kpah de. Yi zoro ewü koro di sene, neh teka ne? ³⁸ Te di bala, te wü kpapa la mere siti ngü fü wü Demetiriyo, de wü bu ye la, ah le de wüh koro de ngü ka-wü la engagira miri, gbü sikpi, te engu o, teka adi ekolo ngü gbügbü na ne, de wüh sere ngü la fefe te züka kaje. ³⁹ Anga te yi le amere gara ngü teka ngü ne la, ah le de nih i wü kpapa ka koti ne 'buru, de wüh biti te-wü teka aje si-ngü la mbi mbi mbi, fü ewü akolo ngü gbügbü na. ⁴⁰ Amba ngü de te yi zinga di enatikine ne, ma le ngü la nda-ra de! E-wu neh da, gara kpapa ena anü amala nga ngü la fü mere miri ka wü *Rüma, te ngbü gbü nzö nih ne. Si-ngü de te yi ngbü emere ne nda ma. Ah ka-ye

bü töndö ngü kükürü. Te wüh yi-ta nih la, ngü de te nih ena alügü mbi bane ne, ena adi kpah ma.”

⁴¹ Te mere kpara ka köti la mala ngü ka-ye nza tete, fü ah ayia amala ngü fü wü kpara la, de wüh baya sela asidi, go agba wü.

Dela ngü ta te mere te-ye agbü Efeso.

20

Dene ngü ka ndoro ka Pawülü agbü Makedoniya bete tö ka wü Giriki

¹ Fütanga ngü ka rere te mere te-ye agbü Efeso la, fü Pawülü ayia abiti wü *kpara ka Yesu de gbü Efeso la 'buru. Fü ah ari ewü de wüh i maguma wü, arü kpekpeke sidi nga ni, gbü tima ka Me. Fü ah agü mandi fü ewü, ayia ale kaje, anü sü agbü Makedoniya. ² Fü engu angbü endoro agbü Makedoniya, da eto wazi fü wü kpara ka Yesu kpala, kpah da eri ewü de mere bi wü ngü gbü *Ngari Me.

Fütanga ngü la, fü Pawülü ayia ace Makedoniya, anü akoro agbü tö ka wü *Giriki. ³ Fü ah angbü agbü tö ka wü Giriki kpala teka fe bata. Fütanga fe bata la, fü ah ale ta de ni guru sü de *zabu agbü Siriya de, 'duwa fü ah ayia aje nga gara wü di enga *Yisaraye kpara, gü ba, wüh ngbü efete engu te kaje la. Teka ngü la, fü ah ayia alügü nga ye, adu agbü Makedoniya, de lö ye.

⁴ Wü kpara ta te wüh ngbü egi nga Pawülü ne, ah de wü Süpatere ye Pira, te di de kpara ka Bereya, bete Arisitarekü ake Sekundu, te ewü di ka-wü wü kpara ka Tesalonika, bete Gayü

ake Timoteyo, wü kpara ka Derebe, be kpah te Tikiko ake Torofimü wü kpara ka Asiya. ⁵ Wü kpara la ti nda-wü engagira nü, anü aci nga a agbü Türüwa. ⁶ Amba nda-a ake Pawülü, a nü sü agbü Filipoyi. Fü a azü *Karama ka Pasika kpala. Fütanga sikipi ka Pasika la, fü a ayia ali gbü *zabu, anü, anü, teka sikipi 'buruve. Fü a anü akoro agbü Türüwa, amaka te-a de wü bu a kpala. Fü a angbü de ewü gbü Türüwa sela, teka sikipi lorozi.

Dene ngü te Pawülü mere agbü Türüwa

⁷ Ah te ekoro gbü *sikipi ka Me, etamurago, fü a abiti te-a de wü *kpara ka Yesu agbü Türüwa kpala, teka azü zü-e ka Me. Fü Pawülü ayia akpo emala ngari Me fü a. Fü ah aro mö fü a baaala, zalü akoro etü biti. Ah mere ngü la bala, angü ah ngbü efi, gü ba, ni ena ayia gügü kpurutokokpi, anü sü ka-ni. ⁸ Kambü ta te a biti te-a gbügbü ne, ah ngbü ga fuh kiri ye kpa tikpi. Wüh siya ta mere bi lamba kpa esambü la, teka de ah lofo sü. ⁹ Gara jaji komoko ta ladü kpala, de iri ye Yutiko. Ah ngbü ede görö ka kambü kpa tikpi la. Pawülü, mü ce mö nda-mü fi de. Fü ra ayia azoro jia mbarase la, fü mü ayia kpa gbü eabata kambü kpa tikpi la, ati gbiii! kpa kötö. Wüh te enü, ae engu tikpi ne de, gbülüküsü! Mbarase la kpi eyi!

¹⁰ Te Pawülü wu bala, fü ah ayia akö kpa kötö kpala, anü ara abuka fuh kö mbarase la, afaka engu, amala ngü fü wü kpara, gü ba, “Baye? Yi eku gba teka ne? Yi kpe cürü de. Mbarase ne kpi nda de!”

11 Fū Pawülü alī, alügü nga ye, adu kpah kpa esambü, aza ambata akukuru, fū ewü azü de wü kpara la. Fū Pawülü adu angbü kpah eto ngari Me fū wü kpara la, zalü koro di emözekpī. Kpurutokokpī la, fū engu ayia sela, anü sü ka-ye.

12 Fū ewü ayia aza jaji komoko, te Pawülü zükü engu gbü kpi ne, adu di kpa ekötī. Angü ah zükü gbü kpi eyi fanü fanü. Fū ngü la ato mere wazi fū wü kpara ka Yesu la 'buru.

Dene ngü ka nünü ka-a agbü Mileto

13 Fütanga ngü la, fū Pawülü amala ngü fū a, de a lī nda-a gbü *zabu, anü kpa engagira nü agbü Asosa. Angü de-ni, Pawülü, ni ena anü nda-ni de lö ni, amaka a kpala. 14 Te Pawülü nü maka a agbü Asosa, fū a aza engu gbü zabu, teka anü ara agbü Mitilene. 15 Kpurutokokpī la, fū a ayia gbü Mitilene de zabu, anü akoro agbü Kiyō, ara kpala. Fū kpī aseke, fū a ayia gbü Kiyō sela, anü akoro agbü Samose, ara kpala. Kpurutokokpī la, fū a adu ayia gbü Samose sela, anü akoro agbü Mileto. 16 Angü Pawülü gü ba, ni ena anü mbiimbi, teka fū ni akoro kere agbü Mileto. Ni le afü agbü Efeso de, angü kaje la ena aza mere bi sīkpī. Ni le anü bala, teka fū ni akoro agbü Yerüsalema kere, o mere sīkpī ka tari-e, de te wüh ngbü eī *Karama ka Petekosita ne, koro la de.

Dene adu ngü ka Pawülü fū wü kpara ka Yesu agbü Efeso

17 Te a nü koro tete agbü Mileto, fū Pawülü ayia atima ngü fū wü *kovo gbü tima ka Yesu

agbü Efeso, de wüh yia kere, akoro kpaka ni gbü Mileto sela.

¹⁸ Te wü kovo ka Efeso la koro tete kpaka a, fü Pawülü arü amala fü ewü, gü ba, “Wü di engä wüna, yi wu ngü ka-ra eyi kpo. Akpo gbü sïkpï te ma koro tete esüka yi, gbü tö ka Asiya sene, ¹⁹ ma ngbü emere tima ka Miri Yesu baka labi kaka. Ma o te-ra baka mere kpara nda-ra de. Ma ngbü ta de mere fïngangü emaguma ra, fü ra amaka kpah mere cïnga, teka ngü ka wü bu ra, wü di engä *Yisarayelee, te ewü le ngü ka Yesu de ne. Angü wüh ngbü fi bü da egiri mani teka amere siti ngü fere. ²⁰ Te di bala, yi wu kpah eyi, gü ba, ma kpe cürü wü ngü la nda-ra de. Ma ngbü fi bü da eri yi de ngari Me. Ma ngbü emere ngü la gbü jia wü kpara 'buru, kpah agba yi biri biri 'buru. Ma cere mba ngü biringbö te yi nda-ra de. ²¹ Ma ngbü emala ngü la mbölö fü wü di engä Yisarayelee, kpah fü wü *ganzi kpara, gü ba, ah le de wüh ce *siti ngü ka-wü, wüh du, wüh je ngü ka Me. De wüh to kpah maguma wü fü Miri ka-nih Yesu Kurisito.

²² Wü di engä wüna, dene ngü te ma ele asere fü yi enatikine. Ma ngbü enü agbü Yerüsalema dene, angü *Nzila Wazi Me mala ngü la fere meye. Amba ngü de te ena amere ra de kpala ne, ma wu nda-ra de. ²³ Ngü de te ma wu, ah dene. Gbü wü mene köti 'buru, de te ma ngbü ekoro gbügbü ne, Nzila Wazi Me ngbü emala fere, gü ba, te gara wüh ena angbü ei ra gbü ku, da eto mere cïnga te ra. ²⁴ Amba gbü jia ra, te ma ena akpi, ah ba mere ngü de. Angü, te ma ena amere tima, de te Miri Yesu to fere ne areke areke, zalü

akoro di gbü adu sïkpï ka-ra la, ngü ka kpi mere e de. Angü Yesu le de ma mala ngü ka-ni fü wü kpara 'buru, gü ba, Me ena aküwa ewü teka *züka maguma ye.

²⁵ Ma ngbü ta endoro esüka yi sene, da emala ngü ka Yesu, te Me tima engu Miri ka-nih ne. Amba titine, ma wu eyi, ga, yi ti adu awu ra tine de. ²⁶⁻²⁷ Ma sere kaje te Me ena aküwa wü kpara gbügbü, teka ngü ka Yesu ne, eyi 'buru fü yi. Ma cere mba ngü biringbö te yi nda-ra de. Teka ngü la, ma ngbü emala fü yi enatikine dene zu ngü. Te biri kpara esüka yi ce ngü ka Me, fü ah akpi gbü dürü ngü ka-ye la, ah de ngü kaka. Ah de ngü ka-ra nda tine de, angü ma sere ngü la eyi fü yi.

²⁸ Te di bala, yi ceka te-yi mbi. Yi ceka kpi kpah sidi nga wü bu yi, wü *kpara ka Yesu ne. Angü Nzila Wazi Me o yi eyi ba mere kpara gbü nzö ewü, ba wü kpara, te ewü eceka kpi sidi nga wü kambiliki. Angü Me se wü kpara la eyi cu de *ngüte Ye ye, Yesu Kurisito. ²⁹ Ma wu eyi, gü ba, sidi nga ra, gara siti wü kpara ena akoro kpaka yi, baka siti wü nü, agiri kaje teka asiti fingangü ka wü kpara ka Yesu, de siti riri. ³⁰ Kpah bala, gara wü kpara ena ayia cu esüka yi, adi efiti wü bu wü, de wüh ce ngü ka Yesu, du le siti riri ka-ani la. ³¹ Te di bala, yi ceka te-yi mbi, da efi nga ngü ta te ma ngbü eri yi di ne. Angü teka re bata, ma ngbü ta eri yi de ngari Me, cu de ngura, ra de biti mini, teka de yi lala gbü ngü ka Me de maguma yi biringbö.

³² Enatikine, ma ngbü ece ngü ka-yi esaka Me,

de ah ceka kpī sidi nga yi me-ye. Ma emala fū yi, gü ba, ah le de yi ngbü da eje ngü kaka, angü ah to ngü la fū yi de zūka maguma ye. Angü ngü ka Me la ena ato wazi fū yi, fū ah aküwa yi fī mere badi.

³³ Nda-ra, ma mere siti ngü fū yi 'buru 'dö de. Ma ngbü ta de gümü wü e ka-yi kpah de. Kpara biringbö esüka yi de jiase, anga bongo ka-ye, esaka ra nda ma. ³⁴ Yi wu eyi kpo, gü ba, ma ngbü ta emere tima cu de kpa ra dene, teka amaka wü e di fere, be kpah te wü kpara de te a ngbü endoro de ewü ne. ³⁵ Ma ngbü mere tima kpekpeke bala, teka asere fū yi mbölö, ga, ah le de yi mere tima kpekpeke kpah baka nda-ra, teka fū yi amaka wü e fū yi, kpah teka ale ta-ngü te wü mürü cinga di. Kpah bala, ah le de yi fī nga ri Miri ka-nih Yesu Kurisito, ta te mala fū nih, gü ba, 'Tadu ka kpara te eto e, fa nda mene kpara, te wüh ngbü eto e fefe na.' "

³⁶ Te Pawülü mala ngü la nza tete bala, fū ewü aci 'buru, abu nzökuta wü kötö, aku gba fū Me. ³⁷ Sidi nga ngü la, fū ewü ango 'buru de mere gba, da etiti eküte Pawülü, da efaka engu, teka ato adu mandī ka-wü fefe na. ³⁸ Ngü te to mere cinga fū ewü, ah de ngü ka Pawülü, te engu mala fū ewü, gü ba, "Wü ti adu awu ni tīne de ne."

Fū wü kpara ka Efeso la ayia agi nga Pawülü, zalü akoro di kpa era ngu. Fū a ali de wü Pawülü gbü *zabu anü sü agbü Yerüsalema.

21

Dene ngü ka nünü ka Pawülü agbü

Yerüsalema

¹ Baka te a ce wü kpara ka Efeso la tete, fü a ali gbü *zabu, anü akoro agbü Kose, ara kpala. Kpurutokokpī la, fü a ayia sela, anü akoro agbü Rode. Fü a ara sela. Fü kpī aseke, fü a ayia agbü Rode sela, anü akoro agbü Patara. ² Fü a ace zabu la kpala, amaka gara zabu, te ngbü enü agbü Tera.* Fü a ayia ali gbügbü, anü sü. ³ Fü a anü, anü, anü, akoro gbamari ede Kupuriyo. Fü a ace Kupuriyo gbü kamisü, ale kaje, anü agbü Sīriya. Fü a anü akoro agbü Tera, akö gbü zabu la kötö, angü wüh yia ekö wü e de gbügbü na la sela.

⁴ Fü a ara gbü Tera sela, teka sīkpī lorozi, angü a koro maka wü *kpara ka Yesu te ewü di kpah ladü sela. Fü *Nzīla Wazi Me amala ngü fü Pawülü gömö gara wü kpara la, gü ba, ah le de engu nü agbü Yerüsalema de, angü sīti ngü ena amere engu kpala. Amba Pawülü le ngü la bala nda de.

⁵ Fütanga sīkpī lorozi la, fü a ayia sela teka anü sü agbü Yerüsalema. Dela de, fü wü kpara ka Yesu la ayia akö te-wü 'buru, de wü wara wü, bete wü jaji, anü agī nga a kpa eküte ngu kpala. Te a nü koro de ewü kpala, fü a abu nzökuta a kötö, aku gba fü Me era ngu sela. ⁶ Te a gü mandī esüka a 'buru nza tete, fü a aye süka a de ewü, wüh te ego nda-wü kpa gba wü, fü a ali nda-a gbü *zabu, anü sü.

⁷ Fü a ayia gbü Tera sela, anü akoro agbü Potolemayī. Fü a anü ato mandī fü wü di enga

* **21:2** 21:2 Tera de mere köti gbü tö ka Fonisiya.

ni a, wü kpara ka Yesu, de sela ne. Fū a angbü de ewü teka sīkpī biringbö. ⁸ Te kpī seke tete, fū a ayia aza nü sela balaaa, zalü anü akoro agbü Kayisariya. Fū a anü ara agba *Filipo, te ngbü emala ngü ka Yesu fū wü kpara de kpala ne. Filipo engu ne, ta kpah biri kpara esüka wü kpara lorozi, ta te wüh fe ewü, teka ale ta-ngü te wü *mürü tima ka Yesu ne.† ⁹ Ah ta de wü di ye bala, 'buru wü jaji würüse, te Nzila Wazi Me ngbü emala ngü gömö ewü, baka wü *mürü dofo ta gügü ne. ¹⁰ Fū a angbü gbü Kayisariya sela, teka mere bi sīkpī.

Fütanga ngü la, fū gara mürü dofo ka Me, de iri ye Agobo, ayia agbü tö ka *Yudaya akoro sela. ¹¹ Fū ah anü akoro kpaka a, kpa gba Filipo kpala. Fū ah ayia aza kü ka Pawülü, te engu ngbü ei etadu ye ne. Fū ah ayia ai wü lö ye de wü kpa ye di, amala ngü, agü ba, “Dene ngü te Nzila Wazi Me ele asere fū wü. Kpara de te ni za ku de etatadu ne, wü di enga *Yisarayeale ena azoro engu agbü Yerüsalema, ai engu kpah bala, ato engu fū wü di enga *Rüma.”

¹² Te a je ngü la bala, fū sü asiti te a. Fū a ayia, de wü kpara ka Yesu de agbü Kayisariya ne 'buru, enda'ba te-a fū Pawülü, teka de ah mere e anü agbü Yerüsalema tīne de. ¹³ Fū Pawülü ayia alügü ngü fū a, gü ba, “Baye? Yi ngbü eku gba da eto cinga emaguma ra de bala teka ne? De-ra Pawülü, ma eyi nzo, teka azü cinga, teka ngü ka Yesu. Te wüh i ra gbü ku, anga te wüh le amörö ra amörö la, ma kpe cürü de!” ¹⁴ Fū a

† **21:8** 21:8 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka wü Mürü Tima ka Yesu 6:1-6.

ambü de Pawülü teka ngü la ma, fü Pawülü afa a, aza ngü gömö a ka. Fü a adu amala tîne bü fefe, gü ba, “Wayi, ngü de te Me ele amere fü ye, ah mere tîne emere.”

¹⁵ Fütanga ngü la, fü a ayia areke te-a, adu ace wü Filipo, teka anü sü agbü Yerüsalema. ¹⁶ Fü wü gara kpara ka Yesu gbü Kayisariya la ayia agi nga a, anü di agba gara komoko de iri ye Minasuna, kpara ka Kupuriyo, te to maguma ye fü Yesu ta gügü. Fü a anü ara kpala, angü gba ka kpa etungba, te kaje ka Yerüsalema.

Dene ngü ka Pawülü de wü kovo ka tima ka Yesu

agbü Yerüsalema

¹⁷ Te a nü koro agbü Yerüsalema, fü wü di engä ni a, wü *kpara ka Yesu de kpala ne, aza a de tadu afa sü.

¹⁸ Te kpi seke, fü a ayia de wü Pawülü anü agba *Yakobo, engä ni ye Yesu, angü engu de mere kpara gbü nzö wü *kovo gbü tima ka Yesu gbü Yerüsalema sela. Fü wü bu ye na abiti te-wü kpah 'buru kpala. ¹⁹ Fü Pawülü agü mandi fü ewü. Fü ah ayia akpo angbü emala nga wü ngü, de te Me ngbü emere fü ye, gbü tima ka-ye, ka Me, esüka wü *ganzi kpara ne 'buru.

²⁰ Te wü mere kpara la je ngü de gömö Pawülü ne, fü ewü angbü de tadu, da egbo nga iri Me. Fü ewü adu afu te-wü, amala ngü fü Pawülü, gü ba, “Wayi, engä ni ani, ye wu eyi, gü ba, mere bi wü di engä *Yisarayele to maguma wü eyi fü Yesu, gbü tö ka *Yudaya sene. Wüh ngbü eyi 'buru emere wü *Riri, ta te Me to fü ani esaka

*Müse ne, mbi mbi mbi, ereke areke. ²¹ Amba wü gara kpara ngbü esu wu eküte ye, gü ba, ye le *Riri ka Müse nda-ye de. Fü ye angbü eri wü di enga Yisarayeles, te ewü ngbü gbü tö ka wü ganzi kpara ne, gü ba, wüh ce da emere wü riri ka gele ka-ani la ace. Wüh mere e agü wü jaji ka-wü esa *basa kpah de. Fü ngü la angbü eke te ewü efa sü. ²² Titine, ani ena amere baye, te wü kpara la ena aje, gü ba, ye koro eyi sene la? ²³ Te di bala, ngü te ani ena amala fü ye titine, ah ele de ye mere bala, teka areke fingangü ka-ewü, fü ewü awu, gü ba, ye ce Riri ka Müse nda-ye de. Angü gara wü di enga Yisarayeles ladü sene bala, te ewü ngbü *e'bi te-wü, da eku gba fü Me. ²⁴ Titine, sikipi te wüh ena adürü nzö wü gbügbü ti eyi. Te di bala, ah le de ye nü de ewü kpa gbü *Mere Kambü ka Me, fü ye amere gele teka areke ngü ka-ye di. Fü ye ato jiasse me-ye, ase wü nü, te wüh ena awa fü Me, teka wü kpara bala la 'buru, bete ye, teka gele la. Fü wü adürü nzö wü tundu de ewü, teka ngü ka gele te wüh mere nza la. Te ye mere bala la, wü kpara 'buru ena awu, gü ba, ngü de te wüh ngbü emala eküte ye ne, ah ka-ye de wu, angü ye ngbü emere Riri ka Müse amere.

²⁵ Amba teka ngü ka wü ganzi kpara, de te ewü to maguma wü eyi fü Yesu ne, ani to ta riri eyi fü ewü gbü köcökpa gügü, gü ba, 'Wüh mere e amere gele ka wü me ka wü kundu wü de. Wüh mere e amere waza de. Wüh zü ngüte wü nü kpah de. Wü nü de te wüh emörö ewü, da efüfürü ngürü ewü ne, wüh mere e azü kpah de, angü ah de ngüte gbü ye.' Amba fanü fanü, mere bi wü gara riri ka gele ka-ani, wü di

enga Yisarayeले ne, wü ganzi kpara la ti ambü te-wü teka wü ngü la nda-wü de.”

Dela ngü te wü mere kpara ka Yesu agbü Yerüsalema mala fü Pawülü. Fü Pawülü ayia ale ngü la.

Dene ngü te mere Pawülü etambasü Mere Kambü ka Me

gbü Yerüsalema

²⁶ Kpurutokokpi la, fü Pawülü ayia de wü kpara bala la, anü kpa etambasü *Mere Kambü ka Me. Fü ewü akpo da emere gele teka areke ngü ka-wü tundu de ewü. Fü Pawülü anü asere ngü la fü wü *mürü gele, gü ba, gele la ena anza sidi nga sikipi lorozi. Angü gbü sikipi la, wüh ena akoro de wü nü, teka fü wü mürü gele awa, teka anza ngü ka gele la di.

²⁷ Te sikipi lorozi la yia enza tete, fü wü Pawülü ayia anü kpa etambasü Mere Kambü ka Me. Fü gara wü di enga *Yisarayeले, te ewü koro agbü Efeso,‡ ayia awu Pawülü kpa etambasü Mere Kambü ka Me kpala. Fü ngü la ake te ewü. Fü ewü akpo da eto ngü guvu wü bu wü. Fü ewü ayia aci 'buru ati te Pawülü, azoro engu, ²⁸ da eba rere, gü ba, “Akoo, wü di enga Yisarayeले! Yi go woro akine, ale ta-ngü te a! Komoko de te ngbü esiti iri nih, da esoko nih, wü di enga Yisarayeले, kpah da ekpa ngü *Riri ka Müse, bete Mere Kambü ka Me ka-nih ne, ah dene! Ah ngbü endondoro gbü wü nga nzö sü 'buru, da esiti nzö wü kpara de siti riri ka-ye la. Enatikine, ah koro

‡ **21:27** 21:27 Efeso de mere köti gbü tö ka Asiya.

kpah eyi sene! Ah za wü gara ganzi kpara, koro de ewü eyi etambasü Mere Kambü ka Me sene! Yi wu eyi, gbü ngü kaka de bala, ah ngbü ele asiti *nzila sü ka Me ka-nih dene!" ²⁹ Wüh mala ngü la bala, angü wüh wu Pawülü te ewü ngbü endoro ake Torofimü, te di de kpara ka Efeso ne, gbü mere kötī sela. Fū ewü afī nda-wü, gü ba, Pawülü za engu, rī di eyi kpa esambü ka Me. Fū ngü la ake te ewü afa sü. Amba ah ka-ye de wu! Pawülü mere ngü bala nda de.

³⁰ Fū rere ayia awü. Fū sü ayiki 'duwa ayiki. Fū wü kpara 'buru angbü ekpe enü gbü sü la. Fū ewü atī te Pawülü, azoro engu, agbeke kpa etanü, ani wü möngiti ka Mere Kambü ka Me la 'buru ani. ³¹ Fū wü kpara la akpo da emimiki Pawülü, teka de ani mörö engu amörö asidi.

Fū mere kpara ka marajümüya ka wü *Rüma ayia aje ngü la, gü ba, wü kpara ka Yerüsalema 'buru kpo eyi da emere gü. ³² Fū mere kpara la ayia bü 'duwa kere, aza wü marajümüya ka-ye, akpe de ewü agbü sü la. Te mere bi wü kpara la wu engu de wü marajümüya gbü nga ye, fū ewü ace da emi Pawülü.

³³ Fū mere kpara la akoro azoro Pawülü, amala ngü fū wü komoko ka-ye, de wüh i engu de wü nyari 'basu. Fū ah akpo da eyi-ta wü kpara la teka ngü ka Pawülü, gü ba, "Komoko ne neh da? Ah mere ne siti ngü ne?" ³⁴ Fū wü kpara la akpo da eba rere bü 'daaa. Gara ewü emala gara ngü. Gara ewü emala kpah gara ngü. Tekā ngü la, mere kpara la tī aje si-ngü la mbi mbi de. Fū ah adu amala ngü fū wü komoko ka-ye, de wüh za Pawülü, nü dī agbü sü ka wü marajümüya.

³⁵ Sü ka wü marajümüya la ka-ye ta kpa füh da. Te ewü nü koro de Pawülü te kaje, te wüh ngbü eli tete kpa tikpi kpala, fü mere bi wü kpara la adu azinga. Fü ewü akpo da egiri da wü, teka agbüürü Pawülü esaka wü marajümüya la de wazi, de ani mörö. Fü wü marajümüya ayia abi Pawülü esaka wü, angü wü kpara la ena amörö engu. ³⁶ Fü mere bi wü kpara la alala fi bü gbü nga ewü, da eba rere, gü ba, “Wüh mörö engu amörö! Wüh mörö engu amörö!”

Dene ngü te Pawülü mala engagira

wü kpara te ewü zoro engu ne

³⁷ Te wü marajümüya la za Pawülü, nü koro di kpa etikpi kpala, fü Pawülü amala ngü fü mere kpara ka wü marajümüya la, gü ba, “Ni le ta amala ngü fü ye.” Fü mere kpara la agüka, angü Pawülü mala ngü la gbü ngü *Giriki. Fü mere kpara la ayi-tata, gü ba, “Ye je ngü Giriki kpo? ³⁸ Ye neh da? Ye de engu *Ezepeto, ta te kpo de gü eküte ani, te kö bi siti wü kpara gbü nga ye kutu bala, (4,000) arı di agbü gü, ne de?”

³⁹ Pawülü, gü ba, “A'a, ah bala de. Ni ka-ni de engu Yisarayele. Wüh bi ni ta agbü Tarasu. § Ni ngbü eyi-ta ye, de ye le fü ni, fü ni amala mba engu ngü fü wü kpara, te ewü le amörö ni ne.”

⁴⁰ Fü mere kpara la ale de engu mala ngü la.

Dela de, Pawülü, fü mü ayia arü tikpi füh da la, amere kpa mü fü wü kpara de wüh nga anga. Fü wü kpara la ayia anga 'duwa ngbiii! Fü Pawülü

§ 21:39 21:39 Tarasu de mere köti agbü tö ka Silisiya.

ayia akpo da ero mö fü ewü gbü ngü *Ebere, te di de mö ka-ewü, ka wü di engä Yisarayeले ne.

22

¹ Pawülü gü ba, “Wü di engä wüna, yi je la ngü de te ma emala ne.” ² Te wü kpara la je, gü ba, Pawülü ngbü ero mö fü ani, gbü ngü *Ebere, te di de mö ka-ani, wü di engä Yisarayeले ne, fü ewü adu anga tîne 'duwa anga 'buru ngbiii, eda güje wü kpakaka. Fü Pawülü adu amala ngü fü ewü, gü ba, ³ “Ma zu de engä *Yisarayeले. Wüh bī ra ta agbü Tarasu,* amba ma ga cu gbü Yerüsalema sene. Kpeke e-gü-tamu-ngü, de iri ye Gamaliyele ne, gü tamu ngü ta fere cu me-ye. Ah ngbü ta egü tamu riri ka gele ka wü kundu nih fere. Gümü ngü ka Me fa ta te ra sü, kpah baka nda-yi, te yi ngbü emere de enatikine ne. ⁴ Teka ngü la, fü ra angbü eto cinga te wü kpara, de te wüh ngbü efa nga Miri Yesu ne, efa sü, baka te ma ena amörö ewü amörö. Ma ngbü ta ezozoro wü komoko de wü würose, te ewü le ngü ka Yesu ne, 'buru, egü agbü ku. ⁵ Mere kpara ka wü *mürü gele bete wü gara cögbörö *kovo ti eyi amala nga ra fü yi, gü ba, ngü la ka-ye fanü. Angü wüh to ta köcökpa esaka ra me-wü, teka fü ra anü di agbü Damaseke, azoro wü di engä Yisarayeले, de te ewü to maguma wü fü Yesu ne, adu de ewü gbü Yerüsalema sene, teka ato kuru te ewü.

⁶ Baka te ma nü koro gbmari ede Damaseke, etü ra, fü ra awu gara e, te yia ci gbü jia ra baka ülele ka mügbara la. ⁷ Te e la ci tete gbü jia ra,

* **22:3** 22:3 Tarasu de mere köti agbü tö ka Silisiya.

fü ra ayia atı gbuuu! kötö. Fü ra aje ri kpara, te ngbü emala ngü fere, gü ba, 'Sawula, Sawula, mü ngbü eto cinga te ra bala, neh teka ne?' ⁸ Te ma je ngü la, fü ra ayi-ta kpara la, gü ba, 'Mere kpara, mü de neh da?' Fü kpara la alügü ngü fere, gü ba, 'Ni de Yesu,† de te ma ngbü eto cinga tete na ne.' ⁹ Wü kpara de te a ngbü endoro de ewü ne, wu e de te ci ne eyi. Amba ri kpara de te ngbü ero mö fere ne, wüh je nda-wü de. ¹⁰ Fü ra ayi-ta ngü, gü ba, 'Mere kpara, ma ena amere baye?' Fü Miri Yesu amala ngü fere, gü ba, 'Ma yia eyia tikpi, ma nü agbü Damaseke, angü wü ngü de te ma ena amere ne, wüh ena asere fere 'buru kpala.'

¹¹ Tekä e de te ci gbü jia ra gbele gbele ne, ma du ceka kpı tıne de. Fü wü kpara, ta te a ngbü enü de ewü ne, azoro kpa ra, agbeke ra, anü de ra agbü Damaseke.

¹² Gara komoko ta ladü agbü Damaseke kpala, de irı ye Ananiya. Ah de kpara te le ngü ka Me, da eje wü riri kaka 'buru. Ah kpah de kpara, te wü di engä Yisarayele de kpala le ngü kaka fa sü. ¹³ Fü Ananiya akoro amaka ra, arü gbmari ede ra, amala ngü fere, gü ba, 'Sawula, engä wüna, jia mü ü te-ye eü.' Ah bü te emala ngü la enza de, bü 'duwa, fü jia ra aü te-ye, raaa! Fü ra awu engu. ¹⁴ Fü Ananiya adu amala kpah gara ngü fere, gü ba, 'Mere Me fe ra eyi. Te di bala, fü engu asere ngü, te engu le de ma mere ne. Ah fe ra kpah teka awu Miri Yesu, *E-küwa-nih, de jia ra, kpah teka eje riri na. ¹⁵ Kükürü de, angü ah le

† 22:8 22:8 Yesu ka-ye de kpara ka Nazareta.

de ma ngbü emala nga Yesu fü wü kpara 'buru, baka ngü de te ma wu cu de jia ra ne.' ¹⁶ Fü Ananiya adu amala tine fere, gü ba, 'Ma ngbü eci nga ne? Ah le de ma yia eyia kere, ma ku kpah gba fü Miri Yesu, de ah boro *siti ngü ka-ra. Fü ra aza *babatiza te iiri na.'

¹⁷⁻¹⁸ Fütanga ngü la, fü ra ayia adu akoro agbü Yerüsalema. Gbü gara sikipi, fü ra ayia anü kpa etambasü *Mere Kambü ka Me, teka aku gba fü Me. Fü Miri Yesu ayia asere te-ye fere, baka ngü gbü roto. Fü ah amala ngü fere, gü ba, 'Ma yia eyia gbü Yerüsalema sene kere asidi! Angü ngari ni, te ma ena angbü emala fü wü di enga Yisarayeale agbü Yerüsalema ne, wüh ti ale nda-wü de.' ¹⁹ Fü ra alügü ngü fefe, gü ba, 'Wayi, mere kpara, amba ah le ta de wüh le ngü te ma ngbü emala fü ewü ne, angü wüh wu eyi kpo, gü ba, ma ngbü ta ekspü wü kpara ka-mü, fü ra angbü endondoro *esambü ka biti-te, gbü wü nga nzö sü 'buru, da egiri wü kpara ta te ewü to maguma wü fü mü, Yesu, ne, da emiki ewü, egü agbü ku. ²⁰ Kpah bala, o wüh ngbü ta emörö züka kpara ka-mü, de iri ye Setefanü‡ ne, ma ta kpah ladü kpala. A ngbü ta emere ngü la de ewü, angü ta te wüh ngbü esötö engu de teme ne, wü kpara la gbi ta züka bongo ka-wü, ce o esaka ra, de ma ceka kpi fütanganga.' ²¹ Fü Miri Yesu amala ngü fere, gü ba, 'Ma yia eyia, angü ni ena atima ra agbü wü gara sü nengete, teka amala ngari ni fü wü *ganzi kpara.' "

‡ **22:20** 22:20 Mü ena amaka ngü ka kpi ka Setefanü gbü buku ka wü Mürü Tima ka Yesu ne 7:57-8:3.

22-23 Fü wü kpara la aje ngü de gömö Pawülü la, zalü te adu ngü de te engu nü, gü iri wü ganzi kpara. Fü ngü la asiti te ewü, angü wüh le ngü ka wü ganzi kpara nda-wü de. Fü ewü akpo esösörö bongo ka-wü, da ecö tö, ebu kpa tikpi, da eba rere, gü ba, “Ah le de wüh nza ngü ka komoko la anza! Wüh mörö engu amörö! Ah ti fü engu aküwa kpo fi de!”

Dene ngü ka Pawülü ake mere kpara

ka wü marajümüya ka wü Rüma

24 Te mere kpara ka wü marajümüya, te di gbü nzö ewü 'buru, wu, gü ba, maguma wü kpara la siti eyi eküte Pawülü fa sü ne, fü ah ayia ato riri fü wü marajümüya ka-ye, de wüh za Pawülü, nü di agbü 'baranga ka-wü. Te wüh ri tete kpala, fü ah adu amala fü ewü, de wüh süma Pawülü de juru, teka de ah mala si-ngü, de te wü kpara ngbü ebu komö wü tete na la, mbi mbi mbi.

25 Fü wü marajümüya ayia ai Pawülü, aza juru, de ani süma engu di. Fü Pawülü amala ngü fü gara kpara fütanga mere ewü la, gü ba, “Apa! Ah mere baye? Te ni di de kpara ka *Rüma, wü ena asüma ni, o wüh ye süka ngü ka-ni la de, teka ne? Riri ka-ani, wü Rüma mala bala?”

26 Te mere kpara la je ngü la bala, fü ah ayia anü amala ngü la fü mere kpara ka-ye, gü ba, “Ye ceka te-ye 'be! Angü komoko la ka-ye de engu Rüma!”

27 Te mere kpara la je ngü la bala, fü cürü ayia arı tete. Fü ah ayia anü ayi-ta Pawülü, gü ba, “Ye mala la zu ngü fü ni. Ye de engu Rüma fanü?” Fü Pawülü alügü ngü fefe, gü ba, “Wayi,

ni de engä Ruma fanü." ²⁸ Mere kpara ne gü ba, "De-ni bane, ni to mere bi jiasse teka afü te-ni, akoro engä Ruma." Fü Pawülü alügü ngü fefe, gü ba, "Amba nda-ni, wüh bī ni nda-wü kü engä Ruma."

²⁹ Baka te wü marajümiya, de te ewü le ta asüma Pawülü, je, gü ba, engu de engä Ruma ne, fü ewü ayia ace engu. Fü cürü arī kpah te mere kpara ka-ewü teka ngü la. Angü kpara te di de kpara ka Ruma, wüh tī ai engu gbü ku bü kükürü bala ne de.

Dene ngü ka Pawülü engagira wü mere kovo

³⁰ Te kpī seke tete, mere kpara ka wü marajümiya la ngbü fi bü egiri si-ngü ka Pawülü, te siti te wü di engä *Yisarayeles ne. Te di bala, fü engu atima ngü fü wü angbe cögbörö *kovo ka wü Yisarayeles, de wüh biti te-wü. Fü engu ayia aza Pawülü anü di engagira ewü.

23

¹ Te wüh za Pawülü, koro di engagira angbe cögbörö wü *kovo ka wü Yisarayeles tete, fü Pawülü ayia ae jia ye, angbü eceka wü kovo la kerrre. Fü ah adu amala ngü fü ewü, gü ba, "Wü di engä ni ni, ni wu eyi emagama ni, gü ba, ni ngbü emere tima ka Me de maguma ni biringbö." ² Fü ngü la ake te mere kovo, te di de mürü kpökpö ka wü Yisarayeles, de iri ye Ananiya ne. Fü engu ayia amala ngü fü wü kpara, te ewü di gbamari ede Pawülü ne, de wüh be gbügbüra. ³ Fü Pawülü amala ngü fefe, gü ba, "De-mü, mü de siti mürü mani! Ngü ma! Me ena amī mü me-ye! Mü gü ba, ani ngbü

eye süka ngü ka-ra tenga *Riri ka Me, fü mü adu amala ngü fü wü kpara ka-mü de wüh be ra? Riri ka Me mala bala?"

⁴ Ffü ewü amala ngü fü Pawülü, gü ba, "De-ye! Ye ngbü esoko mere kpara füh kpökpö ne, neh teka ne? Ye wu de, gü ba, Me o engu me-ye?"

⁵ Ffü Pawülü alügü ngü fü ewü, gü ba, "Wü di engu ni ni, ni dürü adürü. Wü ce siti ngü ka-ni. Angü ni wu ta de, gü ba, ah de mere kpara füh kpökpö. Angü fanü fanü, wüh ba ta gbü *Ngari Me, gü ba, 'Mü mere e afala mere kpara ka-mü de.' ""*

⁶ Ffü Pawülü ayia aceka wü kovo la, fü ah awu teke, ga, gara wü kpara de wü *Saduke, gara ewü de wü *Farusi. Ffü Pawülü ayia amala ngü de mere ri ye, gü ba, "Wü di engu ni ni, ni de Farusi. Wü wö ni kpah de wü Farusi. Si-ngü te wüh i ni engagira wü enatikine, ah ka-ye bü teka ngü te ni ngbü eo emaguma ni, gü ba, wü kpara te ewü kpi eyi akpi, ena adu kpah azükü ne."

⁷ Baka te Pawülü mala ngü la bala, fü mere yiki ayia akoro esüka wü Saduke de wü Farusi.

⁸ Kükürü de, angü wü Saduke fi nda-wü, gü ba, wü kövö ti azükü gbü kpi nda-wü de. Wüh ngbü kpah efi, gü ba, wü *malayika ka Me nda-wü ma. Kuru kpara kpah ma. Amba wü Farusi ngbü ele wü ngü la nda-wü 'buru ale. ⁹ Ffü ewü akpo angbü emala ngü esüka wü de rere. Ffü wü gara Farusi ayia arü tikpi, amala ngü de gü fü wü Saduke, gü ba, "Ani wu siti ngü ka Pawülü

* **23:5** 23:5 Mü ena amaka ngü la gbü buku ka Gogo ka wü Yisaraye 22:28.

nda-ani de. E-wu neh da, malayika sere ngü la fefe me-ye!” ¹⁰ Fü ngü la akoro baka gü esüka wü kpara la. Fü ewü akpo da egbegbeke Pawülü esüka wü.

Te mere kpara ka wü marajümiya ka wü *Rüma wu ngü la bala, fü cürü arı tete. Fü ah adu afi, gü ba, te ni ce Pawülü fi esüka ewü sela la, wü kpara la ena asösörö engu esüka wü jürü jürü. Teka ngü la, fü ah amala ngü fü wü marajümiya ka-ye, de wüh nü, wüh za Pawülü esaka wü kpara la sela de wazi asidi, anü di agbü 'baranga ka wü marajümiya.

¹¹ Gbü biti la, fü Miri Yesu akoro asere te-ye fü Pawülü, amala ngü fefe, gü ba, “Pawülü deyı, ye kpe cürü de, ye rü kpekpeke. Angü, ye mala ngü ka-ni fü wü kpara ka Yerüsalema eyi, amba ah le fü ye anü kpah agbü Rüma, amala ngü ka-ni fü wü kpara de kpala ne.”

Dene mani ka wü di engu Yisaraye teka amörö Pawülü

¹² Te kpı seke tete, fü wü gara wü di engu *Yisaraye ayia abiti te-wü, aro mö, agiri kaje de ani mörö Pawülü asidi. Fü ewü ayia akına te-wü, gü ba, “Ani ti azü e, anga anzö e, kpah de, zalü te ani ena amörö Pawülü.” ¹³ Wü kpara te ewü ngbü emere mani la, wüh nye wü kpara teke 'basu anye.

¹⁴ Te di bala, fü wü kpara la ayia anü kpaka mere kpara füh kpökpö, de wü angbe cögbörö wü kovo ka wü Yisaraye, amala ngü fü ewü, gü ba, “Ani kına te-ani eyi teka ngü ka Pawülü. Ani ti azü e de, zalü te ani ena amörö engu

feke. ¹⁵ Te di bala, ah le de wü mere mani bane. Wü tima ngü fü mere kpara ka wü marajümüya, de ah za Pawülü, du koro di engagira wü, teka fü wü agiri ngü kaka, aye süsüka mbi mbi mbi. Amba nda-ani, ani reke te-ani eyi 'buru nzo. Te wüh te ekoro de engu la, fü ani amörö engu ciki kpa te kaje kpala." Dela ngü te wü kpara la mala fü wü mere *kovo ka wü Yisarayeale, teka ngü ka Pawülü. Fü wü mere kpara la ayia ale.

¹⁶ Amba gara loko ye Pawülü ta ladü gbü sü la. Fü ah ayia aje ngü la gömö wü kpara. Fü mbarase la ayia akpe anü kpa gba wü marajümüya, amala ngü la fü Pawülü agbü ku kpala.

¹⁷ Te Pawülü je ngü la bala, fü ah ayia ai gara mere marajümüya te di sela ne, amala ngü fefe, gü ba, "Ah le de ye za jaji komoko ne, nü di kpaka mere kpara ka-wü, angü mba gara kpeke ngü ladü, te engu le amala fefe."

¹⁸ Fü marajümüya la aza mbarase la, anü di kpaka mere kpara ka-wü, amala ngü fefe, gü ba, "Kpara ka ku, de iri ye Pawülü ne, i ni kpaka ye. Fü ah amala fü ni, de ni za mbarase ne, koro di kpaka ye sene, angü mba gara kpeke ngü ladü, te engu le amala fü ye."

¹⁹ Fü mere kpara la ayia azoro kpa mbarase la. Fü ewü anü mba canza edere sü kpikpi wü. Fü ah amala ngü fefe, gü ba, "Ngü te ye le amala fü ni ne, ye mala emala." ²⁰ Fü mbarase la amala ngü fefe, gü ba, "Gara wü di enga Yisarayeale ngbü eyi emere mani kpala, gü ba, ani ena ayi-ta ye teka fü ye aza Pawülü egambi, adu akoro di engagira wü mere kpara, teka fü ewü agiri ngü

kaka, akolo mbi. ²¹ Amba ah le de ye mere e ale ngü ka-ewü la de, angü mere bi wü kpara baka teke 'basu, wo te-wü eyi te kaje, da eci nga Pawülü teka amörö. Wüh kina te-wü eyi, gü ba, 'Ani ti azü e anga anzö e de, zalü te ani ena amörö engu feke.' Wüh ngbü tine bü eci nga ngü kpaka ye." ²² Te mere kpara ka wü marajümiya la je ngü la bala, fü ah amala ngü fü jaji komoko la, gü ba, "Ye nü enü. Ye mere e angbe nga ngü, te ye mala fü ni ne, fü wü gara kpara tine de."

²³⁻²⁴ Bü 'duwa dela, fü mere kpara ka wü marajümiya la ayia ai wü mere marajümiya ka-ye 'basu, amala ngü fü ewü, gü ba, "Ah le de yi biti wü marajümiya ka-yi,† baka kama bala teke bata de füh ye nzükpa, teka agi nga Pawülü kpaka Miri Felikisi, agbü Kayisariya. Yi za gara nü de engu li fefeh, anü di. De yi yia sene gbü lö-ra menewa ka biti. Yi ceka 'be, angü wüh ena amere engu esiti."

²⁵ Fü mere kpara ka wü marajümiya la adu aba köcökpa fü Miri Felikisi, gü ba, ²⁶ "Wayi, mere kpara, Felikisi, de-ra Kalodiyo Lisiya, ma to mandi fü mü cu fa sü. ²⁷ Komoko, de iri ye Pawülü, te ma ngbü etima engu fü mü ne, wü di enga Yisarayeze zoro engu. Wüh le ta amörö engu amörö. Amba te ma je, gü ba, engu de kpara ka *Rüma ne, fü ra ayia de wü marajümiya ka-ra, anü aküwa engu esaka ewü. ²⁸ Baka ta te ma le awu si-ngü de te

† **23:23-24** 23:23-24 Mere kpara gü ba, ah le de wüh za marajümiya kama 'basu, de wü gara ewü te ewü ngbü ego woro füh wü nü, teke bata de füh ye nzükpa, be kpah te wü gara kpara te ewü wu da esö dü, kama 'basu.

wü Yisarayeले zoro engu teka amörö tete ne, fü ra aza engu akoro di engagira wü mere kpara ka-ewü. ²⁹ Fü ra adu awu, gü ba, si-ngü de te wüh zoro engu tete na ne, ah de ngü te tı fü ewü amörö engu, anga agü engu agbü ku tete ne, nda de. Ah ka-ye de gara kükürü ngü teka riri ka gele ka-ewü. ³⁰ Fütanga ngü la, fü ewü amala fere, gü ba, gara wü di enga Yisarayeले la ngbü egiri kaje teka amörö engu asidi. Teka ngü la, fü ra aza engu, atima fü mü dela. Fü ra amala kpah fü wü kpara te ewü ngbü eto ngbangbanga la, gü ba, ah le fü ewü anü de ngü kaka la engagira mü, teka fü mü akolo ngü la me-mü." Dela köcökpa te mere kpara ka wü marajümüya tima fü Miri Felikisi.

³¹ Fü wü marajümüya amere ngü la 'buru, baka te wüh mala fü ewü. Fü ewü aza Pawülü gbü biti la, anü di zalü akoro agbü Atipatirisi. ³² Te kpı seke tete, fü wü marajümüya de te ewü ngbü enü nda-wü de lö wü ne, ayia adu kpa sidi, ace bü mene ewü te ewü di füh nü ne, de wüh za Pawülü nü sü di kpaka miri. ³³ Te wüh nü koro agbü Kayisariya, fü wü marajümüya ato köcökpa la fü Miri Felikisi. Fü ewü ace Pawülü kpah esasaka kpala, ayia ka-wü ago agbü Yerüsalema.

³⁴ Fü Miri Felikisi ayia atanga köcökpa la, fü ah ayi-ta Pawülü, gü ba, "Sü ka-wü to kaye?" Pawülü gü ba, "Ni de kpara ka Silisiya." ³⁵ Fü miri adu amala ngü fefe, gü ba, "Ni ena adu aje ngü ka-ye, te wü kpara de te ewü to ngbanga ye ne koro eyi la." Fü ah adu amala ngü fü wü kpara ka-ye, de wüh o Pawülü agbü mere

kambü‡ te wüh ngbü ekolo ngü ka wü kpara gbügbü na ne.

24

Dene ngü ka Pawülü engagira Miri Felikisi

¹ Sidi nga sïkpï 'buruve, fü mere kpara füh kpökpö ka wü di engä *Yisarayeleye, de iri ye Ananiya ne, ayia de gara wü *kovo ka-ye, anü agbü Kayisariya. Wüh za kpah gara kpara de iri ye Teretulu, te wu da emala ngü mbi mbi mbi, teka amala nga siti ngü ka Pawülü, engagira Miri Felikisi.

² Te wüh koro kpaka Felikisi tete, fü Felikisi ai Pawülü engagira ye. Fü Teretulu ayia akpo angbü eto ngbanga Pawülü, gü ba, "Akoo, mere kpara, mü de züka miri ka-a. Ah teka züka ngü ka-mü, fü kpara angbü engbü enatikine ziii dene. Kükürü de, angü mü ngbü ereke wü ngü gbü tö ka-a sene 'buru 'be, teka mere bi wü re dene. ³ A ngbü de mere tadu teka züka ngü ka-mü la, da egbo nga iri mü te nga sïkpï 'buru. ⁴ Amba ma le asiti lö-ra ka-mü afa sü kükürü de. Teka ngü la, ma ngbü enda'ba te-ra fü mü, de mü je la mba engä ngü, te a le amala fü mü, teka ngü ka komoko ne.

⁵ Fanü fanü komoko ne, ah de siti kpara, te to mere ba-nzö fü wü kpara. Angü ah ngbü esiti fingangü ka wü di engä *Yisarayeleye, gbü nga nzö sü füh kotö ne 'buru me-ye. Engu kpah mere kpara esüka wü kpara, te ewü le ngü ka siti kpara de iri ye Yesu ne. ⁶ A maka engu da

‡ 23:35 23:35 Mere kambü la, Gina Miri Erode ji ta me-ye.

egiri kaje, teka asiti ngü gbü *Mere Kambü ka Me ka-a, agbü Yerüsalema ne. Fü kpara azoro engu. A le ta akolo ngü kaka baka ngü te riri ka-a ngbü ele. ⁷ Amba Lisiya, mere kpara ka wü marajümiya ne, fü mü ayia ari gbü ngü la, agbü rü engu esaka a de wazi. ⁸ Fü Lisiya ato riri fü a, de a koro de ngü la kpaka mü sene. Te mü yi-tata, mü ena awu kpah teke, gü ba, ngü kaka de te a mala fü mü ne, ah de zu ngü.”

⁹ Dela ngü te Teretulu mala fü Miri Felikisi, teka ngü ka Pawülü. Fü wü kovo ka wü di enga Yisarayeale la ango 'buru bala, gü ba, ah de zu ngü.

¹⁰ Fütanga ngü la, fü Felikisi ato kaje fü Pawülü, de ah mala la nda-ye ngü. Fü Pawülü ayia akpo emala ngü, gü ba, “Wayi, mere kpara, ma wu eyi, gü ba, mü ngbü eyi miri gbü nzö a sene, teka mere bi wü re. Mü wu da ekolo ngü ka wü kpara ereke areke. Te di bala, ma kpe cürü de. Ma ena amala nga ngü ka-ra fü mü de tadu, angü ma wu eyi, gü ba, mü ena aye süka ngü la mbi.

¹¹ Mere kpara, ma yiri agbü Yerüsalema nda-ra de. Ma koro mba titine dene, teka aku gba fü Me. Ma ra kpala ngbee sikpi nzükpa de füh ye 'basu. Te mü ena ayi-ta wü gara kpara la, mü ti eyi awu, gü ba, ma su wu de. ¹² Wü kpara ne maka la ra, da ega yiki de wü kpara etambasü Kambü ka Me la, neh elaye? Wüh maka ra da esiti fingangü ka wü kpara kpa *esambü ka bitite, anga agbü gara sü, 'buru 'buru kpah de. Angü ma mere ngü bala nda-ra la kü de. ¹³ Amba wü kpara la ngbü eto ngbanga ra fü mü bü

kükürü bala? Wü siti ngü de te ewü ngbü emala eküte ra la, ah ka-ye 'buru de wu! Ngü de te ena asere fü mü, gü ba, ngü ka-ewü la de zu ngü ne, ah nda ma!

¹⁴ Ngü te di fanü, ah dene. Ma le ngü ka mere Me kpah baka wü wö a, de wü kundu a. Amba nda-ra, ma le ngü ka Yesu kpah eyi, te wü *kovo ne gü ba, ah de töndö ngü ne. Amba ngü ka Yesu la, ah de töndö ngü nda de. Wü ngü 'buru te *Müse ba gbü *Riri ka Me, ma ele kpah ale. Wü ngü te wü *mürü dofo ba gbü *Ngari Me, ma ele kpah ale, de maguma ra 'buru baka nda wü kpara ne. ¹⁵ Ma ngbü eo jia ra kpah te sikpi, te Me ena azükü wü kpara gbü kpi 'buru tete, züka ewü bete siti ewü, kpah baka nda wü kpara ne. ¹⁶ Teka ngü la, ma ngbü eo to ra 'buru teka adi emere züka ngü gbü jia Me, kpah gbü jia wü kpara füh kotö ne.

¹⁷ Teka mere bi wü re, ma ngbü endoro agbü wü sü ka wü *ganzi kpara. Ma du koro gbü Yerüsalema mba titine dene, teka ale ta-ngü te wü mürü cinga gbü nguwa a, kpah teka ato takpa fü Me, gbü *Mere Kambü kaka agbü Yerüsalema. ¹⁸ Fü wü kpara ne anü amaka ra kpa etambasü Mere Kambü ka Me, o ra reke te-ra nza eyi teka tima la. A ngbü de wü kpara gbe nda-a de, a mere gü kpah de, a ba rere kpah de, a mere siti ngü 'buru 'buru de.

¹⁹ Gara wü di enga Yisarayeale ka Efeso ta kpah ladü kpala. Wüh siti fingangü ka wü mere kpara ne eküte ra eyi. Amba ah le ta de wüh koro engagira mü, ato ngbanga ra fü mü me-wü. ²⁰ Anga nda wü mere kpara, te ewü koro eyi

enatikine sene, ah le de wüh mala fü mü mbölö, te wüh girī ngü ka-ra, anga wüh maka siti ngü eyi gbügbü na la, de wüh mala. ²¹ Amba ngü te ma wu, te siti te ewü ne, ah dene. Ah de ngü ta te ma mala esüka ewü, de mere ri ra mbölö, gü ba, 'Si-ngü te wüh i ra engagira wü tete ne, ah ka-ye bü teka ngü te ma ngbü eo maguma ra tete, gü ba, wü kpara te ewü kpi eyi akpi, ena adu kpah azükü ne!' " Dela ngü te Pawülü mala fü Miri Felikisi.

²² Miri Felikisi wu ngü ka wü *kpara ka Yesu ta kpo. Te di bala, fü ah ayia amala ngü fü wü mere kpara ka wü Yisarayeleye ne, de wüh du kpa eköti. Wüh ena adu aceka ngü la sidi, angü ah le aci nga Lisiya, mere kpara ka wü marajümüya ne feke. Te engu koro eyi la, fü ni adu akolo ngü la.

²³ Fü Miri Felikisi ayia amala ngü fü mere wü marajümüya, gü ba, "Ye lügü Pawülü agbü ku. Wü ceka engu mbi. Amba wü mere e ai engu tñe de. Kpah bala, te wü kpara kaka le ale ta-ngü tete la, wü mere e atiri ewü kpah de."

Dene ngü ka Pawülü engagira Felikisi ake Dürüsila

²⁴ Fütanga wü sīkpī mba cükü'daye, fü Felikisi ayia adu akoro ake wara ye, Dürüsila, te di de egba Yisarayeleye ne. Fü ah atima ngü de wüh koro de Pawülü engagira ani. Te wüh koro de Pawülü tete, fü Pawülü akpo da emala ngü fü ewü, gü ba, "Ah le de wü to maguma wü fü Yesu Kurisito, teka fü wü aküwa." ²⁵ Fü Pawülü adu angbü emala gara wü ngü fü ewü, gü ba, "Ah le de wü di emere wü ngü te ena areke gbü jia Me.

Ah le de wü tüka te-wü, da ece wü *siti ngü ka-wü, angü, te gara Yesu ena adu akoro füh kotö ne, teka akolo liya ka wü kpara 'buru." Te Miri Felikisi je ngü la bala, fü mere cürü arı tete. Fü ah ayia amala ngü fü Pawülü, gü ba, "Ah ti eyi! Ye ce la ngü la ece. Ye du edu. Te ni du maka mba züka lö-ra eyi la, ni ena adu kpah aı ye, teka aje du ngü la."

²⁶ Tenga mere bi wü sikipi, Miri Felikisi ngbü ta eı Pawülü kpaka ye, teka fü engu angbü ekoro ero mö kpaka ni. Amba ah ngbü ta efi ngü emaguma ye, gü ba, anga Pawülü ena ato mba jiase fü ni.

²⁷ Fütanga re 'basu, fü mere miri ka *Rüma aza Felikisi gbü tima ka miri asidi. Fü ewü ao gara kpara de iri ye Feseto,* miri, sidi ngangä. Te Felikisi yia ce Kayisariya tete, fü ah ace Pawülü, ao ciki agbü ku. Ah mere ngü la bala, de ngü reke te wü di engä *Yisaraye.

25

Dene ngü ka Pawülü engagira Miri Feseto

¹ Te Miri Feseto koro agbü Kayisariya, te di gbü tö ka wü *Yisaraye, teka akpo de tima kaye, fü ah angbü kpala sikipi bata. Fü ah ayia anü sü agbü Yerüsalema, teka aceka wü *kovo ka wü Yisaraye de kpala. ² Te engu koro tete agbü Yerüsalema, fü wü kovo ka wü Yisaraye ayia akoro kpakaka, teka ato ngbanga Pawülü fefe. ³ Fü wü kpara la ayi-ta Miri Feseto, gü ba dene, "Wayi bala, Miri, te ah ti atı fü ye la, de ye

* **24:27** 24:27 Gara iri ye Feseto de Porosiyö.

lügü Pawülü kpaka ani gbü Yerüsalema sene, teka fü ani akolo liya kaka.” Wüh mala bala kükürü de, angü wüh mere mani eyi, gü ba, te wüh te ena alügü Pawülü agbü Yerüsalema la, de ani nü, ani cī nganga te kaje, de ani mörö engu. ⁴ Fü Miri Feseto alügü ngü fü ewü, gü ba, “A'a, ah tī bala de. Angü Pawülü ladü kpa gbü ku agbü Kayisariya kpala. Cu de-ni, ni ele kpah adu kpala titine. ⁵ Te di bala, ah le de ani nü tundu de wü gara kpara ka-wü, teka aceka ngü ka komoko la. Te engu mere ne siti ngü ne, de wüh mala ngü kaka engagira ni kpala.”

⁶ Fütanga sīkpī 'bajena, anga nzükpa, fü Miri Feseto ayia ago agbü Kayisariya. Fü angbe cögbörö wü kpara ka wü Yisarayeleye anü kpah tundu de ewü, baka te engu mala. Fü ewü ara kpala aseke kpī. Kpurutokokpī la, fü ewü ayia akoro te sü, te wüh ngbü ekolo ngü ka wü kpara tete. Fü Miri Feseto amala ngü, de wüh za Pawülü agbü ku kpala, koro di engagira ni.

⁷ Te wüh koro de Pawülü tete, fü wü mere kovo ka wü Yisarayeleye ayia arü edede na, akpo da emamala bi wü ngü ka wu eküte Pawülü, bü faaa. Amba ngü te ena asere fü miri, gü ba, ngü ka-ewü la, ah de zu ngü fanü ne, nda ma. ⁸ Pawülü, mü rü ka-mü fi bü te ri mü biringbö. Mü gü ba, “De-ni bane, ni mere siti ngü biringbö nda-ni kü de. Ni mere siti ngü teka riri ka wü Yisarayeleye de. Ni siti ngü ka *Mere Kambü ka Me ka-ewü kpah de. Ni mere siti ngü teka riri ka wü *Rüma, kpah de.”

⁹ Amba baka te Miri Feseto le de ngü ka-ni reke gbü jia wü Yisarayeleye ne, fü engu ayia

ayi-ta Pawülü, gü ba, “Ah ti ati fü ye anü agbü Yerüsalema, teka fü ewü akolo ngü ka-ye engagira ni kpala?” ¹⁰ Pawülü, mü le ngü la ndamü de. Ah gü ba, “Ni ka-ni de kpara ka Rüma. Te di bala, ah le de wüh kolo ngü ka-ni ciki engagira ye sene, angü ye de miri te wü Rüma o gbü tö ne. Ye le ato ni fü wü Yisarayeles, neh teka ne? Tekala fü ewü amörö ni asidi? Ni ngbü emala fü ye, gü ba, ni mere siti ngü fü ewü nda-ni kü de. Ye wu ngü la kpah kpo. ¹¹ Te ni ena amere ta siti ngü eyi, te ti fü ewü amörö ni tekaka la, wayi, ni ti aga yiki de. Ni ena ale ngü la. Amba ngü te wü kpara ne ngbü emala eküte ni ne, ah de zu ngü nda de! Ah 'buru de wu! Te di bala, wüh ti ato ni fü ewü de. Te ye le akolo ngü ka-ni nda-ye de la, ni le eyi anü kpaka mere Miri *Kayisara agbü Rüma, te di de mürü tö ne, teka de ah kolo ngü ka-ni cu me-ye.”

¹² Te Feseto je ngü la bala, fü ah afü te-ye kpaka wü mürü riri ka-ye, aro mö mba de ewü ce. Fü ah ayia alü gü ngü fü Pawülü, gü ba, “Wayi, ah esiti de. Baka te mü le eyi de Mere Miri Kayisara kolo ngü ka-ni me-ye ne, ah mbi. Mü ena anü anü kpakaka.”

Dene ngü te Feseto mala fü Miri Agiripa teka ngü ka Pawülü

¹³ Fütanga ngü la, fü gara miri, de iri ye Agiripa *Erode, ayia ake enga ni ye tangbase, de iri ye Berenike, akoro agbü Kayisariya, teka aceka Miri Feseto. ¹⁴ Fü ewü ara kpala teka bi wü sikpi. Fü Feseto ayia asere nga ngü ka Pawülü fü Miri Agiripa, gü ba, “Diri Miri Felikisi

ce ta gara kpara, de iri ye Pawülü, o gbü ku sene. ¹⁵ Baka ta te ma nü agbü Yerüsalema ne, fü wü *kovo, de wü angbe cögbörö wü kpara ka wü Yisaraye, ato ngbangbanga fere. Fü ewü yi-ta ra teka de ma kolo ngü kaka kere, de ani mörö engu asidi. ¹⁶ Fü ra ayia alügü ngü fü ewü, gü ba, 'A'a, ah bala de. Angü riri ka-a, wü *Rüma, le bala de. Ah le mene kpara de te wüh to ngbangbanga fü miri, arü me-ye engagira miri, teka amala si-ngü ka-ye la feke, teka fü ewü akolo ngü kaka la mbi. Te wüh mere bala de, wüh ti ato kuru tete kpah de.'

¹⁷ Te di bala, fü a ayia de ewü kpala, akoro sene, teka agiri si-ngü la. Te a koro sene, ma le de ngü la yiri de. Te kpi seke tete, fü ra ayia kpurutokokpi la, anü agbü sü ka ngbanga, teka aceka ngü la. Fü ra atima kpara, teka anü ai Pawülü agbü ku kpala. ¹⁸ Te wüh koro di engagira ra tete, fü wü vügü kaka ayia akpo de ngü ka-wü. Ma fi ta, gü ba, wüh ena amala nga wü siti ngü, te engu mere ne, mbölö fere. Amba wüh du mala bala nda-wü de. ¹⁹ Wüh du ngbü ega bü yiki esüka wü de wü Pawülü, teka ngü ka riri ka gele ka-wü, kpah teka ngü ka gara kpara biringbö de iri ye Yesu, te kpi ta gügü ne. Angü Pawülü gü ba, ah zükü gbü kpi eyi. ²⁰ Te ma wu ngü la bala, da ra te ma ena akolo ngü la nda ma. Fü ra ayi-ta Pawülü, te ah ti eyi fefe la, de ah nü agbü Yerüsalema, teka fü ewü akolo ngü la engagira wü kovo, te ewü wu ngü ka gele la eyi mbi mbi mbi. ²¹ Amba Pawülü, mü le ngü la bala nda-mü de! Mü gü ba, 'Ni de enga Rüma! Ni le de *Kayisara, mere miri ka wü Rüma, kolo

ngü ka-ni me-ye.’ Teka ngü la, fü ra ato riri, teka de wüh ceka kpï sidi nganga agbü ku, zalü te ma ena amaka kaje, teka atima engu agbü Rüma, angü sü la ka-ye nengete.” Dela ngü te Miri Feseto mala fü Agiripa teka ngü ka Pawülü.

²² Te Agiripa je ngü la bala, fü ah amala ngü fü Feseto, gü ba, “Ni ele aje ri kpara la cu me-ni.” Feseto gü ba, “Wayi, mere Miri, ye ena awu engu egambi.”

Dene ngü ka Pawülü engagira Miri Agiripa

²³ Te kpï seke tete, kpurutokokpi la, fü wü Agiripa ayia ake Berenike, ato züka bongo ka miri eküte wü, anü agbü mere sü ka bitite. Fü wü mere kpara ka wü marajümüya, bete wü mere kovo ka köti la, ayia anü kpah kpala. Fü mere bi wü kpara ayia angbü eceka ewü te kaje, da ecu ngü ewü. Te wüh koro kpala, fü Feseto adu atima kpara, teka anü ai Pawülü agbü ku.

²⁴ Te wüh koro de Pawülü tete, Feseto, fü mü ayia arü amala ngü, gü ba, “Wayi, Miri Agiripa, de yi wü kpara 'buru de te yi koro eyi sene ne, yi ceka la komoko ne. Wü gara wü di enga Yisarayele, te ewü di agbü Yerüsalema, de gara ewü de sene ne, wüh koro ta ato ngbangbanga kpaka ra, da eba rere, gü ba, ‘Ah le de engu kpi akpi.’ ²⁵ Amba te ma giri si-ngü la, gara liya te engu mere, te wüh ena amörö engu tekaka ne, ma maka nda-ra de. Kpah bala, fü engu adu ayita ra, ta de ma tima ni kpaka *Kayisara, mere miri ka wü Rüma, teka de ah kolo ngü ka-ni me-ye. Te di bala, ma le ta kpah eyi amere baka

te engu le la. ²⁶ Amba gbü ngü la, ngü de te ma ena aba fü mere miri ka-nih teka ngü kaka ne, ma wu nda-ra de. Fü ra aza engu, akoro di engagira yi dene, ah fa sü 'buru, engagira mü, Miri Agiripa, de mü le ta-ngü te ra gbü ngü la. Angü te nih ena ayi-tata na de nih ma tundu sene la, ma ena amaka züka fingangü, aba ngü di tekaka fü mere miri. ²⁷ Angü te ma ena atima kpara ka ku fü mere miri bü bala, wüh wu siti ngü kaka kpah de la, ah ka-ye gbü jia ra de töndö ngü.”

26

¹ Fütanga ngü la, fü Miri Agiripa ayia amala ngü fü Pawülü, gü ba, “Titine ye ti eyi amala ngü ka-ye fü ani.”

Fü Pawülü ayia tikpi akpo da emala ngü, da eda kpa ye, gü ba, ² “Wayi, Miri Agiripa, teka wü ngü 'buru de te wü di enga *Yisarayeale to ngbanga ra di, gü ba, ma de siti kpara ne, ma de mere tadu enatikine teka amala ngü ka-ra la engagira mü. ³ Kükürü de, angü ma wu eyi, gü ba, mü wu riri ka gele ka-nih, wü di enga Yisarayeale, kpo. Mü wu ngü ka yiki, te a ngbü ega esüka a gbü ngü ka Me ne, kpah eyi. Te di bala, ma enda'ba te-ra fü mü, de mü gu maguma mü, teka aje la ngü de gömö ra ne.

⁴ Wü di enga Yisarayeale 'buru wu ngü ka-ra kpo, akpo gbü jaji te ra, zalü akoro dene. Angü ma kpah de enga Yisarayeale, te ga esüka ewü. Wüh bi ra ta agbü Tarasu. Amba fü ra akoro angbü cu gbü Yerüsalema teka mere bi wü re.

⁵ Te wüh ena ale ta ale amala zu ngü la, de bane

wüh ena amala nga ra fü mü ta me-wü, angü wüh wu kpo, gü ba, akpo gügü, ma ngbü fi bü da eo to ra, teka amere wü riri ka Me 'buru, angü ma de *Farusi. ⁶ Dela si-ngü te wüh i ra engagira mü di enatikine, angü ma o maguma ra 'buru 'buru te ngü, ta te Me mala fü wü kundu nih, gü ba, 'Ni ena azükü wü kpara ka-ni gbü kpi ne.' ⁷ Amba, mere Miri, dela si-ngü te wü di enga Yisarayeale 'buru ngbü eo maguma wü, teka adi emere tima ka Me di, biti de ra ne, teka de Me zükü ani gbü kpi. Te di bala, wü di enga wüna, wü di enga Yisarayeale, le ato ngbanga ra enatikine, neh teka ne? Ah bü teka ngü te ma gü ba, Me zükü Yesu gbü kpi eyi ne? Dela züka ngü? ⁸ De-yi, wü di enga wüna, fingangü ka-yi gü ba, Me ti azükü kpara gbü kpi de? Yi efi bala neh teka ne? Ngü la ena afa Me afa?

⁹ Fanü fanü, cu de-ra dene, ta gügü ne, ma ngbü ta kpah etiri wü kpara, de wüh mere e ale ngü ka Yesu* de. ¹⁰ Ma kpo ta da emere wü ngü la agbü Yerüsalema, angü wü mere *kovo kanih yia ta to wazi fere me-wü teka ngü la. Fü ra akpo angbü ezoro bi wü *kpara ka Yesu, da egü ewü agbü ku. Te wüh le amörö ewü la, ngü engu ngbü ereke te ra kpah areke. ¹¹ Ma ngbü ta endondoro kpa *esambü ka wü biti-te ka-nih agbü Yerüsalema 'buru, da egiri wü kpara ka Yesu la, teka adi eto mere kuru te ewü, de wüh ce ngü ka Yesu ace. Ma ngbü ta kpah eo makpü te ewü emaguma ra efa sü. Fü ra angbü da eto cinga te wü kpara ka Yesu la, zalü koro di agbü

* **26:9** 26:9 Yesu de kpara ka Nazareta.

tö ka wü ganzi kpara nengete.

¹² Wayi, mere Miri, gbü gara sikipi, fü ra ayia teka anü to kpa fügö, agbü Damaseke, angü wü mere kovo ka-nih to ta wazi fere, teka de ma nü, ma mere wü kpara ka Yesu de kpala, kpah baka ta te ma ngbü emere mene ewü de agbü Yerüsalema ne. ¹³ Mere Miri, ma su wu de! Ah te ekoro etü ra, o ra di la bü te kaje enü, fü gara e ayia aci gbü jia ra, baka ülele ka mügbara la. E la, ci fa ra te ngbü esü ka! Fü wazi Me ayia alofo sü ede a raaa! de wü kpara de te a ngbü enü de ewü ne 'buru. ¹⁴ Fü a ayia atü 'buru kötö de wü kpara la. Fü ra ayia aje ri kpara, te mala ngü fere gbü mö ka-nih, wü di enga Yisarayeke, gü ba, 'Sawula, Sawula, mü ngbü eto cinga te ra bala, neh teka ne? Mü wu de, gü ba, ma fa ni de wazi? Mü baka yiti te le anü nü de, fü ewü angbü emi engu teka ngü la. Mü ngbü embü te-mü de ngü la kükürü, 'duwa te mü ena ace ngü la, adu ale ngü ka-ra.' ¹⁵ Te ma je ngü la bala, fü ra ayi-ta ngü, gü ba, 'Mere kpara, ye de neh da?' Fü ah ayia alügü ngü fere, gü ba, 'Ni de Yesu, de te ma ngbü eto cinga tete ne. ¹⁶ Amba ma yia eyia, ma rü tikpi. Angü ni sere te-ni fere kükürü de, ni fe ra eyi ba *mürü tima ka-ni. Wü ngü de te ma wu de enatikine ne, ah le de ma mala fü wü kpara, kpah de wü gara ngü, te ni ena adu asere fere sidi ne. ¹⁷ Ni ena atima ra agbü wü gara sü nengete nengete, teka amala ngari ni kpah fü wü *ganzi kpara. Gbü wü sü la 'buru, ni ena adi ladü ake ra, teka aküwa ra esaka wü di enga Yisarayeke, kpah de wü ganzi kpara la. ¹⁸ Ma nü, ma mala ngari ni

fü wü kpara 'buru, teka de wüh fü maguma wü, ace *siti ngü ka-wü, akoro angbü züka wü kpara ka Me, de wüh ce ngü ka *Satana, adu ara fü Me. Fü ewü ato maguma wü fü ni, Yesu, teka fü Me aboro *siti ngü ka-ewü, fü ewü amaka sü agba Me.' Dela ngü te Miri Yesu mala fere, gbü sikipi te engu fe ra baka *mürü tima ka-ye tete.

¹⁹ Miri Agiripa, te di bala, dene ngü te ma emala fü mü. Ma le ace ngü, de te Miri Yesu sere fere ne, nda-ra de. Ma ngbü fi bü emere riri kaka la. ²⁰ Te di bala, ma kpo 'duwa gbü sikipi la, emala ngari Me fü wü kpara, teka de wüh fü maguma wü, wüh du kpaka Me, da emere wü ngü te ena areke gbü jija, teka asere fü wü kpara, gü ba, fanü fanü, ani fü maguma ani eyi. Ma kpo de ngü la 'duwa ciki gbü Damaseke, koro di agbü Yerüsalema. Fü ra andondoro gbü nga nzö wü sü ka wü Yisarayele 'buru, zalü koro di agbü wü tö ka wü ganzi kpara nengete nengete kpah 'buru.

²¹ Dela si-ngü te wü di enga Yisarayele zoro ta ra di, etambasü *Mere Kambü ka Me agbü Yerüsalema. Fü ewü akpo da egiri kaje teka amörö ra tete na ne. ²² Fü Me ayia aküwa ra esaka ewü, zalü akoro di dene. Te di bala, fü ra ayia arü engagira yi dene, teka amala ngari Me fü yi, wü mere kpara de wü kükürü kpara 'buru. Ngü te ma ngbü emala ne, ah de kükürü ngü, te ma ngbü efi me-ra, ne de. Ah ngbürü de zu ngü te wü *Müse mala ta gügü, de wü bu ye, wü *mürü dofo ka Me 'buru. Fü ewü adu kpah aba ngü la gbü *Ngari Me, ²³ gü ba, 'Te gara Me ena atima Mere Miri füh kotö ne, teka aküwa

wü kpara. Amba ah le de Miri la maka cinga feke, fü ah akpi. Te di bala, engu ena azükü fi me-ye gbü kpi esüka wü kövö 'buru, teka asere ngü ka *küküwa fü nih, wü di enga Yisaraye, kpah de wü ganzi kpara 'buru.' "

²⁴ Baka te Pawülü ngbü la fi bü emala ngü ka-ye la bala ne, 'duwa fü Feseto ayia aba rere, akolo ngü ka Pawülü, gü ba, "Apa Pawülü! Ye röffö aröffö! Ceka la, bi ngü te ye tanga ne, siti nzö ye eyi!" ²⁵ Fü Pawülü ayia alügü ngü fefe, gü ba, "Ako Miri Feseto, ma röffö aröffö de, baaa. Wü ngü de te ma ngbü emala ne, ah de töndö ngü ka maröffö nda de. Sisi na ladü. ²⁶ Miri Agiripa wu ngü la eyi 'buru. Ah bala de? Angü ngü la mere ta te-ye gbü jia wü kpara 'buru. Tekä ngü la, fü ra angbü emala ngü engu fefe mbölö. ²⁷ Te di bala, de-mü Miri Agiripa, ngü te wü mürü dofo ba gbü Ngari Me ne, mü le de? Wayi, ma wü eyi, gü ba, mü le ngü la eyi." ²⁸ Fü Miri Agiripa ayia amala ngü fü Pawülü, gü ba, "Ye fi nda-ye, gü ba, ye ena afü ni, akoro di ba *kpara ka Yesu, bü kere kere bala?" ²⁹ Pawülü, fü mü alügü ngü fefe, gü ba, "Te ena adi kpah bü kere kere, anga ferrre la, ma ngbü eyi-ta Me teka mü, Miri, bete wü kpara 'buru, de te ewü ngbü eje ri ra enatikine ne, de Me fü maguma yi 'buru, fü yi akoro kpara ka Yesu baka ra. Amba ah le fü yi amaka cinga baka nda-ra, te wüh ngbü ei ra de nyari ne, de."

³⁰ Fü ri Pawülü la ayia agürü maguma cögbörö wü kpara la 'buru. Fü Miri Agiripa, ayia de wü Feseto ake Berenike, bete wü cögbörö kpara, te ewü di de ewü ne, akoro kpa etanü. ³¹ Fü ewü

akpo da emala ngü la esüka wü, gü ba, “Apa! Wü wu eyi? Gbü jia ani, komoko la mere siti ngü, te ti fü ewü amörö engu, anga ai engu gbü ku tete ne, nda de.”³² Fü Miri Agiripa ayia amala ngü fü Feseto, gü ba, “Te Pawülü ena ayi-ta ngü, gü ba, ‘Ni le de miri ka wü *Rüma kolo ngü ka-ni me-ye,’ ta de la, de bane ani ena ace engu.”

Dela ngü ka Pawülü engagira Miri Agiripa Erode* ake Miri Feseto, agbü Kayisariya.

27

Dene ngü te wüh tima Pawülü tete agbü Rüma

¹ Baka te Pawülü gü ba, “Ni le fü mere Miri *Kayisara ka wü Rüma akolo ngü ka-ni me-ye,” ne, fü Miri Feseto ayia ale teka atima Pawülü agbü *Rüma gbü *zabu. Te di bala, fü ewü aza wü Pawülü de wü gara kpara ka ku, ato esaka gara mere kpara ka wü marajümiya ka Rüma de iri ye Yuliyo,* de ah gï nga ewü, ah nü di, zalü akoro di agbü Rüma kpala. De-ra Luka, fü ra ayia anü kpah de ewü. ² Gara kpara ka Tesalonika,† de iri ye Arisitarekü ne, nü kpah de wü a. Fü Yuliyo ayia amaka gara wü kpara ka Aduramite, te ewü le anü de mere zabu ka-wü agbü Asiya, te di te kaje ka Rüma. Fü Yuliyo areke ngü de ewü, teka de wüh za a gbü zabu ka-wü la, anü di agbü Asiya. Fü a ayia ace Kayisariya, alı gbü zabu la.

* **27:1** 27:1 Wü marajümiya te Yuliyo di de mere kpara esüka ewü la, wüh de wü kpeke marajümiya, te wüh ngbü eï ewü, gü ba, wü marajümiya ka Mere Miri Agusito. † **27:2** 27:2 Tesalonika de mere köti gbü tö ka Makedoniya.

³ Te kpī seke tete, fū a anū akoro agbü Sīdona. Fū Yuliyo amere zūka ngū fū Pawülü, angū ah ce mba Pawülü, de ah nü, ah ceka wü bu ye de sela, teka fū ewü ale ta-ngü tete.

⁴ Fū a ayia gbü Sīdona sela, fū wege akpo da embü a, da efe, elügü zabu kpa sidi. Te di bala, fū a anū aguru sü ede Kupuriyo, te nga mene sü, te wege tī alügü zabu tete sidi de. ⁵ Fū a anū bala, akö mere ngu ede Sīlīsīya ake Pafīliya. Fū a anū akoro agbü Mīra.‡ Fū a akö kötö sela.

⁶ Fū Yuliyo, mere kpara ka wü marajümüya la, ayia anū agīrī *zabu te ena aza a, anū di agbü İtaliya. Fū ah amaka gara te yia agbü Alekezandariya. Fū a ayia alī gbügbü.

⁷ Fū a ayia agbü Mīra, da enü, amba mere wege la ngbü fi bü da embü a. Tekā ngü ka wege la, fū a angbü enü mba ferrre. Fū a anū, anū bala, akoro ede Kinide, sidi nga mere bi sīkpī, de mere kuru te a fa sü. Te a koro kpala, a le ta anū kpa engagira nü, amba dada ma, teka ngü ka mere wege la. Te di bala, fū a afü te-a, anū akoro ede cükü ka Kūrete. Te a nü koro ede Salomone, fū ah adu afü ekere Kūrete. ⁸ Fū a angbü enü fi bü ferrre bala, gbü mere kuru fa sü. Fū a anū akoro gbü zūka sü ede Laseya. Fū a arü kpala, teka afe te-a.

⁹ A ngbü siti mere bi wü sīkpī da enü de *zabu bala, angü gbü fe la, ah de wü fe ka siti wege. Gbü wü fe la, ngü ka nünü de zabu koro eyi

‡ 27:5 27:5 Mīra ka-ye gbü tō ka Līsīya.

esiti, angü karanga eyi gbamari. § Te di bala, fü Pawülü ayia amala ngü fü a, gü ba, ¹⁰ “Wü di engä ni ni, ah le de ani ngbü la sene, aci nga züka fe, te ena akoro. Angü gbü jia ni, te ani ena adi enü fi bü gbü siti wü fe ka siti wege de bala, siti ngü ena amere ani te kaje, fü ani amaka cinga gbü ngü la. Angü mere zabu de mere bi wü e gbü ye ne, ena asiti siti, fü ani akpi kpah 'buru!” ¹¹⁻¹² Amba wü mürü zabu bete mere kpara ka tima ka-ye, le bala nda-wü de. Angü wüh gü ba, “Sü la, ah de engä sü cükü'daye, ah de züka sü teka fü mere zabu angbü tete kpala, teka mere bi fe ne, nda de.” Wüh gü ba, “Gara züka dere ngolo ladü gbamari, gbü sü de iri ye Fenikisi.* Ah le de ani nü ngbü kpala.” Fü mere bi wü kpara de gbü zabu la ale ngü ka-ewü. Fü mere kpara ka wü marajümüya la, adu kpah aje ngü ka-ewü la, ace nda Pawülü ngü ne ka. Fü ah amala, gü ba, “Ah le de ani nü de ewü kpala.”

Dene ngü te mere wege ngbü mere wü Pawülü di etü ngu

¹³ Fütanga ngü la, fü wege† akpo efe mba ferre. Fü wü mürü *zabu ayia afi, gü ba, “Ani ti eyi anü akoro agbü Fenikisi enatikine.” Fü

§ **27:9** 27:9 Luka gü ba, sikipi te wüh zü e gbügbü de, nü sü eyi. Sikipi la, ah de mere sikipi ka wü Yisaraye, te ewü ngbü e'bi te-wü, da ewa wü nü fü Me, teka siti ngü ka-wü. Sikipi la ena adi gbü adu sikipi ka fe ka gbiti-gü, anga gina sikipi ka fe ka miki-gü. Mü ceka ngü ka ma'bi-te gbü “Si wü gara kpeke ngü te di gbü Ngari Me.” * **27:11-12** 27:11-12 Ndere ngolo ka Fenikisi la mba to kpa kati. † **27:13** 27:13 Wege la koro ta to kpa gbü Afirika.

ewü afuru zabu la, fü ewü angbü enü di ferrre, ghamari edere ngolo.

¹⁴ Baka te a nü la mba cükü'daye bane, fü gara mere wege,[‡] baka egbarakö la ayia akpo da efe sisiti! ¹⁵ Fü wege la atiri zabu la, da a te a ena anü kpa engagira nü ma! Fü a ace te-a tîne bü te nga wege la. Fü wege aza zabu anü di de mere woro. ¹⁶ Fü a anü de woro bala, anye sü kpa ekere gara enga cükü de iri ye Kawuda. Fü enga cükü la ale ta-ngü te a mba cükü'daye, angü sela wege ngbü efe mba ferrre, ela eküte cükü la. Te di bala, fü a adu afi nga enga zabu, te a ngbü egbeke fütanga a ne. Fü a ayia abiti te-a, ae ao gbü memere na la, angü wege ena asiti siti. Fü ngü la ato mere kuru te-a afa sü. ¹⁷ Fü ewü adu aza mere ju-ku, ai mere zabu la di gö! angü wege ena angbengbe. Fü wege angbü fi bü da enü de a bala. Fü wü mürü zabu la angbü de mere cürü, da efi ngü, gü ba, te zabu la nü koro, mo te-ye te mere siki de ede Libiya la, ah ena alala kpala, fü ngü ka-ani anza 'buru. Te di bala, fü ewü ayia afuru wü mere bongo te wege ngbü enzi zabu di ne 'buru asidi. Fü zabu akpo angbü enü nü tîne mba ferrre teka ngü la.

¹⁸ Fü mere siti wege la angbü ka-ye fi bü da efe, da ekada ngu. Fü zabu angbü da eyiki, da efüfü te-ye, ekolo ngu gbü ye. Fü ngü la angbü fi bü da emere te-ye bala gbü biti la ngiri. Te kpi seke tete, fü ewü akpo eza wü gara tiri e gbü zabu la, egügü ewü agbü ngu, angü zabu ena amere tiri. Fü ngü la angbü fi bü da embü a bala. ¹⁹ Sidi nga

[‡] **27:14** 27:14 Wüh gü iri wege la "Yurakula". Ah koro edebu sü to kpa fügö.

sikpī 'basu, fū mürü zabu akpo tīne cu da egügü wü gara e ka tima ka zabu ka-wü, kpah 'buru agbü ngu. ²⁰ Fū wege la angbü efe fi bü bala, ra de biti, teka mere bi sikpī. A tī awu ra de wü küfara tīne de, teka ngü ka mere sangu te zoro jia kpī. Tekā ngü la, a tī awu sü, te wege ngbü enü de a tete ne, kpah de. Fū a akpo da efi, gü ba, a ena akpi akpi 'buru. ²¹ Da a te a ena azü e tete kpah ma, teka mere bi sikpī.

Fū Pawülü ayia arü amala ngü fū wü kpara ka tima ka *zabu la, gü ba, “Wü di engā wüna, te yi ena aje ta ri ra, te ma mala fū yi agbü Kürete ne, de bane, nih tī amaka cinga bane de. ²² Amba dene ngü te ma le amala fū yi. Yi i maguma yi ai, angü nih ena aküwa aküwa 'buru. 'Duwa zabu ena asiti ka-ye me-ye. ²³ Ma mala ngü la kükürü de, angü Mere Me agbü kpī, de te ma ngbü emere tima kaka-na ne, tima *malayika ka-ye eyi me-ye kpaka ra gbü biti ne, teka amala ngü la fere. ²⁴ Ah gü ba, 'De-ra Pawülü, ma kpe cürü de! Ma tī akpi de. Me ena aküwa kpah wü kpara, te ma di de ewü tundu gbü zabu ne, teka ngü ka-ra. Angü ah le fū ra anü akoro engagira mere miri ka wü *Rüma.’ Dela ngü te malayika ka Me sere fere gbü biti ne. ²⁵ Te di bala, wü di engā wüna, yi rü kpekpeke, yi kpe cürü de, angü ma wu eyi, gü ba, ngü de te Me mala fere gömō malayika la, ena amere te-ye bala fanü. ²⁶ Amba dene ngü te ena amere te-ye. Zabu ena anü, abu nih agbü gara cükü.” Dela ngü te Pawülü mala fū wü kpara ka tima ka zabu.

Dene ngü ka zabu te siti

²⁷ Fütanga sīkpī nzūkpa de fūh ye bala, sidi nga yiyia ka-a agbü Kürete, fū mere wege la angbü fi bü da enzi a, enü di bala. § Tine, gbü adu sīkpī la, ah te ena akoro etü biti, fū wü kpara ka *zabu afi nda-wü, gü ba, a koro neh eyi edere ngolo. ²⁸ Fū ewü aza e teka are macu ngu la di. Ah koro baka süka-lö teke 'basu. Fū a adu kpah aka te-a mba cükü'daye, fū ewü adu kpah are ngu. Ah koro baka süka-lö teke biri de fūh ye nzūkpa. Fū ewü awu, gü ba, gūmba eyi gbamari fanü. ²⁹ Fū ewü angbü de cürü, da efi, gü ba, zabu ena amo te-ye eküte da. Te di bala, fū ewü ayia aza gara mere tiri wü se baka bala, te wüh i de mere ju-ku, agü ewü to kpa sidi, teka fū zabu arü. Fū ewü akpo da eku gba fū Me, de zabu ngbü bala, zalü te sü ena alofo, teka fū ani awu züka kaje te ani ena aküwa te ani tete na.

³⁰ Amba wü kpara ka tima ka zabu la fi nda-wü, gü ba, wü e la ti atiri zabu de. Wege la ena anzi zabu, fū ah amo te-ye eküte da fanü, fū ani akpi 'buru. Te di bala, fū ewü agiri kaje teka de ani kpe ka-ani. Fū ewü aza enga zabu, ta te wüh o gbü memere na ne, ao gbü jia ngu. Fū ewü angbü ememere te-wü, baka wü kpara te ewü ngbü egü wü gara tiri e, te ena atiri zabu to kpa engagira nü la. ³¹ Fū Pawülü ayia awu mani ka-ewü la. Fū ah ayia amala ngü fū Yuliyo, mere kpara ka wü marajümiya, gü ba, "Te wü kpara la ngbü gbü zabu de la, ani ti aküwa de." ³² Te wü marajümiya je ngü la bala,

§ 27:27 27:27 Wege la ngbü ta efe ewü gbü mere yi-ngu de iri ye Adariya.

fü ewü ayia akokolo wü ku, de te wüh i enga zabu la di ne, 'buru asidi, de ngu za, nü sü di.

³³ Kpurutokokpī la, o sü lofo nza la de, fü Pawülü ayia amala ngü fü wü kpara gbü *zabu la 'buru, gü ba, “De-wü deyī, wü ceka la, ani mere eyi sīkpī nzūkpa de fūh ye bala dene, ani zü e de, teka ngü ka mere wege ne. ³⁴ Te di bala, ah le de ani zü e ezü, teka amaka wazi. Wü kpe cürü de, angü biri kpara esüka ani, te ena akpi gbü ngu sene, nda ma.” ³⁵ Baka te Pawülü mala ngü la bala, fü ah ayia aza ambata, aku gba fü Me tekaka, gbü jia ewü 'buru, akpo angbü ezü. ³⁶ Fü wü kpara gbü zabu la 'buru ayia amaka wazi, akpo da ezü e. ³⁷ A ta gbü zabu la 'buru baka wü kpara kama 'basu, teke bata nzūkpa de fūh ye ma'diya (276). ³⁸ Baka te ewü zü e la, sika di, fü ewü ayia aza mere bi wü kombo ka jia ndo de gbü zabu ne, abu 'buru agbü ngu, teka de zabu koro mba fawu fawu.

³⁹ Te kpī seke tete, fü wü kpara ka tima ka zabu awu, gü ba, a koro eyi gbamari edere ngolo fanü, amba wüh wu sü engu la gügü nda-wü de. Fü ewü awu mba züka sü, te da di tete ma. Fü ewü adu afi, gü ba, te zabu ena anü amo te-ye, alala gbü siki kpala la, ah ena adi mbi. ⁴⁰ Te di bala, fü ewü akolo wü ju-ku te wü tiri se la asidi. Fü ewü afuru kpah ju-ku te rü, de te ngbü eji zabu ne, asidi, aza gara mere bongo, agbala, ai kpa tikpi gbüra zabu, teka de wege di efe e la, enzi, enü di kpa edere ngolo. ⁴¹ Dela de, fü zabu ayia anü alala gbü gara mere siki, te di etü ngu la. Fü mere siti wege la akoro, akpo da ekukuru zabu to kpa sisi.

⁴² Te wü marajümiya wu, gü ba, *zabu te esiti, fü ewü afi, gü ba, wü kpara ka ku ne ena akpe ka-wü. Te ah bala, ani mörö ewü amörö.

⁴³ Amba mere kpara ka wü marajümiya la, mü le ngü ka-ewü la nda-mü de. Angü ah le ta aküwa Pawülü. Ffü ah ayia ato riri fü ewü, gü ba, "Wü mere e amere bala de." Ffü ah adu amala gara ngü, gü ba, "Wü mene kpara 'buru, te ewü wu da edo bojo kpo ne, wüh tî gbü ngu fi me-wü, ado bojo, akoro kpa füh gumba." ⁴⁴ Ffü ah amala ngü fü mene ewü, te ewü wu da edo bojo de ne, gü ba, "Ah le de wü giri fara rü zabu te ngbengbe la, azoro, teka ale ta-ngü te wü, akoro di kpa füh gumba." Ffü a ayia amere kpah 'buru bala, akoro kpa füh gumba de küte a zözö.

Dela ngü te mere wü Pawülü gbü mere *yi-
ngu, da enü gbü *Rüma.

28

Dene ngü te mere a gbü cükü ka Malita

¹ Baka te a küwa tete, koro 'buru kpa füh gumba, fü a aje, gü ba, sü la, ah de cükü de iri ye Malita. ² Wü kpara ka sü engu la, wüh ka-wü de züka wü kpara. Ffü ewü amere ngü a areke 'duwa areke. Ffü ewü ayia adeke mere wa. Ffü a aya te-a tete, teka ngü ka zü, angü agö kpo ta kpah eyi eli ali.

³ Ffü Pawülü ayia aro ci-wa, abi, agü gbü wa la, de ah ci memere. Amba Pawülü, mü kama kpürü nda-mü eyi gbü wü ci-wa la. Ffü kpürü la ayia akoro ka wazi wa la, ade engu, alala te kpakpa.

⁴ Te wü kpara ka Malita la wu kpürü, te lala te kpa Pawülü bala, fü ewü ayia amala ngü esüka wü, gü ba, “Eyee! Yi wu eyi? Komoko la ena adi de siti kpara, te ngbü emörö wü bu ye de? Baka te engu küwa gbü ngu ne, mba ngü ka-ye la fi bü ladü sisi nganga. Kpürü la ena amörö engu tîne me-ye.”

⁵ Pawülü, fü mü ayia ayükü kpa mü. Fü kpürü la ayia atí agbü wa, gü kpürü la rí te mü nda de.

⁶ Amba wü kpara la ngbü nda-wü ta tîne bü eyi ecí nga Pawülü, te ngü ena amere engu. Ngale nga te kpürü la ena akpo au, anga ah ena atí kötö, akpi 'duwa akpi. Baka te wüh ngbü cí nga ngü la nda-wü ma ne, fü ewü ayia afü fíngangü ka-wü, gü ba, “Apa! Komoko la de mürü talara!”

⁷ Sü te a koro ngbü tete la, ah ka-ye gbmari ede yí ka miri ka Malita sela. İri mere kpara la de Pabiliyo. Fü miri la ayia aza a kpa gba ye, angbü emere ngü a ereke 'duwa areke. Fü a ara kpala síkpí bata.

⁸ Fü a aje, gü ba, siti keke ngbü emere wö ye Miri Pabiliyo. Küküte ngbü ewütü awütü, bubu ngbü kpah ego ngüte. Te di bala, fü Pawülü ayia anü aceka wö ye miri la. Fü ah ao kpa ye gbü nzöngö, aku gba fü Me tekaka. Fü keke kaka la ayia anza.

⁹ Teka ngü la, fü gara wü mürü keke gbü Malita ayia aje nga ngü la. Fü ewü ayia anü akoro kpaka Pawülü. Fü Pawülü aküwa ewü kpah 'buru.

¹⁰ Fü ngü la aga gbü jia ewü. Fü ewü akpo da egbo nga a. Kpah bala, gbü síkpí te a yia tete,

fü wü kpara la ale ta-ngü te a de mere bi wü e, teka nünü ka-a la.

Dela ngü te mere te-ye agbü Malita, te a ra tete kpala fe bata ne.

Dene ngü te Pawülü nü koro di agbü Rüma

¹¹ Fütanga fe bata la, fü a ayia teka ace Malita, angü wü fe ka siti wege nza eyi. Fü a amaka gara *zabu, te ngbü ta kpah kpala teka wü fe ka siti wege la. Zabu la yia ta agbü Alekezandariya, ah le anü agbü İtaliya.* Fü a ayia ali gbügbü na.

¹² Fü a ayia de zabu la, anü akoro agbü Sirakuza, ara kpala sikipi bata. ¹³ Te a yia kpala, a za fi bü küte ngu baaala, zalü nü koro agbü Regiyo. Fü a ara kpala aseke kpi. Kpurutokokpi la, fü züka wege akoro, afe zabu ka-a, anü di mbiimbi to anga kaje ka *Rüma. Fü a anü bala, anü akoro agbü Putiyole sidi nga sikipi 'basu. Fü a ayia akö gbü zabu la, teka anü tine sela de lö a, akoro agbü Rüma. Angü Rüma ka-ye te kükürü sü, ngu la koro kpuru gbü Rüma nda de. ¹⁴ Baka te a koro tete gbü Putiyole sela, fü a amaka gara wü *kpara ka Yesu kpala. Fü ewü ayi-ta a, de a ngbü la mba de wü ani teka sikipi lorozi, teka fü a ayia anü sü ka-a tine agbü Rüma. Fü Yuliyo ayia ale. Sidi nga ngü la, fü a ayia anü sü tine agbü Rüma.

¹⁵ Te wü kpara ka Yesu agbü Rüma la je nga Pawülü, fü ewü ayia akoro angbü eci nga a te kaje, wü gara agbü sü ka se e ka Apiyo, gara ewü agbü sü te wüh i, gü ba, Wü kambü bata

* **28:11** 28:11 Zabu la, wüh gü iiri, gü ba, Wü me dadase.

ka wü ngba. Te Pawülü wu wü bu ye, wü kpara ka Yesu, te ewü koro ecï nga ye te kaje ne, fü ngü la ato mere tadu fefe. Fü ah ayia agbo nga iri Me teka ngü la.

¹⁶ Te a nü koro agbü Rüma, wü mere kpara le ao Pawülü gbü ku nda-wü de. Wüh to kaje fefe, de ah ngbü gbü gara kötï bane, bü ake marajümiya biringbö, de te ngbü eceka kpï sidi nganga na ne.

Dene ngü ka Pawülü de wü di engä Yisarayelee agbü Rüma

¹⁷ Fütanga sïkpï bata, fü Pawülü ayia ai wü *kovo ka wü Yisarayelee, te ewü di agbü *Rüma, ne kpaka ye. Te wü kpara la koro biti te-wü 'buru tete, fü Pawülü ayia amala ngü fü ewü, gü ba, "Wü di engä wüna, ma emala fü yi dene zu ngü. Wü di engä ni nih, te ewü di agbü Yerüsalema ne, zoro ra bü kükürü bala, to esaka wü Rüma. Amba ma mere siti ngü fü ewü nda-ra kü de. Ma siti riri ka gele ka-nih kpah de.

¹⁸ Amba wü Rüma la le ta eyi ace kpa te ra, angü wüh maka siti ngü de te ma mere, teka fü ewü amörö ra tete ne, nda-wü de. ¹⁹ Amba wü di engä ni nih de kpala ne, le de wüh ce kpa te ra nda-wü de. Te di bala, fü ra ayia amala ngü fü mere kpara la, gü ba, ma le fü miri ka wü Rüma akolo ngü ka-ra tine cu me-ye. Ma mere ngü la bala, teka fü ra aküwa esaka wü kpara ka Yerüsalema la. Amba ma le ato ngbanga ewü nda-ra de, angü wüh de wü di engä wüna. ²⁰ Te di bala, dela si-ngü de te ma i yi tete, teka fü nih aro mö ne, ah dela. Angü wüh i ra de nyari bü

teka ngü ka Me, ta te engu mala fü wü kundu nih, gü ba, de-ni Me, ni ena atima Miri teka aküwa nih ne.”

²¹ Ffü wü di engä *Yisarayeले la ayia alügü ngü fü Pawülü, gü ba, “Baka te ani ngbü sene, ani maka la köcökpa te yia agbü Yerüsalema teka ngü ka-ye nda-ani de. Anga wü di engä ni ani te ewü ngbü ekoro sene ne, wüh mala la biri siti ngü te iri ye fü ani, kpah de. ²² Amba ngü te ani wu eyi kpo, ah de ngü te wü kpara 'buru ngbü emala ngü, teka wü *kpara ka Yesu, gü ba, wüh de wü siti kpara. Te di bala, dela ngü de te ani ngbü ele awu kpaka ye. Ah le de ye mala la nga ngü ka Yesu la fü ani mbi mbi mbi.” ²³ Te di bala, fü ewü ayia akuru sïkpï de wü Pawülü, teka de ani maka te-ani, aje ngü la.

Te sïkpï la koro tete, fü wü di engä Yisarayeले la akoro kpaka Pawülü gbe gbe gbe afa sü. Ffü Pawülü akpo da erï ewü de ngari Me, kü kpurutokokpï, zalü koro di etamurago. Ah ngbü emala fü ewü, gü ba, “Miri te Me tima füh kotö ne, teka aküwa wü kpara, ah ka-ye de Yesu.” Ffü ah angbü esere wü ngü, ta te wü gara *mürü dofo ba gbü *Ngari Me teka ngü ka Yesu *E-küwa-nih ne, fü ewü. Angü ah le agbeke fingangü ka-ewü, teka de wüh to maguma wü fü Yesu. ²⁴ Ffü wü gara kpara esüka ewü ayia ale ngü ka Yesu, te Pawülü mala la. Amba wü gara ewü le nda-wü de. ²⁵ Ffü ewü angbü de mere yiki esüka wü, teka ngü la. Ffü ewü ayia ace Pawülü, teka ago agba wü, fi bü de yiki la gömö wü.

Ffü Pawülü ayia amala gara ngü fü ewü, gü ba, “Wayi, ngü ka-yi la, ah fanü fanü, baka ngü te

*Nzila Wazi Me mala fü wü kundu nih, gömö
*mürü dofo Yisaya, gü ba dene, ²⁶ 'Ye nü, ye
mala fü wü kpara ka-ni la, gü ba, "Wüh ena
aceka ngü ka-ni, ka Me, ma, wüh ti awu si-ngü
gbügbü na nda-wü de. Wüh ena aje ngari ni ma,
ngü la ti ari gbü nzö ewü mbi mbi kpah de."
²⁷ Kükürü de, angü nzö wü di engä Yisaraye
koro eyi kpekpeke. Wüh ni güje wü ani, angü
wüh le aje ngü ka-ni de. Wüh ni jia wü ani, angü
wüh le awu si-ngü ka-ni kpah de. Angü, te ewü
ena aje ta si-ngü ka-ni, Me, mbi mbi la, de bane
wüh ena ace *siti ngü ka-wü, adu ale ngü ka-ni,
fü ni, Me, aküwa ewü.' "†

²⁸⁻²⁹ Ffü Pawülü adu kpah amala gara ngü fü
ewü, gü ba, "Dene adu ngü te ma ena amala fü
yi enatikine. Me tima wü kpara ka-ye eyi, teka
amala ngari ye fü wü ganzi kpara, gü ba, ni, Me,
ena aküwa ewü, angü wüh ena aje ri ni la me-
wü."

Ffü wü di engä Yisaraye la ayia ace Pawülü,
ago agba wü, fi bü de yiki la gömö wü bala.

³⁰ Fütanga ngü la, fü Pawülü angbü agbü
*Rüma sela teka re 'basu. Wüh o engu gbü
ku nda-wü de. Ah ngbü engbü ka-ye ta gbü
kambü ka wü gara kpara, te engu ngbü eto jiase
tekaka. Ffü ah angbü eza wü kpara, de te ewü
ngbü ekoro kpaka ye ne, 'buru de mere tadu.
³¹ Ffü ah angbü emala ngü ka Yesu Kurisito fü ewü
mbölö mbölö de mere wazi, gü ba, Yesu de Miri
te Me tima teka aküwa nih. Amba gbü ngü la,

† **28:27** 28:27 Mü ena amaka ngü la gbü Yisaya 6:9-10.

Wü Mürü Tima ka Yesu 28:31 clxix Wü Mürü Tima ka Yesu 28:31

gara kpara biringbö bane, te tata engu de ngü
la, nda ma.

clxx

To Ngü Mürü ka Me bete Gina Ngü (S Sudan)
Mündü: To Ngü Mürü ka Me bete Gina Ngü (S
Sudan) New Testament+

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Mündü)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

9787304f-bc80-5421-9b63-c767eb819b6f